

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Π.Μ.Σ.: ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2019-2020

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
της Αθανασίας Τριάντου του Δημητρίου
Α.Μ.: 7340011019018

Εγκληματολογική και ποινική προσέγγιση της διαφθοράς
Το ζήτημα του σκοτεινού αριθμού των εγκλημάτων διαφθοράς: Περιγραφική έρευνα με δευτερογενή
στατιστικά δεδομένα

Εξεταστική επιτροπή:

Μαρία Κρανιδιώτη, Επίκ. Καθηγήτρια (επιβλέπουσα)

Αντωνία – Ιόλη Τζαννετάκη, Επίκ. Καθηγήτρια

Γεώργιος Γιαννούλης, Επίκ. Καθηγητής

Αθήνα, 2021

Copyright © [Αθανασία Τριάντου, 2021]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και οι θέσεις που περιέχονται σε αυτή την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

*Integrity, transparency and the fight against corruption have to be part of the culture.
They have to be thought as fundamental values.*

-Angel Gurría, OECD Secretary General

*Η ακεραιότητα, η διαφάνεια και η καταπολέμηση της διαφθοράς πρέπει να είναι μέρος του πολιτισμού.
Πρέπει να γίνονται αντιληπτές ως θεμελιώδεις αξίες.*

- Angel Gurría, Γενικός Γραμματέας του Ο.Ο.Σ.Α.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	6
Περίληψη	7
Abstract	7
Λίστα γραφημάτων και πινάκων	8
Συντομογραφίες	9
Πρόλογος - Εισαγωγή - Ερευνητικά ερωτήματα	10

ΜΕΡΟΣ Α': ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

1. Έννοια της διαφθοράς: Περιεχόμενο και ορισμοί	11
2. Μορφές και κατηγορίες διαφθοράς	12
3. Ποινικό πλαίσιο κατά της διαφθοράς	16
3.1. Διεθνή νομοθετικά κείμενα για την καταπολέμηση της διαφθοράς	16
3.1.1. Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς	17
3.1.2. Άλλα διεθνή κείμενα για την καταπολέμηση της διαφθοράς	22
3.2. Ευρωπαϊκά νομοθετικά κείμενα κατά της διαφθοράς	24
3.2.1. Σύμβαση Ποινικού Δικαίου του Συμβουλίου της Ευρώπης και άλλα σχετικά κείμενα	25
3.3. Ελληνική νομοθεσία κατά της διαφθοράς	27
3.3.1. Ο Ν. 4254/2014 και τα εγκλήματα διαφθοράς από πλευράς ουσιαστικού ποινικού δικαίου	27
3.3.2. Δικονομικά ζητήματα	32

Β' ΜΕΡΟΣ: ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

1. Η διαφθορά υπό το πρίσμα εγκληματολογικών θεωριών	35
1.1. Η θεωρία περί εγκλημάτων λευκού περιλαιμίου του E. Sutherland	35
1.2. Θεωρία της έντασης/ανομίας του R. Merton	38
1.2.1. Θεσμική θεωρία της ανομίας (Institutional Anomie Theory) των Messner & Rosenfeld	39
1.2.2. Γενική θεωρία της έντασης του R. Agnew	41
1.3. Γενική θεωρία του εγκλήματος των M. Gottfredson & T. Hirschi	42
1.4. Τεχνικές εξουδετέρωσης των Sykes & Matza και διαφθορά	43
1.5. Η τέλεση εγκλημάτων διαφθοράς ως αποτέλεσμα ορθολογικής επιλογής	44
2. Στατιστική απεικόνιση των εγκλημάτων διαφθοράς: Δευτερογενή δεδομένα	45
2.1. Μεθοδολογία έρευνας	45
2.2. Παρουσίαση στατιστικών δεδομένων από υπηρεσίες της Αστυνομίας και το Γραφείο Καταγγελιών της ΓΕ.Γ.ΚΑ.Δ.	46
2.3. Στατιστικά στοιχεία από Εισαγγελικές Αρχές	51
3. Το ζήτημα του σκοτεινού αριθμού των εγκλημάτων διαφθοράς	55
3.1. Η αντιμετώπιση του ζητήματος	56
3.1.1. Περιορισμός του σκοτεινού αριθμού των εγκλημάτων διαφθοράς: Έρευνες θυματοποίησης, άμεσες και έμμεσες μετρήσεις του φαινομένου	57
3.1.2. Η εγκληματικότητα ως δράση των φορέων του επισήμου κοινωνικού ελέγχου	58

Επίλογος – Συμπεράσματα	59
Βιβλιογραφικές αναφορές	61
Παράρτημα Α: Σχετικά άρθρα διεθνών και ευρωπαϊκών νομοθετικών κειμένων	67
Παράρτημα Β: Σχετικά άρθρα του ΠΚ και ειδικών ποινικών νόμων	84
Παράρτημα Γ: Σχετικά άρθρα του ΚΠοινΔ και του Ν. 4745/2020	93

Ευχαριστίες

Αυτή η εργασία είναι αποτέλεσμα μεγάλου κόπου αρκετών μηνών. Συνοδεύτηκε από πρακτικές δυσκολίες στην αναζήτηση πηγών πέραν των ψηφιοποιημένων, λόγω της κατάστασης που επέτρεψε περιορισμένη πρόσβαση στις βιβλιοθήκες και σε αρμόδιους φορείς, αλλά και προσωπικών/οικογενειακών δυσχερειών.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσά μου, κα Μαρία Κρανιδιώτη. Της οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ για την προθυμία της να παράσχει βοήθεια σε οτιδήποτε χρειαζόμουν, όχι μόνο στη διπλωματική εργασία αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού. Την ευχαριστώ, επιπλέον, για την υπομονή και την καθοδήγησή της ώστε να βγει ένα άρτιο αποτέλεσμα. Χωρίς να προσπαθήσει να οδηγήσει τον φοιτητή προς τη δική της οπτική των πραγμάτων, αλλά δίνοντάς του τις κατάλληλες συμβουλές για να αναπτύξει τη σκέψη και το συλλογισμό του.

Σε πιο προσωπικό επίπεδο, χρωστάω ένα επίσης μεγάλο ευχαριστώ σε έναν πολύ κοντινό μου άνθρωπο, που είναι δίπλα μου κάθε στιγμή που θέλω να σταματήσω να προσπαθώ -γνωρίζει ο ίδιος ποιος είναι.

Τέλος, το μεγαλύτερο ευχαριστώ από όλα το οφείλω στον εαυτό μου. Το διάστημα εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας συνέπεσε με ορισμένα δυσάρεστα γεγονότα στην οικογενειακή μου ζωή, κάτι που ουκ ολίγες φορές δεν μου άφηνε πνευματική και ψυχολογική δύναμη. Μου οφείλω ένα τεράστιο ευχαριστώ λοιπόν γιατί δεν τα παράτησα στιγμή, αν και πολλές φορές ήθελα να το κάνω. Το ευρύτερο θέμα της εργασίας είναι κάτι που με ενδιαφέρει παθιασμένα ήδη από τις προπτυχιακές μου σπουδές. Νιώθω περήφανη που κατάφερα να βγάλω ένα αξιοπρεπές πόνημα, ασχέτως του τελικού αποτελέσματος.

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει την εγκληματική διάσταση της διαφθοράς, τόσο από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου όσο και από εκείνη της Εγκληματολογίας. Ειδικότερα, η ανάλυση ξεκινά με μια προσπάθεια εννοιολόγησης και οριοθέτησης του σύνθετου και περίπλοκου όρου της διαφθοράς. Έπειτα, προχωρά στην μελέτη των επιμέρους παρανόμων πράξεων που συνιστούν εγκλήματα διαφθοράς, μέσα από τις υποδείξεις διεθνών και ευρωπαϊκών κειμένων, αλλά και της συμμορφωμένης προς αυτά εθνικής νομοθεσίας. Έπειτα, γίνεται σύνδεση της διαφθοράς με γνωστές εγκληματολογικές θεωρίες, και ακολουθεί η περιγραφική και συγκριτική παρουσίαση στατιστικών στοιχείων από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης της χώρας μας. Μέσα από την παράθεση αυτών των στατιστικών δεδομένων, η εργασία φιλοδοξεί να αναδείξει το ζήτημα του σκοτεινού αριθμού των εγκλημάτων διαφθοράς και να προτείνει πιθανούς τρόπους αντιμετώπισής του, στο πλαίσιο της αντεγκληματικής πολιτικής.

Λέξεις – κλειδιά: διαφθορά, παράνομο ωφέλημα, εξουσία, ίδιον όφελος, δωροδοκία, δωροληψία, σκοτεινός αριθμός, εγκληματολογικές στατιστικές

Abstract

This thesis aims at highlighting the criminal dimension of corruption, under the prism of Criminal Law and Criminology. In particular, it begins with an effort to define and explain the term “corruption”, by presenting relevant definitions and types of the phenomenon. Furthermore, it attempts to examine those unlawful acts which constitute corruption crimes, via the interpretation of international and European legal texts, as well as national legislation that follows their commands. In this dissertation, corruption is also linked to criminological theories of the positivist paradigm in Criminology, aiming at explaining the roots of corruption-related criminality. Finally, official statistical data of the national criminal justice system are presented, in order to signify the issue of the dark figure of corruption crimes and suggest possible means for its combat and interpretation, in the context of criminal policy.

Key words: corruption, undue advantage, power, private gain, bribery, dark figure, crime statistics

Λίστα γραφημάτων και πινάκων

α) Γραφήματα

Γράφημα 1: Υποθέσεις που εξιχνιάστηκαν από τη Δ.Ο.Α. το 2014.

Γράφημα 2: Υποθέσεις που εξιχνιάστηκαν από τη Δ.Ο.Α. το 2015.

Γράφημα 3: Συγκριτικό διάγραμμα καταγγελιών σε βάρος υπαλλήλων, ανάλογα με τον τομέα στον οποίο υπάγονται.

Γράφημα 4: Καταγγελίες που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της ΓΕ.Γ.ΚΑ.Δ., ανά καταγγελλόμενη παράβαση, για το έτος 2018.

Γράφημα 5: Υποθέσεις ανά βαθμό ενδιαφέροντος για το έτος 2018.

Γράφημα 6: Φορείς διαβίβασης υποθέσεων διαφθοράς στα αρμόδια όργανα για το έτος 2017.

Γράφημα 7: Σύνολο υποθέσεων διαφθοράς στις Εισαγγελίες Εγκλημάτων Διαφθοράς της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, για το τρίμηνο 01/05/2018 έως 31/08/2018.

Γραφήματα 8 και 9: Σύνολο υποθέσεων διαφθοράς ανά Εισαγγελία Πρωτοδικών, για το τρίμηνο 01/05/2018 έως 31/08/2018.

β) Πίνακες

Πίνακας 1: Πίνακας καταγγελιών σε βάρος υπαλλήλων, ανάλογα με τον τομέα στον οποίο υπάγονται.

Πίνακας 2: Ποινικές διώξεις βάσει κατηγορίας αδικήματος για τα έτη 2014 και 2015.

Συντομογραφίες

C.P.I.: Corruption Perceptions Index

eds: editors

I.C.V.S.: International Crime Victim Survey

n.d.: no date

αγγλ.: αγγλιστί

βλ./βλ. σχετ.: βλέπε/βλέπε σχετικά

ΓΕ.Γ.ΚΑ.Δ.: Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς

Δ.Ε.Υ.: Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων

Δ.Ο.Α.: Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας

Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΛ.ΑΣ.: Ελληνική Αστυνομία

επιμ.: επιμέλεια

επιστ. επιμ.: επιστημονική επιμέλεια

ΚΠοινΔ: Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

λ.χ.: λόγου χάριν

Μ.Κ.Ο.: Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Μ.Μ.Ε.: Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Ν.: Νόμος

Ν.Π.Δ.Δ.: Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου

Ν.Π.Ι.Δ.: Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου

Ο.Η.Ε.: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Ο.Ο.Σ.Α.: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ό.π.: όπως παραπάνω

Ο.Τ.Α.: Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Π.Κ.: Ποινικός Κώδικας

π.χ.: παραδείγματος χάριν

παρ.: παράγραφος

πρβλ.: παραβολή

Σ.: Συντάγματος

Σ.Ε.Ε.: Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Σ.Λ.Ε.Ε.: Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χ.Ε.Α.Δ.: Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης

χ.χ.: χωρίς χρονολογία

Πρόλογος - Εισαγωγή - Ερευνητικά ερωτήματα

Η λέξη “διαφθορά” είναι οικεία στις περισσότερες κοινωνίες -αν όχι σε όλες. Πρόκειται για ένα φαινόμενο που μαστίζει πολλά κράτη ανά τον κόσμο, άλλα σε μεγαλύτερο και άλλα σε μικρότερο βαθμό.

Η διαφθορά συνιστά εμπόδιο στη βιώσιμη ανάπτυξη και η πάταξή της αποτελεί στόχο των Ηνωμένων Εθνών, μέσω των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, ή αλλιώς “Ατζέντα 2030”. Συγκεκριμένα, συναντάται στο Στόχο 16, με τίτλο “Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί” (*Peace, Justice and Strong Institutions*), όπου χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι¹:

- η διαφθορά, η δωροδοκία, η κλοπή και η φοροδιαφυγή κοστίζουν περίπου 1.26 τρισεκατομμύρια δολάρια ανά έτος στις αναπτυσσόμενες χώρες
- μεταξύ των θεσμών που πλήττονται περισσότερο από τη διαφθορά είναι η αστυνομία και το δικαστικό σώμα.

Γι’ αυτούς τους λόγους, επιμέρους στόχοι για την επίτευξη ειρήνης, δικαιοσύνης και της ύπαρξης ισχυρών θεσμών είναι:

- η μείωση των περιστατικών διαφθοράς και δωροδοκίας σε όλες τις μορφές τους
- η δημιουργία θεσμών που λειτουργούν στη βάση της αποτελεσματικότητας, της λογοδοσίας και της διαφάνειας σε όλα τα επίπεδα
- η διεύρυνση και η ενδυνάμωση της συμμετοχής των αναπτυσσόμενων χωρών στην παγκόσμια διακυβέρνηση.

Φυσικά, οι κίνδυνοι από τη διαφθορά είναι ακόμη εντονότεροι στην κατάσταση που βιώνει επί του παρόντος η παγκόσμια κοινότητα. Γεγονός που αναδεικνύει ακόμη περισσότερο την ανάγκη για ανάπτυξη ισχυρών, διαφανών και ακέραιων θεσμών, ικανών να διαχειριστούν τέτοιες καταστάσεις προς όφελος τόσο των πολιτών ατομικά, όσο και της κοινωνίας συλλογικά.

Οι σκοποί της παρούσας εργασίας είναι δύο. Αφενός, να περιγράψει το πολυσχιδές φαινόμενο της διαφθοράς, υπό το πρίσμα της επιστήμης της Εγκληματολογίας, καθώς και του Ποινικού Δικαίου. Ειδικότερα, αποσκοπεί στην ενδελεχή περιγραφή των εγκλημάτων διαφθοράς, όπως και των σχετικών ποινικών κυρώσεων, αλλά και την ερμηνεία της διαφθοράς μέσα από εγκληματολογικές θεωρίες. Αφετέρου, να αναδείξει το ζήτημα του σκοτεινού αριθμού των εγκλημάτων αυτών, μέσω της παρουσίασης (δευτερογενών) στατιστικών δεδομένων από εγκληματολογικές στατιστικές, καταλήγοντας σε μια προσπάθεια ερμηνείας και πρότασης τρόπων αντιμετώπισής του.

¹ Βλ. United Nations (n.d.). “Goal 16: Promote just, peaceful and inclusive societies”. UN Sustainable Development Goals.

ΜΕΡΟΣ Α': ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

1. Έννοια της διαφθοράς: Περιεχόμενο και ορισμοί

Ο όρος “διαφθορά” συνιστά μια έννοια με ποικίλες σημασίες και νοήματα. Πρόκειται για ένα φαινόμενο πολύπλοκο και ποικιλόμορφο, που χρειάζεται στρατηγική αντιμετώπιση².

Αυτή η πολυπλοκότητα της διαφθοράς, ίσως είναι ο λόγος που το έργο του επαρκούς ορισμού της έχει αποδειχθεί δύσκολο στην πράξη. Στη σχετική βιβλιογραφία, έχουν επισημανθεί κατά καιρούς τυχόν **λόγοι που δυσχεραίνουν την οριοθέτηση της διαφθοράς**. Ενδεικτικά, αναφέρονται τρεις από αυτούς, σύμφωνα με τον J. Gardiner³:

Πρώτον, η διαφθορά συνιστά έναν “όρο-ομπρέλα”, που περιλαμβάνει πολυάριθμα, αλληλένδετα ζητήματα (π.χ. οικογενειοκρατία-νεποτισμός, πελατειακές σχέσεις, δωροδοκία, κ.ά). Δεύτερον, παρουσιάζονται διαφορές στον ορισμό της, ανάλογα με τη σκοπιά μελέτης της. Διαφορετικά θα οριστεί η διαφθορά σε νομικό επίπεδο, διαφορετικά βάσει των επιπτώσεών της στον ευρύτερο κοινωνικό τομέα και διαφορετικά από τους απλούς πολίτες. Τέλος, το νομικό σύστημα κάθε χώρας αντιλαμβάνεται τη διαφθορά με διαφορετικό τρόπο. Αυτή η τελευταία διαπίστωση ίσως αιτιολογεί την ύπαρξη πλήθους ευρωπαϊκών και διεθνών κειμένων, τόσο δεσμευτικού (hard-law) όσο και μη δεσμευτικού χαρακτήρα (soft-law), σχετικά με την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν αμέτρητοι ορισμοί για την έννοια της διαφθοράς⁴, πλέον **ο πιο γνωστός και κοινά αποδεκτός ορισμός της προέρχεται από τη Διεθνή Διαφάνεια (Transparency International)**, η οποία ορίζει τη διαφθορά ως “**κατάχρηση εμπιστευμένης εξουσίας προς ίδιον όφελος**”⁵ (αγγλ.: “*abuse of entrusted power for private gain*”). Ωστόσο, σταθμός-ορόσημο για τη διατύπωση των περισσότερων ορισμών για τη διαφθορά υπήρξε ο ορισμός της από τον Αμερικανό πολιτικό επιστήμονα J. S. Nye⁶. Κατ’ αυτόν, **η διαφθορά είναι μια μορφή συμπεριφοράς που παραστρατεί από δημόσιους τύπους και ρόλους, χάριν ιδιωτικών συμφερόντων, τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, ή παραβιάζει κανόνες για ίδιον όφελος**. Τέτοιες συμπεριφορές, σύμφωνα με τον Nye, μπορεί να είναι ο χρηματισμός, η κατάχρηση και ο νεποτισμός.

² I. Τέντες (2016). *Η αναγκαιότητα μιας εθνικής στρατηγικής κατά της διαφθοράς*. Σε Μ. Γασπαρινάτου (επιμ.). *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*. Τιμητικός τόμος για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη. Α' Τόμος. Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σσ. 721-722.

³ Γ. Λάζος (2005). *Διαφθορά και αντιδιαφθορά*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 27.

⁴ G. Brooks (2016). *Criminology of Corruption: Theoretical Approaches*. First Edition. London: Palgrave Macmillan, σ. 18.

⁵ Δ. Ζιούβας (2018). *Συστηματική θεώρηση και καταπολέμηση των εγκλημάτων διαφθοράς στην Ελλάδα*. Σε Δ. Ζιούβας. *Ποινικό Δίκαιο και Αντεγκληματική Πολιτική κατά της Διαφθοράς*. Πρόλογος: Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Προκόπιος Παυλόπουλος. Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Σειρά Εκδόσεων, ΚΠΕ “Ποινικό Δίκαιο, Αντεγκληματική Πολιτική και Ανθρώπινα Δικαιώματα”. Αθήνα: Ευρωπαϊκές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις, σ. 38.

⁶ Γ. Λάζος. *ό.π.* υποσ. 3, σ. 36.

Παρόμοιος με του Nye είναι ο ορισμός της διαφθοράς από την **Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank)**, που ορίζει ως διαφθορά την **κατάχρηση δημόσιας εξουσίας για ίδιον όφελος**⁷. Είναι, λοιπόν, πιο περιορισμένος, διότι εστιάζει μόνο στη διαφθορά στο δημόσιο τομέα, αγνοώντας τη διαφθορά που συντελείται στο πλαίσιο του ιδιωτικού τομέα (π.χ. εταιρείες).

Τέλος, ένας πιο λεπτομερής ορισμός για τη διαφθορά εντοπίζεται στο άρθρο 2 της **Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για θέματα Αστικού Δικαίου περί Διαφθοράς (Civil Law Convention on Corruption)**⁸. Στο νομικό αυτό κείμενο, ως διαφθορά έχει οριστεί *“η απαίτηση, η προσφορά, η παροχή ή αποδοχή, άμεσα ή έμμεσα, δώρου ή οποιουδήποτε άλλου παράνομου ωφελήματος ή υπόσχεση αυτού, που επηρεάζει την χρηστή εκτέλεση οποιουδήποτε καθήκοντος ή τη συμπεριφορά του δωρολήπτη, του αποδέκτη του παράνομου ωφελήματος ή της υπόσχεσης αυτού”*. Το ωφέλημα αυτό συνήθως έχει χρηματικό χαρακτήρα, αλλά κάτι τέτοιο δεν είναι δεσμευτικό -μπορεί να μην έχει οικονομικό χαρακτήρα (π.χ. ένα σύνηθες μη χρηματικό ωφέλημα είναι η υπόσχεση διορισμού συγγενικού προσώπου σε περίοπτη θέση).

Επομένως με μια πρώτη ματιά φαίνεται ότι η διαφθορά είναι ένα φαινόμενο πολύπλευρο και πολύπλοκο. **Αποδεικνύεται ιδιαίτερα δύσκολο στην πράξη να αποδοθούν όλα τα γνωρίσματά του σε έναν συνοπτικό ορισμό**. Ακόμη και ο κρατών ορισμός της Διεθνούς Διαφάνειας που αναφέρθηκε παραπάνω, έχει τρωτά σημεία. Ο ορισμός αυτός δεν ξεκαθαρίζει τη συσχέτιση της διαφθοράς με τη δωροδοκία: σε πολλές χώρες της Ευρώπης επικρατεί η ταύτιση της διαφθοράς με τη δωροδοκία⁹ -κάτι το οποίο είναι μερικώς λανθασμένο, όπως θα φανεί στη συνέχεια. Για το λόγο αυτό, είναι άκρως χρήσιμη μια ενδεικτική κατηγοριοποίηση των μορφών και των κατηγοριών της διαφθοράς.

2. Μορφές και κατηγορίες διαφθοράς

Το φαινόμενο της διαφθοράς μπορεί να κατηγοριοποιηθεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους, αναλόγως την οπτική γωνία εκείνου που κάνει τη διάκριση. Γενικότερα, στην ιστορία έχουν κυριαρχήσει δύο “μοντέλα”: η **θεώρηση της διαφθοράς ως μέρους του πολιτικού συστήματος**, και ως ένα **σύστημα εντολέα-εντολοδόχου**. Το μεν υποστηρίχθηκε κατά βάση από τον J. C. Scott, ισχυριζόμενος πως ορισμένα άτομα ή/και ομάδες είναι ικανά να “εξουσιάσουν” και να επηρεάσουν πολιτικούς αξιωματούχους, ώστε να διαμορφώνουν τις πολιτικές αποφάσεις υπέρ των συμφερόντων τους -τέτοιοι προέρχονται κυρίως από εύπορα περιβάλλοντα¹⁰. Άρα, βλέπει τη διαφθορά δομικά, ως ένα σύστημα, και πιο συγκεκριμένα εστιάζει στην πολιτική της διάσταση. Από την άλλη, το θεώρημα

⁷ Σ. Ακρίβου (2020). “Διαφθορά, Κακοδιοίκηση και Παράβαση της Νομιμότητας”. *Crime Times*, Τεύχος #13 (Ιούλιος 2020).

⁸ Δεν θα γίνει περαιτέρω ανάλυση αυτής της Σύμβασης, διότι το παρόν πόνημα θα εστιάσει στη συνέχεια στην ποινική διάσταση της διαφθοράς.

⁹ Κ.Δ. Σπινέλλη (2012). *Στάσεις και αντιλήψεις φοιτητών/τριων απέναντι στη διαφθορά: Πρόδρομες σημειώσεις σε μια ανιχνευτική έρευνα του Εργαστηρίου Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών ΕΚΠΑ*. Σε Ν. Κουράκης/Κ.Δ. Σπινέλλη/Π. Ζαγούρα (επιστ. επιμ.). *Διαφάνεια & καταπολέμηση της διαφθοράς: Θεσμικές συγκλίσεις και παράλληλοι δρόμοι*. Τμήμα Νομικής Πανεπιστημίου Αθηνών, Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών. Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σ. 180.

¹⁰ Γ. Λάζος. ό.π. υποσ. 3, σσ. 76-77.

εντολέα-εντολοδόχου αποτελεί, ήδη από τη δεκαετία του '90, το κυρίαρχο μοντέλο ερμηνείας της διαφθοράς¹¹. Ο εντολέας είναι εκείνος που αναθέτει σε άλλον ή άλλους την τέλεση κάποιας πράξης και επιβλέπει την ορθή εκτέλεσή της¹². Αντίστοιχα, ο εντολοδόχος είναι εκείνος που εκτελεί την “διαταγή” του εντολέα¹³.

Λόγω του μεγάλου αριθμού των κατηγοριών διαφθοράς που εντοπίζονται στη σχετική βιβλιογραφία, είναι εύλογο ότι δεν μπορούν να αναλυθούν όλοι. Η εργασία αυτή θα αναφερθεί στους επικρατέστερους τύπους διαφθοράς, και σε εκείνους που σχετίζονται άμεσα με την εγκληματολογική και την ποινική της διάσταση.

Με βάση την κατηγοριοποίηση της **Διεθνούς Διαφάνειας**, η διαφθορά μπορεί να λάβει τρεις (3) βασικές μορφές¹⁴:

- α)** μεγάλης κλίμακας διαφθορά/μείζων διαφθορά (grand corruption),
- β)** μικρής κλίμακας διαφθορά/ελάσσων διαφθορά/μικροδιαφθορά (petty corruption)
- γ)** πολιτική διαφθορά (political corruption).

Ξεκινώντας από τη **μείζονα διαφθορά**, αυτή αφορά τη λήψη παρανόμων ωφελημάτων από υψηλά ιστάμενα πρόσωπα, όπως είναι οι πολιτικοί αξιωματούχοι, οι υψηλόβαθμοι δημόσιοι υπάλληλοι και οι δικαστικοί λειτουργοί¹⁵. Το ωφέλημα αυτό είναι γνωστό στην κοινή γνώμη με τον όρο “μίζα”, το οποίο λαμβάνουν τέτοια πρόσωπα ως αντάλλαγμα, ώστε να κάνουν κάτι (ή να παραλείψουν να κάνουν κάτι). Η Διεθνής Διαφάνεια ορίζει τη μείζονα διαφθορά ως “*την κατάχρηση υψηλόβαθμης εμπιστευμένης εξουσίας που ωφελεί τους λίγους σε βάρος των πολλών, και προκαλεί σοβαρή βλάβη στα άτομα και την κοινωνία. Συχνά παραμένει ατιμώρητη*”¹⁶. Ένα πολύ γνωστό παράδειγμα μείζονος διαφθοράς είναι τα λεγόμενα “σκάνδαλα διαφθοράς” στα οποία εμπλέκονται πολιτικά πρόσωπα και είναι αρκετά διαδεδομένα στην κοινή γνώμη, λόγω της εκτενούς προβολής τους από τα Μ.Μ.Ε. .

Από την άλλη πλευρά, η **μικροδιαφθορά ή ελάσσων διαφθορά** έχει περισσότερο ευρύ χαρακτήρα. Σύμφωνα και πάλι με τον αντίστοιχο ορισμό της Διεθνούς Διαφάνειας, η ελάσσων διαφθορά συνίσταται “*στην καθημερινή κατάχρηση εμπιστευμένης εξουσίας από δημοσίους υπαλλήλους, στις επαφές τους με καθημερινούς πολίτες, που συχνά προσπαθούν να αποκτήσουν πρόσβαση σε βασικά αγαθά ή υπηρεσίες σε μέρη όπως τα νοσοκομεία, τα σχολεία, τα αστυνομικά τμήματα κλπ*”¹⁷. Παραδείγματα ελάσσονος διαφθοράς είναι η παροχή επιπλέον αμοιβής σε γιατρό προκειμένου να προσέξει τον ασθενή σε μια χειρουργική επέμβαση (ευρύτερα γνωστό ως “φακελάκι”), και η παροχή αμοιβής στα μέλη εξεταστικής επιτροπής στις εξετάσεις διπλώματος

¹¹ Στο ίδιο, σ. 80.

¹² Στο ίδιο, σ. 81.

¹³ Αυτόθι.

¹⁴ Σ. Ακρίβου, ό.π. υποσ. 7.

¹⁵ Δ. Ζιούβας (2018). *Αξιόποινη δωροληψία: Θεωρητικά θεμέλια και ανάλυση ποινικής υπόστασης*. Σε Δ. Ζιούβας, ό.π. υποσ. 5, σ. 145.

¹⁶ Transparency International (n.d.). “Grand Corruption”. Corruptionary A-Z.

¹⁷ Transparency International (n.d.). “Petty Corruption”. Στο ίδιο.

οδήγησης (“λάδωμα”). Είναι άξιο μνείας ότι η ελάσσων διαφθορά τροφοδοτεί και κατά συνέπεια νομιμοποιεί τη μείζονα διαφθορά, δημιουργώντας έναν φαύλο κύκλο¹⁸.

Ως μία από τις τρεις μορφές διαφθοράς που διακρίνει, η Διεθνής Διαφάνεια έχει δώσει έναν ενδεικτικό ορισμό και για την **πολιτική διαφθορά**. Ως πολιτική διαφθορά νοείται “η χειραγώγηση πολιτικών, θεσμών και διαδικαστικών κανόνων στην κατανομή των πόρων και τη χρηματοδότηση από τους πολιτικούς δρώντες, οι οποίοι καταχρώνται τη θέση τους για να διατηρήσουν την εξουσία, το κύρος και τον πλούτο τους”¹⁹. Μια πολύ χαρακτηριστική μορφή πολιτικής διαφθοράς, είναι η χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων, η οποία μάλιστα γίνεται “στα κρυφά”, με στόχο την εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων²⁰. Δεν είναι μόνο αυτή βέβαια, αφού η πολιτική διαφθορά αφορά πολλές μη νόμιμες ενέργειες (ή παραλείψεις) πολιτικού προσώπου, είτε έχει ολοκληρωθεί η θητεία του είτε όχι, αναφέροντας ενδεικτικά τη δωροδοκία/δωροληψία πολιτικών αξιωματούχων (οι οποίες καλύπτονται από τα άρθρα 159 και 159Α ΠΚ και θα αναλυθούν παρακάτω) και την αθέμιτη επιρροή στην λήψη πολιτικών αποφάσεων (lobbying)²¹. Η πολιτική, λοιπόν, διαφθορά, αντιστοιχεί στο μοντέλο που είχε περιγράψει ο Scott, για τη διαφθορά ως μέρος του πολιτικού συστήματος.

Εκτός της διάκρισης της Διεθνούς Διαφάνειας, υπάρχουν και άλλες αξιοσημείωτες κατηγοριοποιήσεις της διαφθοράς. Μια από αυτές είναι η διάκριση σε “**εν στενή εννοία**” και “**εν ευρεία εννοία**” διαφθορά. Η εν στενή εννοία διαφθορά περιλαμβάνει τον πυρήνα των εγκλημάτων διαφθοράς, που είναι τα εγκλήματα της **δωροδοκίας** και της **δωροληψίας**, ενώ η εν ευρεία εννοία διαφθορά αφορά εγκλήματα που *υποστηρίζουν* τη δωροδοκία και τη δωροληψία²². Ορισμένα εγκλήματα που λειτουργούν υποστηρικτικά στη δωροδοκία και τη δωροληψία θα μπορούσαν να είναι η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (όπου πολλές μορφές δωροδοκίας αποτελούν τα βασικά εγκλήματα, σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν. 4557/2018), τα λογιστικά εγκλήματα, που θα αναλυθούν αργότερα (π.χ. παραποίηση ισολογισμών εταιρείας), η απάτη, η απιστία, κ.ά. Φυσικά, είναι προφανές ότι πρέπει να υπάρχει άμεση συσχέτιση της δωροδοκίας/δωροληψίας με το αντίστοιχο ποινικό αδίκημα (π.χ. στη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, τα έσοδα αυτά να προέρχονται από πράξεις δωροδοκίας/δωροληψίας).

Η διαφθορά, επίσης, μπορεί να διακριθεί με βάση την **τέλεσή της στο πλαίσιο του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα**. Κριτήριο για τη διάκριση αυτή αποτελεί κάθε φορά η ιδιότητα του δωρολήπτη²³. Αν, δηλαδή, ο δωρολήπτης έχει λ.χ. την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου, τότε η διαφθορά λαμβάνει χώρα στο δημόσιο τομέα -άσχετα αν ο δωροδότης τυχόν προέρχεται από τον ιδιωτικό τομέα. Αντίστοιχα, αν ο δωρολήπτης ανήκει στον ιδιωτικό τομέα (είναι λ.χ. διευθυντής μιας επιχείρησης), γίνεται λόγος για διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα.

¹⁸ Μ. Γασπαρινάτου (2019). *Πολιτική διαφθορά και χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων στην Ελλάδα*. Σε Σ. Βιδάλη/Ν. Κουλούρης/Χ. Παπαχαράλαμπους (επιμ.). *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ, σ. 178.

¹⁹ Transparency International (n.d.). “Political Corruption”, ό.π. υποσ. 16.

²⁰ Μ. Γασπαρινάτου. ό.π. υποσ. 18, σσ. 162-163.

²¹ Στο ίδιο, σ. 163.

²² Δ. Ζιούβας, ό.π. υποσ. 5, σσ. 38-39.

²³ Δ. Ζιούβας, ό.π. υποσ. 15, σ. 98.

Στη βιβλιογραφία θα συναντήσει κανείς και την κατηγοριοποίηση από τον A. Heidenheimer σε **λευκή, γκρι και μαύρη διαφθορά** -μια κατηγοριοποίηση που βασίζεται στην κοινωνική αντίληψη περί διαφθοράς σε διαφορετικά πολιτικά συστήματα²⁴. Η λευκή διαφθορά περιλαμβάνει πράξεις διαφθοράς που είναι ανεκτές και αποδεκτές από το κοινωνικό σύνολο. Μια περίπτωση διαφθοράς που δεν κατακρίνεται από τους κοινωνούς και συμβαίνει αρκετά συχνά, είναι το “φακελάκι”. Η γκρι διαφθορά αφορά πράξεις που είναι σε μεγάλο βαθμό κατακριτέες από την κοινωνία, αλλά οι εμπλεκόμενοι σε αυτές δεν κάνουν κάτι ζημιόγνο. Παραδείγματος χάριν, γκρι διαφθορά θα μπορούσε να είναι το γρηγορόσημο -η πρακτική αποφυγής της γραφειοκρατίας στη διεκπεραίωση υποθέσεων. Αυτή η πρακτική είναι εν μέρει κατακριτέα, διότι πολλοί προσπαθούν να παρακάμψουν τις τυπικές διαδικασίες διεκπεραίωσης μιας υπόθεσης, προσφέροντας λ.χ. χρηματικό ποσό στον αρμόδιο υπάλληλο, ωστόσο δεν είναι κάτι εξαιρετικά βλαπτικό. Τέλος, στη μαύρη διαφθορά γίνεται λόγος για πράξεις που παραβιάζουν το νόμο και προσβάλλουν τα χρηστά ήθη. Τέτοια περίπτωση θα μπορούσαν να είναι τα σκάνδαλα διαφθοράς στα οποία “πρωταγωνιστούν” πολιτικά πρόσωπα, και αναφέρθηκαν παραπάνω.

Η **συστημική διαφθορά (systemic corruption)** δεν συνιστά κάποια ξεχωριστή κατηγορία διαφθοράς. Είναι μια κατάσταση όπου μεμονωμένα άτομα και ομάδες ατόμων εκμεταλλεύονται προς όφελός τους τους “μεγάλους” θεσμούς ενός κράτους, ενώ αντίστοιχα υπάλληλοι και αξιωματούχοι επιδίδονται σε πράξεις διαφθοράς σε βάρος των πολιτών²⁵.

Συνοπτικά αναφέρονται επίσης:

- η **διεθνική διαφθορά (transnational corruption)**, η οποία εμπλέκει περισσότερες από μία χώρες, επιχειρηματικούς και κρατικούς δρώντες, και στοχεύει στην ιδιοποίηση του πλούτου αναπτυσσόμενων χωρών²⁶.
- η **ευκαιριακή/καθημερινή διαφθορά**²⁷, η οποία έχει περιστασιακό χαρακτήρα.

Συνεπώς, η διαφθορά δεν θα πρέπει να ταυτίζεται με κάθε μορφή παράβασης καθήκοντος ή κατάχρησης εξουσίας, είτε δημόσιας είτε επιχειρηματικής φύσης: κύριο γνώρισμά της αποτελεί η *συναλλαγή* μεταξύ των ενδιαφερομένων προσώπων, καθώς και η μη υγιής σχέση τους στο πλαίσιο τέλεσης πράξεων διαφθοράς²⁸. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η διαφθορά είναι ζήτημα *συστηματικό*. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζονται τουλάχιστον δύο πρόσωπα προκειμένου να μιλήσει κανείς για τέλεση πράξεων διαφθοράς²⁹. Προϋποτίθεται, σύμφωνα και με το επικρατέστερο μοντέλο ερμηνείας της, η ύπαρξη ενός **εντολέα** και ενός **εντολοδόχου**, οι οποίοι συνήθως έχουν την ταυτότητα του δωροδότη και του δωρολήπτη αντίστοιχα. Όμως, συνήθως δεν είναι μόνο αυτοί. Συμμετέχουν και πολλοί άλλοι δρώντες, οι οποίοι λειτουργούν στο πλαίσιο της εν ευρεία εννοία διαφθοράς -στο

²⁴ U. von Alemann (2004). “The unknown depths of political theory: The case for a multidimensional concept of corruption”. *Crime, Law & Social Change*, vol. 42, σ. 31.

²⁵ M. Johnston (1998). “Fighting Systemic Corruption: Social Foundations for Institutional Reform”. *The European Journal of Development Research*, vol. 10, σ. 89.

²⁶ G. T. Ware & G. P. Noone (2005). “The anatomy of transnational corruption”. *International Affairs Review*, 14(2), σ. 31.

²⁷ Δ. Ζιούβας, ό.π. υποσ. 15, σ. 146.

²⁸ Ν. Μπιζιλέκης (2010). *Η διαφθορά ως νομικό και πολιτικό πρόβλημα*. Σε Α. Πιτσελά (επιμ.). *Εγκληματολογικές αναζητήσεις: Τιμητικός τόμος για τον Καθηγητή Στέργιο Αλεξιάδη*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σ. 596.

²⁹ Δ. Ζιούβας, ό.π. υποσ. 5, σ. 49.

πλαίσιο, λ.χ. της παραποίησης ισολογισμών επιχείρησης, ύστερα από την προσφορά «δώρου» (χρηματικού ή άλλου) από τον δωροδότη στο δωρολήπτη.

Εφόσον ολοκληρώθηκε ο ορισμός και η αποσαφήνιση της έννοιας της διαφθοράς, το επόμενο στάδιο της ανάλυσης θα πρέπει να είναι η παρουσίαση του ποινικού πλαισίου για τη διαφθορά -σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Στην περιγραφή της εν στενή έννοια και της εν ευρεία έννοια διαφθοράς, έγινε μνεία στον όρο “εγκλήματα διαφθοράς”. Είναι άκρως χρήσιμη η παρουσίασή τους, βάσει του ορισμού τους στις σχετικές Συμβάσεις.

3. Ποινικό πλαίσιο κατά της διαφθοράς

Η καταπολέμηση της διαφθοράς αποτελεί αντικείμενο πολλών νομοθετικών κειμένων, τόσο εθνικού όσο και διεθνούς χαρακτήρα. Άλλα από αυτά τα κείμενα χαρακτηρίζονται ως *hard law*, που σημαίνει ότι είναι δεσμευτικά για τα συμβαλλόμενα κράτη και αυτά θα πρέπει να προσαρμόσουν την εθνική τους νομοθεσία στις επιταγές τους. Εκτός από αυτά, βέβαια, υπάρχουν και κείμενα τα οποία δεν δεσμεύουν τα κράτη και έχουν περισσότερο συμβουλευτικό περιεχόμενο και σκοπό. Συνιστούν, δηλαδή, κείμενα *soft-law*. Παραδείγματα τέτοιων μη δεσμευτικών κειμένων σχετικά με τη διαφθορά είναι: α) η Σύσταση R(2000)10 του Συμβουλίου της Ευρώπης για τον Κώδικα Συμπεριφοράς των Δημοσίων Υπαλλήλων³⁰, β) η Σύσταση Rec(2003)4 του Συμβουλίου της Ευρώπης για τους Κοινούς Κανόνες κατά της Διαφθοράς στη Χρηματοδότηση των Πολιτικών Κομμάτων και των Εκλογικών Εκστρατειών³¹ και γ) η Σύσταση του 2003 του Ο.Ο.Σ.Α. για τη Διαχείριση της Σύγκρουσης Συμφερόντων στο Δημόσιο Τομέα³². Στην παρούσα εργασία θα αναλυθούν νομικά κείμενα δεσμευτικού χαρακτήρα, καθώς αυτή τους η δεσμευτικότητα για τα κράτη μέρη αναδεικνύει τη σημαντικότητα αντιμετώπισης του φαινομένου που τα αφορά, εν προκειμένω της διαφθοράς. Φυσικά, δεν παραγνωρίζεται η σημαντικότητα των μη δεσμευτικών νομικών κειμένων, ωστόσο αυτά δυστυχώς συνήθως λειτουργούν ως “ευχολόγια” -όχι μόνο στην περίπτωση της διαφθοράς, αλλά και σε πολλές άλλες περιπτώσεις.

3.1. Διεθνή νομοθετικά κείμενα για την καταπολέμηση της διαφθοράς

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, τα κείμενα που θίγουν το ζήτημα της διαφθοράς είναι πολυάριθμα. Η επιλογή εκείνων που θα αναφερθούν στην παρούσα εργασία, έχει γίνει με κριτήριο τη σπουδαιότητά τους τόσο για την εθνική, όσο και για τη διεθνή έννομη τάξη. Τα γνωστότερα είναι τα εξής:

- Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς (2003),
- Σύμβαση του Ο.Ο.Σ.Α. για την Καταπολέμηση της Δωροδοκίας Αλλοδαπών Δημοσίων Αξιωματούχων στις Διεθνείς Επιχειρηματικές Συναλλαγές (1997),
- Σύμβαση του Ο.Η.Ε. κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος (2000),

³⁰ Βλ. σχετ. Recommendation on Codes of Conduct for Public Officials (Recommendation No. R(2000)10). Council of Europe.

³¹ Βλ. σχετ. Recommendation on Common Rules against Corruption in the Funding of Political Parties and Electoral Campaigns (Recommendation Rec(2003)4). Council of Europe.

³² Βλ. σχετ. 2003 Recommendation for Managing Conflict of Interest in the Public Service. OECD.

- Διαμερικανική Σύμβαση κατά της Διαφθοράς (1996),
- Σύμβαση της Αφρικανικής Ένωσης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Διαφθοράς (2003).

Το σημαντικότερο εξ αυτών είναι η Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς, η οποία είναι και το πρώτο κείμενο που θα αναλυθεί. Θα ακολουθήσει ανάλυση όλων των προαναφερθέντων κειμένων, εκτός των δύο τελευταίων, καθώς δεν μας αφορούν άμεσα. Τα σχετικά άρθρα των Συμβάσεων που θα αναφερθούν αναλύονται μεν στις επόμενες υποενότητες, ωστόσο παραβάλλονται και αυτούσια στο Παράρτημα Α, ώστε να υπάρχει πληρέστερη εικόνα.

2.1.1. Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς

Η Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς θεωρείται **το πιο ολοκληρωμένο κείμενο στο πεδίο της αντιδιαφθοράς**, αφού διευθετεί ποικίλα ζητήματα, όπως είναι η λήψη προληπτικών μέτρων για τη διαφθορά, ο ορισμός των εγκλημάτων διαφθοράς, η ανάκτηση περιουσιακών στοιχείων (asset recovery) και η θέσπιση διεθνούς συνεργασίας για την αντιμετώπισή της³³. Ψηφίστηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 2003, τέθηκε σε ισχύ το 2005, ενώ κυρώθηκε με νόμο από την Ελλάδα το 2008 με το **N. 3666/2008**. Η Σύμβαση αυτή είναι δεσμευτική για τα συμβαλλόμενα Κράτη, έχει δηλαδή χαρακτήρα διεθνούς Σύμβασης που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος³⁴. Παρά το γεγονός ότι προηγούνται χρονικά άλλες Συμβάσεις για τη διαφθορά, η Σύμβαση του Ο.Η.Ε. συνιστά το πληρέστερο κείμενο στον τομέα αυτό, για τους λόγους που αναφέρθηκαν, και κάλυψε πολλά κενά των προγενέστερων κειμένων.

Η Σύμβαση αυτή δεν παρέχει έναν συνολικό ορισμό της διαφθοράς, σαν αυτούς που αναφέρθηκαν ανωτέρω. Αντ'αυτού, το διεθνές αυτό κείμενο όρισε συγκεκριμένα τις πράξεις εκείνες που συνιστούν τα λεγόμενα “εγκλήματα διαφθοράς”. Εκ πρώτης όψεως, η απουσία ορισμού της διαφθοράς μοιάζει σαν μια σημαντική και μεγάλη παράλειψη της Σύμβασης. Ωστόσο, αυτή έχει ακολουθήσει την περιγραφική οδό -στράφηκε, δηλαδή, στην περιγραφή των πράξεων αυτών που τα κράτη μέρη πρέπει τουλάχιστον να εγκληματοποιήσουν, χωρίς να επιλέξει να συμπεριλάβει όλα τα γνωρίσματα της διαφθοράς σε έναν “περιοριστικό” ορισμό³⁵. Άλλωστε, όπως ειπώθηκε και στην αντίστοιχη ενότητα, κάτι τέτοιο είναι αρκετά δύσκολο.

Τα εγκλήματα διαφθοράς ορίζονται στο Κεφάλαιο 3 της Σύμβασης με τίτλο “Εγκληματοποίηση και επιβολή του νόμου” (*Chapter III: Criminalization and law enforcement*), και συγκεκριμένα περιλαμβάνονται στα άρθρα 15-23. Προτού αναλυθεί κάθε έγκλημα ξεχωριστά, **πρέπει να επισημανθούν τα εξής:**

Πρώτον, στην αρχή κάθε άρθρου που αφορά τα εγκλήματα διαφθοράς, συναντάται η φράση “όταν τελούνται με πρόθεση” (“[...] , *when committed intentionally*”). Αυτό σημαίνει ότι ο δράστης θα πρέπει να έχει γνώση και βούληση των πράξεών του. Επομένως, **για να στοιχειοθετηθεί**

³³ Δ. Βλάσσης (2012). *Σύγχρονες εξελίξεις στη διεθνή σκηνή για την αντιμετώπιση της διαφθοράς υπό το πρίσμα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών: Εμβέλεια, εφαρμογή και δυναμική της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς*. Σε Ν. Κουράκης/Κ.Δ. Σπινέλλη/Π. Ζαγούρα, ό.π. υποσ. 9, σσ. 27-28.

³⁴ Αποτελεί, δηλαδή, αναπόσπαστο τμήμα του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύει κάθε άλλης αντίθετης διάταξης νόμου, ύστερα από την κύρωσή της με νόμο.

³⁵ Δ. Βλάσσης. ό.π. υποσ. 33, σ. 29.

οποιοδήποτε έγκλημα διαφθοράς βάσει της Σύμβασης, η υποκειμενική του υπόσταση θα πρέπει να είναι οποιοδήποτε είδος δόλου³⁶. Δεύτερον, στο άρθρο 65 παρ. 2, με τίτλο “Εφαρμογή της Σύμβασης” (*“Implementation of the Convention”*), αναφέρεται ότι κάθε κράτος μέρος έχει τη διακριτική ευχέρεια να λάβει και να εφαρμόσει αυστηρότερα μέτρα για την πρόληψη και καταστολή της διαφθοράς, εφόσον το επιθυμεί. **Η Σύμβαση, με άλλα λόγια, θέτει κάποιους ελάχιστους κανόνες που υποχρεούνται να ακολουθήσουν τα κράτη μέρη στο πεδίο της αντιδιαφθοράς, ωστόσο τους επιτρέπει να επιδείξουν μεγαλύτερη αυστηρότητα εάν το επιθυμούν, ώστε η αντεγκληματική πολιτική κατά της διαφθοράς να είναι πιο αποτελεσματική.** Από τα δύο αυτά στοιχεία γίνεται αντιληπτή η **απαξία** των εγκλημάτων διαφθοράς, καθώς αφήνονται ακόμη ευρύτερα περιθώρια για την επιβολή αυστηρών ποινικών κυρώσεων -τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας μεταξύ βαρύτητας της πράξης και αυστηρότητας της ποινής. Αυτή η απαξία αποτυπώνεται και στην αιτιολογική έκθεση του Ν. 3666/2008, όπου χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι είναι αναγκαία η διεθνική αντιμετώπιση της διαφθοράς, διότι αυτή θίγει την κοινωνική ασφάλεια και σταθερότητα, τη δημοκρατία, τη δικαιοσύνη και την ηθική, ενώ υποσκάπτει την ίδια την έννοια και λειτουργία του δικαίου³⁷.

Ξεκινώντας με το άρθρο 15, αυτό αναφέρεται στο έγκλημα της **δωροδοκίας-δωροληψίας εθνικών δημοσίων λειτουργών**. Αναφορικά με την αντικειμενική του υπόσταση, στο στοιχ. α’ περιγράφεται η περίπτωση της δωροδοκίας. Αυτή συνίσταται στα εξής:

- (α) υπόσχεση, προσφορά ή παροχή παρανόμου ωφελήματος σε δημόσιο λειτουργό
- (β) άμεσα ή έμμεσα
- (γ) για τον ίδιο ή άλλο πρόσωπο ή φορέα
- (δ) ώστε να κάνει κάτι ή να παραλείψει να κάνει κάτι, στο πλαίσιο των καθηκόντων του.

Το στοιχ. β’ αναφέρεται, αντίστοιχα, στη δωροληψία, η οποία χαρακτηρίζεται από:

- (α) απαίτηση ή αποδοχή παρανόμου ωφελήματος από δημόσιο λειτουργό
- (β) άμεσα ή έμμεσα
- (γ) για τον ίδιο ή άλλο πρόσωπο ή φορέα
- (δ) ώστε να κάνει κάτι ή να παραλείψει να κάνει κάτι, στο πλαίσιο των καθηκόντων του.

Το άρθρο 16 αφορά το έγκλημα της **δωροδοκίας-δωροληψίας αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών και λειτουργών δημοσίων διεθνών οργανισμών**. Αξίζει να επισημανθεί ότι το άρθρο αυτό είναι φανερά επηρεασμένο από τη Σύμβαση του ΟΟΣΑ για την καταπολέμηση της δωροδοκίας αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών στις διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές (η οποία θα αναφερθεί αργότερα). Άλλωστε, όπως λέγεται και στην αιτιολογική έκθεση του Ν. 3666/2008, υπάρχουν αλληλοκαλύψεις μεταξύ της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. και άλλων παρόμοιων Συμβάσεων³⁸.

³⁶ Ο Ν. 3666/2008, με τον οποίο η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση, αποδίδει την φράση “when committed intentionally” ως “όταν τελούνται με πρόθεση”. Αυτό νομικά σημαίνει ότι αρκεί **και** ο ενδεχόμενος δόλος για την τέλεση των συγκεκριμένων εγκλημάτων. Εφόσον ο νόμος τιμωρεί την εκάστοτε πράξη όταν τελείται με ενδεχόμενο δόλο - δηλαδή με αποδοχή του ενδεχομένου αποτελέσματος από το δράστη-, την τιμωρεί και στις άλλες δύο βαρύτερες περιπτώσεις δόλου, δηλαδή το δόλο σκοπού και τον αναγκαίο δόλο. Ο ενδεχόμενος δόλος αποδίδεται στο νόμο, μεταξύ άλλων, με τη φράση “με πρόθεση”, βλ. σχετ. Α.Π. Κωστάρας (2016). *Ποινικό Δίκαιο: Έννοιες & Θεσμοί του Γενικού Μέρους*. 2η έκδοση. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 478.

³⁷ Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου “Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς και αντικατάσταση συναφών διατάξεων του Ποινικού Κώδικα”. Βουλή των Ελλήνων, σ. 1.

³⁸ Αυτόθι.

Ως προς την αντικειμενική του υπόσταση, το άρθρο διακρίνεται σε δύο παραγράφους, όπου η μεν μιλά για τη δωροδοκία και η δε για τη δωροληψία. Αναφορικά με τη δωροδοκία, αυτή στοιχειοθετείται ως:

- υπόσχεση, προσφορά ή παροχή παρανόμου ωφελήματος σε αλλοδαπό δημόσιο λειτουργό ή λειτουργό δημοσίου διεθνούς οργανισμού
- άμεσα ή έμμεσα
- για τον ίδιο ή άλλο πρόσωπο ή φορέα
- ώστε να κάνει κάτι ή να παραλείψει να κάνει κάτι, στο πλαίσιο των καθηκόντων του
- και να αποκτήσει ή να διατηρήσει επιχειρηματικό ή άλλο παράνομο ωφέλημα, σχετικό με τις δραστηριότητες διεθνών επιχειρήσεων.

Συνακόλουθα, η άλλη όψη του νομίσματος –η δωροληψία–είναι:

- απαίτηση ή αποδοχή παρανόμου ωφελήματος από αλλοδαπό δημόσιο λειτουργό ή λειτουργό δημοσίου διεθνούς οργανισμού
- άμεσα ή έμμεσα
- για τον ίδιο ή άλλο πρόσωπο ή φορέα
- ώστε να πράξει ή να παραλείψει να κάνει κάτι στο πλαίσιο των καθηκόντων του.

Στο άρθρο 17 τυποποιούνται τα αδικήματα της **υπεξαίρεσης, της απιστίας ή άλλης κακοδιαχείρισης περιουσίας από δημόσιο λειτουργό**. Ειδικότερα, πρόκειται για την υπεξαίρεση, απιστία ή άλλη κακοδιαχείριση περιουσίας από δημόσιο λειτουργό για δικό του όφελος, ή άλλου προσώπου ή φορέα. Η περιουσία μπορεί να είναι οποιασδήποτε φύσης, είτε δημόσια είτε ιδιωτικά κεφάλαια, εγγυήσεις ή οποιοδήποτε αντικείμενο αξίας είναι εμπιστευμένο στον δημόσιο λειτουργό, λόγω της θέσης του.

Ένα ακόμη έγκλημα διαφθοράς είναι αυτό της **εμπορίας επιρροής**, που τυποποιείται στο άρθρο 18. Διακρίνεται και αυτό στις αντίστοιχες περιπτώσεις της δωροδοκίας και της δωροληψίας, εδώ με τη μορφή της προσφοράς παρανόμου ωφελήματος για εμπορία επιρροής. Συγκεκριμένα, η δωροδοκία συνίσταται:

- (α) στην υπόσχεση, προσφορά ή παροχή παρανόμου ωφελήματος, σε δημόσιο λειτουργό ή άλλο πρόσωπο
- (β) άμεσα ή έμμεσα
- (γ) ώστε να καταχραστεί την πραγματική ή υποτιθέμενη επιρροή του
- (δ) αποβλέποντας στην απόκτηση παρανόμου ωφελήματος για τον αρχικό υποκινητή της πράξης, ή για όποιον άλλον, από διοίκηση ή αρχή του δημοσίου τομέα του κράτους μέρους.

Η δωροληψία αφορά:

- (α) την απαίτηση ή αποδοχή παρανόμου ωφελήματος από δημόσιο λειτουργό ή άλλο πρόσωπο
- (β) άμεσα ή έμμεσα
- (γ) για τον ίδιο ή άλλο πρόσωπο
- (δ) ώστε να καταχραστεί την πραγματική ή υποτιθέμενη επιρροή του
- (ε) αποβλέποντας στην απόκτηση παρανόμου ωφελήματος από διοίκηση ή αρχή του δημοσίου τομέα του κράτους μέρους.

Η **παράβαση καθήκοντος** προβλέπεται στο άρθρο 19. Ως παράβαση καθήκοντος ή κατάχρηση θέσης, στα πλαίσια της Σύμβασης, ορίζεται η τέλεση ή μη τέλεση κάποιας πράξης από δημόσιο λειτουργό στα πλαίσια των καθηκόντων του, παραβιάζοντας το νόμο, ώστε να αποκτήσει παράνομο ωφέλημα για τον ίδιο ή άλλο πρόσωπο ή φορέα.

Στο άρθρο 20 τυποποιείται το έγκλημα του **παρανόμου ή αδικαιολόγητου πλουτισμού**. Ο αδικαιολόγητος ή παράνομος πλουτισμός είναι η σημαντική αύξηση της περιουσίας ενός δημοσίου λειτουργού, την οποία όμως δεν μπορεί να αιτιολογήσει, εν σχέσει με το νόμιμο εισόδημά του.

Το άρθρο 21 αφορά και πάλι τη **δωροδοκία και τη δωροληψία, αυτή τη φορά όμως στα πλαίσια του ιδιωτικού τομέα**. Οι κάτωθι πράξεις χαρακτηρίζονται ως εγκληματικές, όταν τελούνται στο πλαίσιο οικονομικών, χρηματοπιστωτικών ή εμπορικών δραστηριοτήτων, και είναι οι εξής:

- Για τη δωροδοκία: η υπόσχεση, προσφορά ή παροχή παρανόμου ωφελήματος, άμεσα ή έμμεσα, σε όποιον διευθύνει ή εργάζεται σε φορέα του ιδιωτικού τομέα με οποιαδήποτε ιδιότητα, για τον ίδιο ή για άλλον, ώστε να κάνει ή να μην κάνει κάτι στα πλαίσια των καθηκόντων του, κατά παράβαση αυτών.
- Για τη δωροληψία: η απαίτηση ή αποδοχή παρανόμου ωφελήματος, άμεσα ή έμμεσα, από όποιον διευθύνει ή εργάζεται σε φορέα του ιδιωτικού τομέα με οποιαδήποτε ιδιότητα, για τον ίδιο ή για άλλον, ώστε να κάνει ή να μην κάνει κάτι στα πλαίσια των καθηκόντων του, κατά παράβαση αυτών.

Ύστερα συναντάται η **υπεξαίρεση περιουσίας στον ιδιωτικό τομέα**. Συντελείται και αυτή στα πλαίσια οικονομικών, χρηματοπιστωτικών ή εμπορικών δραστηριοτήτων, από άτομο που διευθύνει ή εργάζεται σε φορέα του ιδιωτικού τομέα με οποιαδήποτε ιδιότητα, στο οποίο άτομο είναι εμπιστευμένη οποιαδήποτε περιουσία, ιδιωτικά κεφάλαια ή εγγυήσεις ή κάθε άλλο αντικείμενο αξίας.

Τελευταίο στη λίστα των εγκλημάτων διαφθοράς είναι η **νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες**, κοινώς το ξέπλυμα μαύρου/βρώμικου χρήματος. Αυτή περιλαμβάνει, σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο:

- την μετατροπή ή μεταφορά περιουσίας, εν γνώσει ότι αποτελεί προϊόν εγκληματικών πράξεων, με σκοπό τη συγκαλύψη ή απόκρυψη της παράνομης προέλευσής της, ή τη συνδρομή σε όποιον εμπλέκεται στην διάπραξη του βασικού αδικήματος, αναφορικά με την αποφυγή των νομικών συνεπειών των πράξεών του.
- Τη συγκαλύψη ή απόκρυψη της πραγματικής φύσης, πηγής, τοποθεσίας, διάθεσης, κίνησης ή ιδιοκτησίας, αναφορικά με την περιουσία, εν γνώσει ότι αυτή αποτελεί προϊόν εγκληματικών πράξεων.

Τηρουμένων των βασικών αρχών του νομικού συστήματος του κράτους μέρους:

- την απόκτηση, κατοχή ή χρήση περιουσίας, εν γνώσει ότι αυτή είναι προϊόν εγκληματικών πράξεων, τη στιγμή της αποδοχής.
- Τη συμμετοχή, σύσταση συμμορίας για την τέλεση, απόπειρα τέλεσης και συνενοχή, διευκόλυνση και παροχή συμβουλών για την τέλεση οποιουδήποτε από τα αδικήματα που ορίζονται στο άρθρο αυτό.

Στη δεύτερη παράγραφο αναφέρονται ορισμένα σημαντικά στοιχεία, όπως: α) η πρώτη παράγραφο θα πρέπει να εφαρμόζεται στο μεγαλύτερο δυνατό αριθμό βασικών αδικημάτων,

β) ως βασικά αδικήματα, θα πρέπει να συμπεριληφθεί τουλάχιστον ένας ικανοποιητικός αριθμός εγκλημάτων που ορίζονται σε αυτή τη Σύμβαση,

γ) στα βασικά αδικήματα θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται πράξεις που τελούνται τόσο εντός όσο και εκτός της δικαιοδοσίας του εκάστοτε κράτους μέρους. Βέβαια, αδικήματα που τελούνται εκτός της δικαιοδοσίας του εκάστοτε κράτους μέρους, θα πρέπει να θεωρούνται ως τέτοιες μόνο όταν η σχετική συμπεριφορά συνιστά ποινικό αδίκημα κατά το εσωτερικό δίκαιο του κράτους μέρους όπου διαπράχθηκε -και θα ήταν έγκλημα κατά το εσωτερικό δίκαιο του κράτους μέρους που εφαρμόζει το άρθρο αυτό, αν είχε τελεστεί εκεί.

Σημαντικό είναι και το θέμα των **κυρώσεων** αυτών των εγκλημάτων, όπως περιγράφεται στο άρθρο 30 (“Δίωξη, εκδίκαση και κυρώσεις”). Έχει ήδη ειπωθεί ότι τα κράτη μέρη μπορούν να επιβάλουν αυστηρότερες κυρώσεις για τα εγκλήματα διαφθοράς. Όμως, σε κάθε περίπτωση, **αυτή η αυστηρότητα θα πρέπει να είναι ανάλογη της βαρύτητας του εκάστοτε αδικήματος** -όπως λέγεται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου. Η Σύμβαση, λοιπόν, λαμβάνει ορθώς υπόψη της την αρχή της αναλογικότητας. Για τα νομικά πρόσωπα, η ευθύνη μπορεί να έχει ποινικό, αστικό ή διοικητικό χαρακτήρα ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες του εσωτερικού δικαίου -σε ορισμένες χώρες, όπως και στην Ελλάδα, τα νομικά πρόσωπα δεν τιμωρούνται ποινικά.

Εκτός, όμως, από την τυποποίηση των εγκλημάτων διαφθοράς, η Σύμβαση έχει μεριμνήσει και για τη **λήψη προληπτικών μέτρων κατά της διαφθοράς**. Η πρόληψη αποτελεί έννοια-κλειδί στην αντεγκληματική πολιτική εν γένει, ενώ άρχισε να κερδίζει έδαφος μετά τη διαπίστωση της αναποτελεσματικότητας των κατασταλτικών πολιτικών, ύστερα από έντονη μελέτη της εγκληματικότητας³⁹. Τα προληπτικά μέτρα κατά της διαφθοράς βρίσκονται στο δεύτερο κεφάλαιο της Σύμβασης, με τίτλο “Προληπτικά μέτρα”, και είναι τα εξής:

- Πολιτικές και πρακτικές πρόληψης κατά της διαφθοράς, που εκπροσωπούν τις αρχές του κράτους δικαίου, της χρηστής διοίκησης και διαχείρισης της δημόσιας περιουσίας, της ακεραιότητας, της διαφάνειας και της λογοδοσίας (άρθρο 5),
- Όργανα πρόληψης της διαφθοράς (άρθρο 6),
- Μέτρα πρόληψης της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα, όπου μεταξύ άλλων αναφέρονται (άρθρο 7):
 - η επιλογή των δημοσίων λειτουργών με βάση κριτήρια όπως η αποτελεσματικότητα, η αμεροληψία και η ικανότητα,
 - η εκπαίδευση και η μετεκπαίδευση των δημοσίων λειτουργών ώστε να εκτελούν σωστά τα καθήκοντά τους και να είναι ενημερωμένοι για τους κινδύνους της διαφθοράς,
 - η διαφάνεια στη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και των εκλογικών εκστρατειών υποψηφίων σε εκλογές.
- Κώδικες συμπεριφοράς των δημοσίων λειτουργών, όπου μεταξύ άλλων αναφέρονται η αναφορά περιστατικών διαφθοράς από τους δημοσίους λειτουργούς στις αρμόδιες αρχές, όταν γίνονται αντιληπτές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, και η εφαρμογή πειθαρχικών κυρώσεων σε όσους δεν τηρούν τους εκάστοτε κώδικες συμπεριφοράς (άρθρο 8),
- Μέτρα στους τομείς των δημοσίων προμηθειών και της διαχείρισης των δημοσίων εσόδων, όπου μεταξύ άλλων αναφέρονται η δημόσια διάδοση πληροφοριών σχετικά με τις διαδικασίες και τις συμβάσεις προμηθειών και η γνωστοποίηση συγκρούσεων συμφερόντων (άρθρο 9),
- Η δημόσια ενημέρωση, για την ενίσχυση της διαφάνειας στη δημόσια διοίκηση (άρθρο 10),
- Προληπτικά μέτρα για τις δικαστικές και εισαγγελικές υπηρεσίες, λαμβανομένης υπόψη της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης (άρθρο 11),
- Προληπτικά μέτρα κατά της διαφθοράς στον ιδιωτικό τομέα, όπως η τήρηση αληθών και ακριβών λογιστικών βιβλίων και ο εσωτερικός έλεγχος στις επιχειρήσεις (άρθρο 12),
- Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην καταπολέμηση της διαφθοράς -προωθείται η ενεργός συμμετοχή ατόμων και ομάδων εκτός του δημοσίου τομέα, όπως Μη Κυβερνητικών

³⁹ X. Ζαραφωνίτου (2003). *Πρόληψη της εγκληματικότητας σε τοπικό επίπεδο: Οι σύγχρονες τάσεις της εγκληματολογικής έρευνας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 14.

Οργανώσεων, ώστε να διαδοθούν η ύπαρξη, τα αίτια και η βαρύτητα της διαφθοράς μέσω της ενημέρωσης (άρθρο 13),

- Προληπτικά μέτρα για την νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, όπως η ίδρυση μονάδας χρηματοπιστωτικών πληροφοριών, που θα έχει το ρόλο του εθνικού κέντρου συλλογής, επεξεργασίας και διάδοσης πληροφοριών σχετικά με πιθανές ενέργειες ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, η οποία θα λειτουργεί στα πλαίσια της συνεργασίας των αρμοδίων αρχών (άρθρο 14).

Συνολικά, επομένως, αναδεικνύεται η πολύτιμη σημασία αυτής της Σύμβασης για την αντιμετώπιση της διαφθοράς. Όχι μόνο φρόντισε για τον καθορισμό εκείνων των πράξεων που αποτελούν εγκλήματα διαφθοράς, αλλά έθιξε και το ζήτημα της πρόληψης, το οποίο είναι καίριο στο πεδίο της αντιδιαφθοράς. Η Σύμβαση αυτή προωθεί την προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος, των ειδικών πραγματογνωμόνων και θυμάτων πράξεων διαφθοράς (άρθρο 32), προβλέπει την αποζημίωση φορέων ή ατόμων που υπέστησαν ζημία (άρθρο 35) και την εθνική και διεθνή συνεργασία (άρθρα 38 και 43). Επίσης, είναι σημαντικό ότι ελέγχεται η εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης μέσω της Διάσκεψης των κρατών μερών (άρθρο 63), και ότι προωθείται η ενεργός συμμετοχή των πολιτών στην καταπολέμηση της διαφθοράς, η οποία αποτελεί στοιχείο μιας ορθολογικής αντεγκληματικής πολιτικής⁴⁰. Φαίνεται ότι **τα κοινά στοιχεία των εγκλημάτων διαφθοράς είναι:**

- 1) ένα παράνομο ωφέλημα
- 2) που κάποιος προσφέρει, παρέχει ή υπόσχεται (στα πλαίσια της δωροδοκίας), ή απαιτείται ή γίνεται αποδεκτό (στα πλαίσια της δωροληψίας)
- 3) από υπάλληλο (είτε του δημοσίου είτε του ιδιωτικού τομέα)
- 4) για πράξεις ή παραλείψεις στο πλαίσιο των καθηκόντων του.

3.1.2. Άλλα διεθνή κείμενα για την καταπολέμηση της διαφθοράς

Εκτός της Σύμβασης του Ο.Η.Ε., υπάρχουν και ορισμένα άλλα διεθνή κείμενα στο ίδιο πλαίσιο. Είναι εύλογο πως είναι αδύνατο να αναφερθούν και να αναλυθούν όλα, επομένως η εργασία θα περιοριστεί στην παρουσίαση των σπουδαιότερων σχετικών κειμένων και διατάξεων.

Μια ακόμη γνωστή Σύμβαση είναι η **Σύμβαση του ΟΟΣΑ για την καταπολέμηση της δωροδοκίας αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών στις διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές**. Αυτή η Σύμβαση υπεγράφη το 1997, τέθηκε σε ισχύ το 1999 και κυρώθηκε από την Ελλάδα το 1998, με το Ν. 2656/1998. Από τον τίτλο και μόνο, φαίνεται πως το περιεχόμενο αυτής της Σύμβασης είναι αρκετά στενότερο από εκείνο της Σύμβασης του Ο.Η.Ε., ενώ είναι και χρονικά προγενέστερη της τελευταίας.

Το ένα από τα άρθρα ενδιαφέροντος είναι το άρθρο 1 της Σύμβασης, στο οποίο τυποποιείται το αδίκημα του τίτλου της. Συγκεκριμένα, η πρώτη παράγραφος ορίζει ότι πρέπει να εγκληματοποιηθεί:

- η προσφορά, υπόσχεση ή παροχή ενός μη οφειλόμενου ανταλλάγματος,
- είτε χρηματικού είτε άλλου χαρακτήρα,
- σε αλλοδαπό δημόσιο λειτουργό
- άμεσα ή έμμεσα
- ώστε να κάνει ή να παραλείψει να κάνει κάτι στο πλαίσιο των καθηκόντων του

⁴⁰ Χ. Ζαραφωνίτου, ό.π. υποσ. 39, σσ. 14-15.

- για να αποκτήσει ή να διατηρήσει επιχειρηματικό ή άλλο μη οφειλόμενο αντάλλαγμα, στο πλαίσιο των διεθνών επιχειρηματικών συναλλαγών.

Εδώ παρατηρούνται δύο σημαντικά πράγματα. Πρώτον, τονίζεται πως **το παράνομο ωφέλημα που μπορεί να λάβει ο αλλοδαπός δημόσιος λειτουργός δεν είναι απαραίτητο να είναι χρηματικό**. Δεύτερον και σημαντικότερο, **το άρθρο στοιχειοθετεί μόνο την περίπτωση της δωροδοκίας**, παραλείποντας παντελώς έστω και να αναφερθεί στην δωροληψία, που είναι η άλλη όψη του νομίσματος. Παράλληλα, διαπιστώνεται και η ομοιότητα του αντιστοίχου άρθρου 16 της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. με αυτό της παρούσας Σύμβασης, πράγμα που επιβεβαιώνει τις αλληλοκαλύψεις των Συμβάσεων που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Το άλλο άρθρο που μας ενδιαφέρει άμεσα είναι το τρίτο, που περιγράφει τις **κυρώσεις**. Οι ποινές για το ανωτέρω αδίκημα πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές. Προωθείται, λοιπόν, η ποινική του αντιμετώπιση σε συνάρτηση με την αρχή της αναλογικότητας, τη βεβαιότητα και τον αποτρεπτικό ρόλο της ποινής, τόσο για τον ίδιο το δράστη όσο και για το κοινωνικό σύνολο. Η κλίμακα των ποινών που θα εφαρμόζονται θα μπορεί να συγκριθεί με τις ποινές για τη δωροδοκία των εθνικών δημόσιων λειτουργών και θα περιλαμβάνουν, για τα φυσικά πρόσωπα, στερητικές της ελευθερίας ποινές που θα επιτρέπουν αποτελεσματική αμοιβαία δικαστική συνδρομή και έκδοση. Στην περίπτωση των νομικών προσώπων, αν στο εκάστοτε κράτος μέρος δεν τιμωρούνται ποινικά, θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα για την επιβολή αποτελεσματικών, αποτρεπτικών και ανάλογων μη ποινικών κυρώσεων, λ.χ. αστικών ή διοικητικών. Επιπλέον, προβλέπεται κατάσχεση και δήμευση των δώρων και των λοιπών προϊόντων της εγκληματικής πράξης, ή αντίστοιχα κατάσχεση και δήμευση περιουσίας ισάξιας αυτών, είτε επιβολή ανάλογων χρηματικών κυρώσεων.

Τέλος, μία ακόμη Σύμβαση που μιλά για τη διαφθορά είναι η **Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος**, η οποία είναι ευρύτερα γνωστή ως “Σύμβαση του Παλέρμο”. Αυτή υπεγράφη το 2000, τέθηκε σε ισχύ το 2003 και κυρώθηκε από την Ελλάδα το 2010 με το Ν. 3875/2010. Η Σύμβαση αυτή δεν αφορά ούτε τη διαφθορά εν όλω, ούτε συγκεκριμένα τη δωροδοκία. Όμως, περιλαμβάνει διατάξεις σχετικές με αυτήν, γεγονός που αναδεικνύει τη **διεθνική διάσταση** που έχει λάβει το φαινόμενο της διαφθοράς, τη **σύνδεσή της με το οργανωμένο έγκλημα**, άρα και την ανάγκη υπερεθνικής αντιμετώπισής της.

Αυτές οι διατάξεις είναι τα άρθρα 8, 9 και 11 της Σύμβασης. Αρχικά, το άρθρο 8 τιτλοφορείται **“Εγκληματοποίηση της διαφθοράς”**. Το άρθρο αυτό περιλαμβάνει την περιγραφή των αδικημάτων της δωροδοκίας και της δωροληψίας δημοσίου λειτουργού, ακριβώς όπως έχει τυποποιηθεί στο άρθρο 15 της Σύμβασης του Ο.Η.Ε., τόσο στην αντικειμενική όσο και στην υποκειμενική υπόσταση. Στην πρώτη παράγραφο αναφέρονται οι διατάξεις για τους εθνικούς δημοσίους λειτουργούς, ενώ στη δεύτερη εκείνες για τους αλλοδαπούς δημοσίους λειτουργούς ή τους δημοσίους λειτουργούς διεθνών οργανισμών. Είναι φανερό ότι, σε ό,τι αφορά αυτά τα αδικήματα, η Σύμβαση του Ο.Η.Ε. επηρεάστηκε και από αυτή τη Σύμβαση.

Το άρθρο 9, με τίτλο **“Μέτρα κατά της διαφθοράς”**, αναφέρει πως κάθε κράτος μέρος οφείλει να λάβει τα αναγκαία νομοθετικά, διοικητικά και άλλα μέτρα υπέρ της πρόληψης και της καταστολής της διαφθοράς δημοσίων λειτουργών και της ενίσχυσης της ακεραιότητας. Επίσης, επισημαίνεται η ανάγκη απρόσκοπτης και μη κατευθυνόμενης λειτουργίας των αρμοδίων αρχών σε τέτοιες περιπτώσεις.

Τέλος, στο άρθρο 11 (“Δίωξη, εκδίκαση και κυρώσεις”) τονίζεται στην πρώτη παράγραφο ότι η επιβολή ποινικών κυρώσεων για τα εγκλήματα των άρθρων 5, 6, 8 και 23 (εν προκειμένω μας ενδιαφέρουν άμεσα μόνο εκείνα του άρθρου 8, όπως ήδη αναφέρθηκε) πρέπει να γίνεται **αναλογικά με τη βαρύτητα της πράξης**.

Συνολικά, τα ανωτέρω είναι μόνο κάποια από τα διεθνή κείμενα που πρωτοστατούν στον αγώνα κατά της διαφθοράς, αποτελούν όμως τα σπουδαιότερα και ευρύτερα γνωστά. Αναγνωρίζουν τον διεθνικό της χαρακτήρα και την ανάγκη σύμπραξης στην καταπολέμησή της, ενώ η δεσμευτικότητα των hard-law κειμένων δεν αφήνει περιθώρια στα κράτη μέλη να αγνοήσουν τις επιταγές τους.

3.2. Ευρωπαϊκά νομοθετικά κείμενα κατά της διαφθοράς

Εκτός εκείνων που αναλύθηκαν ανωτέρω, ακόμη ευρύτερο είναι το ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο για τη διαφθορά. Σύμφωνα με τη **Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Σ.Ε.Ε.)**, κατά κόσμον **Συνθήκη του Μάαστριχτ**, η Ευρωπαϊκή Ένωση λειτουργεί στη βάση **τριών πυλώνων**: α) τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, β) την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας και γ) τη Συνεργασία στους τομείς της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων⁴¹. Από αυτούς μάς ενδιαφέρει ο τρίτος πυλώνας, που, όπως θα δούμε παρακάτω, αναγνωρίζει την υπερεθνική διάσταση πολλών ζητημάτων που αφορούν το ποινικό δίκαιο. Με τη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), γνωστή ως Συνθήκη της Λισαβόνας, αυτοί οι τρεις πυλώνες καταργήθηκαν σε τυπικό μόνον επίπεδο, αφού καταργήθηκε το σύστημα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και η Ε.Ε. απέκτησε ενιαία ταυτότητα, κάτι που συνεπάγεται την απλοποίηση πολλών διαδικασιών⁴². Ας μην λησμονείται, άλλωστε, και ο **Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (ΧΕΑΔ)**, που συναντάται στον τίτλο V της ΣΛΕΕ, ο οποίος εγγυάται την εφαρμογή κοινής πολιτικής στους τομείς του ασύλου, της μετανάστευσης, του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων και της πρόληψης και καταστολής της εγκληματικότητας, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.

Ειδικότερα τώρα εν σχέσει με τη διαφθορά στο ευρωπαϊκό ποινικό πλαίσιο, η **ενοποιημένη απόδοση της ΣΛΕΕ** κάνει αναφορά σε αυτήν στο **άρθρο 83 παρ. 1**⁴³. Το άρθρο αυτό αναφέρεται στην εν γένει **ιδιαιτέρως σοβαρή εγκληματικότητα**, η οποία θεωρείται πως λαμβάνει υπερεθνικές διαστάσεις και πρέπει να καταπολεμηθεί συνεργατικά. Αυτός ο διεθνικός χαρακτήρας της αποδίδεται στην ίδια τη φύση των αδικημάτων, ή και στην αναγκαιότητα χάραξης κοινής αντεγκληματικής πολιτικής. Ανάλογη αναφορά υπήρχε και στο άρθρο 29 της προγενέστερης Σύμβασης για την Ευρωπαϊκή Ένωση⁴⁴. Επομένως, η Ε.Ε. δύναται να θεσπίζει ελάχιστα standards τόσο για την αναγωγή σε εγκλήματα, όσο και για τις κυρώσεις των κάτωθι πράξεων:

- τρομοκρατία
- εμπορία ανθρώπων και γενετήσια εκμετάλλευση γυναικών και παιδιών
- παράνομη διακίνηση ναρκωτικών
- παράνομη εμπορία όπλων

⁴¹ Βλ. σχετ. Treaty on European Union (1992). *Official Journal of the European Communities*, C 191, vol. 35.

⁴² Ε. Στουράτση (2008). *Η Συνθήκη της Λισαβόνας: Μια Συνολική Αποτίμηση* (τελική εργασία). Αθήνα: Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, σ. 37.

⁴³ Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union (2016). *Official Journal of the European Union*, C 202, vol. 59, σσ. 80-81.

⁴⁴ Consolidated Version of the Treaty on European Union (1997). *Official Journal of the European Union*, C 340, vol. 40, σσ. 162-163.

- νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες
- **διαφθορά**
- παραχάραξη μέσων πληρωμής
- ηλεκτρονικό/πληροφοριακό έγκλημα
- οργανωμένο έγκλημα.

Είναι εμφανές πως εύστοχα η διαφθορά έχει χαρακτηριστεί κατά καιρούς ως *ευρωέγκλημα (eurocrime)*⁴⁵. Παρακάτω αναλύεται το σημαντικότερο ευρωπαϊκό ποινικό κείμενο κατά της διαφθοράς, η Σύμβαση Ποινικού Δικαίου για τη Διαφθορά του Συμβουλίου της Ευρώπης (πρβλ. Σχετικών άρθρων και στο Παράρτημα Α), ενώ γίνεται ονομαστική αναφορά και σε άλλα παρόμοια κείμενα. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί πως το 1999 ιδρύθηκε η Ομάδα Κρατών κατά της Διαφθοράς (Group of States against Corruption – GRECO) από το Συμβούλιο της Ευρώπης, η οποία στοχεύει στην επίβλεψη της συμμόρφωσης των κρατών μερών με τα standards καταπολέμησης της διαφθοράς που έχει θέσει το Συμβούλιο της Ευρώπης, ενώ αριθμεί 50 κράτη μέλη (48 ευρωπαϊκά κράτη, το ⁴⁶Καζακστάν και τις Η.Π.Α. .

3.2.1. Σύμβαση Ποινικού Δικαίου για τη Διαφθορά του Συμβουλίου της Ευρώπης και άλλα σχετικά κείμενα

Η Σύμβαση Ποινικού Δικαίου για τη Διαφθορά, που εισήχθη στο ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο από το Συμβούλιο της Ευρώπης, υπεγράφη το 1999, τέθηκε σε ισχύ το 2002 και κυρώθηκε από την Ελλάδα το 2007 με το Ν. 3560/2007. Παρομοίως με τη Σύμβαση του Ο.Η.Ε. , και η ευρωπαϊκή αυτή Σύμβαση διασαφηνίζει ποιες πράξεις πρέπει να αναχθούν σε εγκλήματα από τα συμβαλλόμενα κράτη, ενώ δεν παρέχει ούτε αυτή ενιαίο ορισμό για τη διαφθορά. Τα εγκλήματα διαφθοράς που ορίζει αυτή η Σύμβαση, περιλαμβάνονται στα άρθρα 2-14.

Τα άρθρα 2 και 3 αφορούν την **ενεργητική δωροδοκία εθνικών δημοσίων λειτουργών** και την **παθητική δωροδοκία εθνικών δημοσίων λειτουργών** αντίστοιχα⁴⁷. Τα χαρακτηριστικά αυτών των εγκλημάτων είναι ακριβώς ίδια με εκείνα των αντίστοιχων εγκλημάτων της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. .

Το άρθρο 4 περιγράφει ένα αδίκημα που δεν έχουμε δει ως τώρα, αυτό της **δωροδοκίας μελών εθνικών δημοσίων συνελεύσεων**. Αυτή συνιστά το αδίκημα της δωροδοκίας/δωροληψίας εθνικών δημοσίων λειτουργών, όταν ο δράστης είναι μέλος οποιασδήποτε εθνικής συνέλευσης που ασκεί νομοθετικές ή διοικητικές εξουσίες. Το γεγονός ότι χρησιμοποιείται μόνο η λέξη “δωροδοκία”, εκ πρώτης όψεως θα έπρεπε να μας προβληματίσει, όπως είχε γίνει στην περίπτωση της Σύμβασης του Ο.Ο.Σ.Α. . Όμως, εδώ ο νομοθέτης διασαφηνίζει ότι στο έγκλημα περιλαμβάνονται *οι πράξεις των άρθρων 2 και 3, όταν τελούνται στο πλαίσιο αυτών των συνελεύσεων*. Ο νόμος, λοιπόν, είναι σαφής και ορισμένος και συμβαδίζει με την αρχή της νομιμότητας. Αυτή η διασαφήνιση συναντάται και σε άλλα άρθρα, όπως θα φανεί παρακάτω.

⁴⁵ M. Blanche/A. Depardon/F. Gros/A. Reymond (2019). “EU Action against Corruption: Steps forward and setbacks in a strategic policy for Europe”. Themis Competition 2019, Semi Final A, EU and European Criminal Procedure. Ecole Nationale de la Magistrature, σ. 5.

⁴⁶ Βλ. σχετ. Council of Europe – Group of States against Corruption (n.d.). “What is GRECO?”.

⁴⁷ Η παθητική δωροδοκία είναι ένας εναλλακτικός όρος για να περιγράψει κανείς τη δωροληψία.

Στο άρθρο 5 συναντάμε το ποινικό αδίκημα της **δωροδοκίας αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών**, που αφορά τις πράξεις των άρθρων 2 και 3, με τη διαφορά ότι εδώ πρόκειται για δημοσίους λειτουργούς άλλου κράτους. Ακολουθώντας, το άρθρο 6 περιλαμβάνει τη **δωροδοκία μελών αλλοδαπών δημοσίων συνελεύσεων**, που διαφέρει με το άρθρο 4 μόνο στο ότι πρόκειται για δημόσιες συνελεύσεις κάθε άλλου κράτους.

Περνώντας στα άρθρα 7 και 8, αυτά τυποποιούν τα εγκλήματα της **ενεργητικής δωροδοκίας και της παθητικής δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα** αντίστοιχα. Όπως και στις περιπτώσεις των άρθρων 2 και 3, έτσι και εδώ η αντικειμενική υπόσταση των εγκλημάτων είναι όμοια με αυτή των αντιστοιχών άρθρων στη Σύμβαση του Ο.Η.Ε. .

Το έγκλημα της **δωροδοκίας λειτουργών διεθνών οργανισμών** περιγράφεται στο άρθρο 9 όπου, σε αντίθεση με τη Σύμβαση του Ο.Η.Ε., το συναντάμε αυτονομημένο από το αδίκημα της δωροδοκίας αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών. Συγκεκριμένα, πρόκειται για τις περιπτώσεις των άρθρων 2 και 3, όταν:

- τελούνται από λειτουργό ή άλλον επί συμβάσει υπάλληλο δημοσίου διεθνούς ή υπερεθνικού οργανισμού ή φορέα όπου το κράτος είναι μέλος
- ή κάθε άλλο πρόσωπο, αποσπασμένο ή όχι, που εκτελεί καθήκοντα αντίστοιχα με αυτά των λειτουργών ή υπαλλήλων.

Το άρθρο 10 αφορά το έγκλημα της **δωροδοκίας μελών διεθνών κοινοβουλευτικών συνελεύσεων**, που είναι το ίδιο με το άρθρο 4, με τη διαφορά ότι εδώ εμπλέκονται μέλη κοινοβουλευτικών συνελεύσεων διεθνών ή υπερεθνικών οργανισμών στους οποίους το κράτος μέρος είναι μέλος. Στη συνέχεια, στο άρθρο 11 συναντάται η περίπτωση της **δωροδοκίας δικαστών και λειτουργών διεθνών δικαστηρίων**, που πρόκειται για τις συμπεριφορές των άρθρων 2 και 3, όταν τελούνται από δικαστικούς λειτουργούς ή λειτουργούς διεθνών δικαστηρίων, όταν η δικαιοδοσία του δικαστηρίου είναι αποδεκτή από το κράτος μέρος.

Στο άρθρο 12 τυποποιείται το έγκλημα της **εμπορίας επιρροής**, που διακρίνεται σε:

- την υπόσχεση, παροχή ή προσφορά παρανόμου ωφελήματος
- άμεσα ή έμμεσα
- για την άσκηση πραγματικής ή υποτιθέμενης ανάρμοστης επιρροής
- στη διαδικασία λήψης αποφάσεων των προσώπων των άρθρων 2, 4 ως 6 και 9 ως 11
- ως αντάλλαγμα, είτε για τον ίδιο τον δράστη είτε για άλλον.

Καθώς και:

- την απαίτηση, λήψη ή αποδοχή της ανωτέρω προσφοράς ή υπόσχεσης του παρανόμου ωφελήματος ως αντάλλαγμα για την άσκηση επιρροής
- ασχέτως αν η επιρροή ασκείται ή όχι
- και ασχέτως αν η υποτιθέμενη επιρροή οδηγεί στο σκοπούμενο αποτέλεσμα.

Στο άρθρο 13 υπάρχει το έγκλημα της **νομιμοποίησης εσόδων από εγκλήματα διαφθοράς**. Όταν, δηλαδή, το αδίκημα τελείται στο πλαίσιο κάποιου/-ων από τα εγκλήματα των άρθρων 2 ως 12 αυτής της Σύμβασης. Τέλος, στο άρθρο 14 συναντάμε τα **λογιστικά εγκλήματα διαφθοράς**. Αυτά συνίστανται στη δημιουργία ή χρήση τιμολογίου ή άλλου λογιστικού εγγράφου ή αρχείου με ψευδείς ή ελλιπείς πληροφορίες, και την παράνομη παράλειψη καταχώρησης πληρωμής, όταν αυτά τελούνται στο πλαίσιο των άρθρων 2 ως 12 της παρούσας Σύμβασης.

Αφού παρουσιάστηκαν τα εγκλήματα διαφθοράς που ορίζει η παρούσα Σύμβαση, ας διευκρινιστεί ότι και εδώ, **προκειμένου να στοιχειοθετηθεί κάθε ποινικό αδίκημα, η υποκειμενική**

του υπόστασης πρέπει να είναι δόλος οποιουδήποτε βαθμού -εφόσον ο νόμος δεν το ορίζει ρητά, δεν προβλέπεται τιμώρησή τους όταν τελούνται από αμέλεια.

Ένα ακόμη άρθρο που μας ενδιαφέρει, είναι το άρθρο 19 που αναφέρεται στις **κυρώσεις** και τα **μέτρα** για τα ανωτέρω αδικήματα. Εδώ το άρθρο ξεκινά με μια πολύ σημαντική διατύπωση: ότι **λαμβάνεται υπόψη η σοβαρή φύση των αδικημάτων**. Γεγονός που σημαίνει ότι οι ποινές που θα επιβάλουν τα συμβαλλόμενα κράτη για αυτά τα εγκλήματα, θα είναι υψηλής βαρύτητας, αντιπροσωπευτικής του σοβαρού χαρακτήρα τους. Πράγματι, στη συνέχεια του άρθρου τονίζεται ότι τα μέτρα και οι κυρώσεις για τα εγκλήματα διαφθοράς της Σύμβασης θα πρέπει να έχουν **αποτελεσματική και αποτρεπτική λειτουργία**, αλλά να είναι και **ανάλογες του αδικήματος**. Επιπλέον, η βαρύτητα αυτών των αδικημάτων (και η συνακόλουθη βαρύτητα των ποινών), είναι εμφανής και από το γεγονός ότι, όταν ο δράστης είναι φυσικό πρόσωπο, μπορεί να επιβληθεί και στερητική της ελευθερίας ποινή που συνεπάγεται έκδοση. Για τα νομικά πρόσωπα, πρέπει να εξασφαλίζονται οι ανωτέρω λειτουργίες των κυρώσεων, είτε πρόκειται για ποινικές κυρώσεις είτε για άλλης φύσης, π.χ. διοικητικές ή αστικές, ενώ σε αυτές συμπεριλαμβάνονται και οι χρηματικές κυρώσεις. Παράλληλα, προβλέπεται και κατάσχεση ή άλλου τύπου στέρηση των μέσων τέλεσης και των προϊόντων αυτών των εγκλημάτων, ή στέρηση ισάξιας με αυτά περιουσίας.

Κάποια άλλα ευρωπαϊκά κείμενα κατά της διαφθοράς, που κινούνται σε παρόμοια πλαίσια, είναι:

- η απόφαση-πλαίσιο 2003/568/ΔΕΥ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα,
- η Σύμβαση σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1996)
- η Σύμβαση για την καταπολέμηση της δωροδοκίας στην οποία ενέχονται δημόσιοι υπάλληλοι (2005).

3.3. Ελληνική νομοθεσία κατά της διαφθοράς

Για να ολοκληρωθεί η θεώρηση της διαφθοράς υπό το πρίσμα του ποινικού δικαίου, θα πρέπει να παρουσιαστούν οι μηχανισμοί αντιμετώπισής της από το ελληνικό ποινικό σύστημα, τόσο σε ουσιαστικό όσο και σε δικονομικό επίπεδο.

Αυτό που πρέπει να γίνει, σε αρχικό στάδιο, είναι να διαπιστωθεί κατά πόσο ενσωματώθηκαν οι επιταγές των διεθνών και ευρωπαϊκών κειμένων κατά της διαφθοράς, αλλά και με ποιο τρόπο: ποια εγκλήματα διαφθοράς τιμωρούνται κατά την ελληνική νομοθεσία, να αναδειχθούν τελικά οι ποινικές κυρώσεις που επιβάλει η Ελλάδα για αυτά, και αν αυτές ανταποκρίνονται στην αρχή της αναλογικότητας.

3.3.1. Ο Ν. 4254/2014 και τα εγκλήματα διαφθοράς από πλευράς ουσιαστικού ποινικού δικαίου

Ο νόμος που εισήγαγε πολλές σημαντικές προβλέψεις σχετικά με τα εγκλήματα διαφθοράς είναι ο **Ν. 4254/2014**⁴⁸. Όπως κάθε ποινικό αδίκημα, έτσι και τα εγκλήματα διαφθοράς προσβάλουν κάποιο έννομο αγαθό (ή κάποια έννομα αγαθά). Ο εντοπισμός του εννόμου αγαθού που αφορούν τα εγκλήματα διαφθοράς είναι δύσκολη υπόθεση, αφού δεν γίνεται εύκολα διακριτό από τους τίτλους των κεφαλαίων στο ειδικό μέρος του ΠΚ. **Δεν υπάρχει ενιαίο κεφάλαιο με τίτλο “εγκλήματα**

⁴⁸ Βλ. σχετ. Ν. 4254/2014 – ΦΕΚ 85/Α/7.4.2014: Μέτρα στήριξης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο του Ν. 4046/2012 και άλλες διατάξεις. Εφημερίς της Κυβερνήσεως, σσ. 1458-1464.

διαφθοράς”, αλλά αυτά ευρίσκονται σε διάφορα επιμέρους κεφάλαια του ΠΚ: εγκλήματα σχετικά με την υπηρεσία, εγκλήματα κατά περιουσιακών αγαθών, εγκλήματα κατά των πολιτικών και πολιτειακών οργάνων, εγκλήματα κατά του εκλογικού σώματος, εγκλήματα κατά της δημόσιας τάξης. Τα εγκλήματα δωροδοκίας είναι κοινά, δηλαδή μπορούν να τελεστούν από οποιονδήποτε, ενώ τα εγκλήματα δωροληψίας είναι ιδιαίτερα -ο δράστης πρέπει να έχει συγκεκριμένη ιδιότητα για να στοιχειοθετηθούν.

Αν και στη θεωρία και τη νομολογία έχουν διατυπωθεί ποικίλες απόψεις⁴⁹, το **προστατευόμενο έννομο αγαθό** των εγκλημάτων διαφθοράς στο δημόσιο τομέα έχει επικρατήσει να είναι, σύμφωνα με τον ανωτέρω νόμο, η **εμπιστοσύνη του κοινού στην ακεραιότητα και αμεροληψία της δημόσιας υπηρεσίας**⁵⁰. Για τη διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα, ο νόμος υιοθέτησε την άποψη της Σύμβασης Ποινικού Δικαίου για τη Διαφθορά, η οποία θεωρεί πως, μέσω της εγκληματοποίησης της δωροδοκίας-δωροληψίας στον ιδιωτικό τομέα, προασπίζονται: α) η **προστασία της πίστης και της εμπιστοσύνης στις ιδιωτικές συναλλαγές**, β) ο **θεμιτός ανταγωνισμός** και γ) η **ποινική προστασία δραστηριοτήτων που υπάγονταν στον κρατικό τομέα, αλλά πέρασαν στον ιδιωτικό μέσω ιδιωτικοποιήσεων**⁵¹.

Ειδικότερα, μας ενδιαφέρει η παράγραφος ΙΕ του νόμου αυτού, που περιλαμβάνει διατάξεις σχετικές με το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Στο σημείο αυτό του νόμου περιλαμβάνονται τροποποιήσεις ήδη υπαρχόντων άρθρων, τόσο του ΠΚ όσο και του ΚΠοινΔ και ειδικών ποινικών νόμων, αλλά και εισαγωγή νέων. Συνοπτικά, αυτός ο νόμος, μεταξύ άλλων:

- εισήγαγε το αδίκημα της δωροληψίας πολιτικών αξιωματούχων, ως το άρθρο 159Α ΠΚ
- εισήγαγε το αδίκημα της εμπορίας επιρροής, ως το άρθρο 237Α ΠΚ
- συμπεριέλαβε τη δωροληψία και δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα
- θεσμοθέτησε την αποχή από ποινική δίωξη μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος
- συμπεριέλαβε νέα διάταξη περί ειδικών ανακριτικών πράξεων για εγκλήματα διαφθοράς
- κάλυψε ποινικά τα λογιστικά εγκλήματα διαφθοράς⁵².

Φυσικά, έχουν επέλθει αλλαγές σε διάφορα σημεία του νόμου έκτοτε. Γι’ αυτό, αρχικά είναι σκόπιμο να δούμε ποια είναι τα εγκλήματα διαφθοράς που ενσωμάτωσε το ελληνικό ποινικό δίκαιο, και ποια είναι η ποινική τους αντιμετώπιση.

⁴⁹ Βλ. σχετ. Δ. Ζιούβας, ό.π. υποσ. 15, σσ. 147-165.

⁵⁰ Εισηγητική έκθεση στο Σχέδιο Νόμου “Μέτρα στήριξης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο εφαρμογής του ν. 4046/2012 και άλλες διατάξεις”. Βουλή των Ελλήνων, σ. 56.

⁵¹ Στο ίδιο, σ. 57.

⁵² Σύμφωνα με την υποπαράγραφο ΙΕ.19 (“Λογιστικά αδικήματα”), όποιος τηρεί λογαριασμούς εκτός των επιχειρησιακών του βιβλίων, πραγματοποιεί συναλλαγές μη συμπεριλαμβανόμενες στα βιβλία ή ελλιπώς προσδιορισμένες σε αυτά, καταχωρεί ανύπαρκτες υποχρεώσεις/δαπάνες, ή δημιουργεί/χρησιμοποιεί αναληθές τιμολόγιο ή άλλο λογιστικό έγγραφο, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών ετών, εφόσον η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα με άλλη διάταξη. Η διάταξη εφαρμόζεται όταν τα ανωτέρω τελούνται με σκοπό την απόκρυψη, διευκόλυνση ή συγκαλύψη τυχόν δωροδοκίας πολιτικών προσώπων, δωροδοκίας υπαλλήλου, δωροδοκίας δικαστικών λειτουργών, δωροδοκίας για προσφορά εμπορίας επιρροής και δωροληψίας στον ιδιωτικό τομέα, βλ. Ν. 4254/2014, ό.π. υποσ. 48, σ. 1464.

Με τις αλλαγές που επέφερε ο Ν. 4637/2019 στο νέο ΠΚ, υπάρχουν εγκλήματα διαφθοράς τόσο κακουργηματικού, όσο και πλημμεληματικού χαρακτήρα. Οι **κακουργηματικές πράξεις διαφθοράς** είναι οι εξής (βλ. αναλυτικά Παράρτημα Β):

- δωροληψία πολιτικών προσώπων (άρθρο 159 ΠΚ)
- δωροδοκία πολιτικών προσώπων (άρθρο 159Α ΠΚ)
- η περίπτωση της δωροδοκίας δικαστικών λειτουργών, ενόρκων, ανακριτικών ή δικαστικών υπαλλήλων, μαρτύρων, πραγματογνωμόνων ή διερμηνέων, με σκοπό τη ματαίωση αποκάλυψης εγκλημάτων τρομοκρατικής φύσης (άρθρο 187Β παρ. 3 ΠΚ)
- η δωροληψία υπαλλήλου⁵³ για πράξεις που αντίκεινται στα καθήκοντά του (άρθρο 235 παρ. 2 ΠΚ)
- η δωροδοκία υπαλλήλου για πράξεις που αντίκεινται στα καθήκοντά του (άρθρο 236 παρ. 2 ΠΚ)
- η δωροληψία και δωροδοκία δικαστικών λειτουργών (άρθρο 237 ΠΚ)
- η δωροληψία και δωροδοκία υπαλλήλου, εκτός του πλαισίου των καθηκόντων του, σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ε.Ε. (άρθρο 22 Ν. 4689/2020 – “Δωροληψία και δωροδοκία σχετική με τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης”).

Πλημμεληματικές μορφές εγκλημάτων διαφθοράς αποτελούν:

- η εξ αμελείας μη αποτροπή δωροδοκίας πολιτικών προσώπων, όταν είναι στην αρμοδιότητα διευθυντή επιχείρησης ή άλλου προσώπου με εξουσία λήψης αποφάσεων και ελέγχου στην επιχείρηση (άρθρο 159Α παρ. 3 ΠΚ)
- η δωροδοκία εκλογέα (άρθρο 165 ΠΚ)
- η δωροληψία υπαλλήλου για πράξη σχετική με τα καθήκοντά του, καθώς και η κατ' επάγγελμα τέλεσή της (άρθρο 235 παρ. 1 ΠΚ), η απαίτηση ή λήψη αθέμιτης παροχής περιουσιακής φύσης για τον ίδιο ή άλλον, εκμεταλλευόμενος την ιδιότητα του υπαλλήλου (άρθρο 235 παρ. 3 ΠΚ), η εξ αμελείας μη αποτροπή της πράξης από προϊσταμένους υπηρεσιών, επιθεωρητές ή πρόσωπα του Δημοσίου, των Ο.Τ.Α. και των Ν.Π.Δ.Δ. που έχουν εξουσία λήψης αποφάσεων, με παράβαση συγκεκριμένου υπηρεσιακού καθήκοντος (άρθρο 235 παρ. 4 ΠΚ)
- η δωροδοκία υπαλλήλου για πράξη σχετική με τα καθήκοντά του (άρθρο 236 παρ. 1 ΠΚ), η εξ αμελείας μη αποτροπή τέλεσης της πράξης από διευθυντή επιχείρησης ή άλλο πρόσωπο με εξουσία λήψης αποφάσεων και ελέγχου στην επιχείρηση, με παράβαση συγκεκριμένου καθήκοντος (άρθρο 236 παρ. 3 ΠΚ)
- η εξ αμελείας μη αποτροπή δωροδοκίας/δωροληψίας δικαστικών λειτουργών από διευθυντή επιχείρησης ή άλλο πρόσωπο με εξουσία λήψης αποφάσεων και ελέγχου στην επιχείρηση, με παράβαση συγκεκριμένου καθήκοντος (άρθρο 237 παρ. 3 ΠΚ)
- η εμπορία επιρροής (άρθρο 237 Α ΠΚ)
- η παράβαση καθήκοντος (άρθρο 259 ΠΚ)
- η παρακώλυση συναγωνισμού (άρθρο 395 ΠΚ)
- η δωροληψία και η δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα (άρθρο 396 ΠΚ)
- τα λογιστικά εγκλήματα διαφθοράς του Ν. 4254/2014 (υποπαράγραφος ΙΕ.19)

⁵³ Στα άρθρα 235 και 236 ΠΚ, η έννοια του υπαλλήλου οριοθετείται στο άρθρο 13 στοιχ. α' ΠΚ: εκείνος που έχει αναλάβει νομίμως, είτε μόνιμα είτε προσωρινά, την άσκηση δημόσιας, δημοτικής ή κοινοτικής υπηρεσίας, ή άλλου Ν.Π.Δ.Δ.

- η δωροληψία και η δωροδοκία για την παραποίηση αποτελέσματος αγώνα, ή της εξέλιξης ή της μορφής αυτού (άρθρο 13 Ν. 4049/2012 – “Ποινική αντιμετώπιση των προσυνεννοημένων αγώνων”).
- η δωροληψία και δωροδοκία υπαλλήλου σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ε.Ε., στο πλαίσιο των καθηκόντων του (άρθρο 22 Ν. 4689/2020 – “Δωροληψία και δωροδοκία σχετική με τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης”).

Η δωροδοκία και η δωροληψία στο πλαίσιο φορολογικών και τελωνειακών υποθέσεων καλύπτονται από τα άρθρα 6 και 7 αντίστοιχα του Ν. 3610/2007⁵⁴. Για την πρώτη περίπτωση, αν το άτομο στο οποίο ζητήθηκε η παροχή ανταλλάγματος καταγγείλει την πράξη και αυτή πιστοποιηθεί από τις αρμόδιες αρχές, τότε αυτό απαλλάσσεται από τυχόν πρόστιμα, ποινικές κυρώσεις και προσαυξήσεις. Στη δεύτερη περίπτωση, η καταγγελία της πράξης συνεπάγεται την απαλλαγή από κάθε ποινική και διοικητική κύρωση, ασφαλιστικά μέτρα και την αστική ευθύνη.

Άλλα εγκλήματα που πολύ συχνά συνδυάζονται με πράξεις διαφθοράς είναι:

- η απάτη (άρθρο 386 ΠΚ)
- η απάτη σχετική με τις επιχορηγήσεις (άρθρο 386B ΠΚ)
- η απιστία (άρθρο 390 ΠΚ)
- η υπεξαίρεση (άρθρο 375 ΠΚ)
- η τοκογλυφία (άρθρο 404 ΠΚ).

Εκτός από τις ελάχιστες εξ αμελείας περιπτώσεις που αναφέρθηκαν, όλα τα εγκλήματα διαφθοράς τιμωρούνται όταν τελούνται **με πρόθεση**.

Αυτό που αξίζει να συζητηθεί, είναι οι **ποινικές κυρώσεις** για τα ανωτέρω αδικήματα. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, τα διεθνή κείμενα που ασχολούνται με τη διαφθορά δεν επιβάλουν συγκεκριμένες κυρώσεις για τα εγκλήματα διαφθοράς, αλλά θέτουν το γενικότερο πλαίσιο στο οποίο τα κράτη θα πρέπει να διαμορφώσουν τις ποινές, ανάλογα και με τις ιδιαιτερότητες του εκάστοτε εσωτερικού δικαίου.

Οι περισσότερες μορφές διαφθοράς, τόσο κακουργηματικού όσο και πλημμεληματικού χαρακτήρα, προβλέπουν και την επιβολή χρηματικής ποινής. Εκ πρώτης όψεως, θα μπορούσε να λεχθεί ότι η επιβολή χρηματικής ποινής έχει ταξικό χαρακτήρα, καθώς είναι πιο εύκολη η καταβολή της από ευκατάστατα άτομα. Ωστόσο, με βάση τις προβλέψεις του νέου ΠΚ -και συγκεκριμένα το άρθρο 80 ΠΚ- **η επιμέτρηση της χρηματικής ποινής τηρεί την αρχή της αναλογικότητας, ως προς την επίδρασή της**. Ο αριθμός των ημερησίων μονάδων για τις κακουργηματικές μορφές εγκλημάτων διαφθοράς ανέρχεται στις 1.000⁵⁵. Σύμφωνα με το άρθρο 80 ΠΚ, για τον ορισμό των ημερησίων μονάδων λαμβάνεται υπόψη η βαρύτητα της πράξης και η ενοχή του δράστη, ενώ για το ύψος σε ευρώ των ημερησίων μονάδων υπολογίζεται η προσωπική και οικονομική του κατάσταση. Επιπλέον, υπάρχει η δυνατότητα προθεσμίας μέχρι τριών ετών καταβολής της χρηματικής ποινής, αν ο καταδικασθείς δεν δύναται να την καταβάλει νωρίτερα, ενώ αν αλλάξει δραστικά η προσωπική και

⁵⁴ Βλ. σχετ. Ν. 3610/2007 - (ΦΕΚ 258/Α/22.11.2007). Αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και άλλες διατάξεις. Εφημερίς της Κυβερνήσεως.

⁵⁵ Εκτός από τη διακεκριμένη μορφή δωροδοκίας υπαλλήλου (άρθρο 236 παρ. 2 ΠΚ), όπου δεν ορίζεται συγκεκριμένος αριθμός ημερησίων μονάδων, και την περίπτωση του άρθρου 187B παρ. 3, όπου δεν προβλέπεται χρηματική ποινή.

οικονομική του κατάσταση, μπορεί να το διευθετήσει μέσω λ.χ. μείωσης του ύψους της ημερήσιας μονάδας.

Από την άλλη, **διαπιστώνεται η απαξία που χαρακτηρίζει τα εγκλήματα διαφθοράς**, αφού σε όλες τις μορφές της επιβάλλεται στερητική της ελευθερίας ποινή -είτε κάθειρξη αν πρόκειται για κακούργημα, είτε φυλάκιση αν πρόκειται για πλημμέλημα. Βάσει των σχετικών διατάξεων, φαίνεται πως είναι μεγαλύτερη η απαξία εκείνων των πράξεων που στρέφονται κατά των καθηκόντων του υπαλλήλου, αλλά και εκείνες που εμπλέκουν πολιτικά πρόσωπα ή παρακωλύουν την χρηστή απονομή της δικαιοσύνης. Όπως διαπιστώνεται και από τα προσβαλλόμενα έννομα αγαθά, τα εγκλήματα διαφθοράς συνήθως θίγουν την κοινωνία στο σύνολό της⁵⁶. Εκτός όλων των άλλων, είναι γνωστή η αποστροφή της κοινής γνώμης σχετικά με τη διαφθορά. Οι πολίτες έχουν μεγαλύτερη τιμωρητική διάθεση απέναντι στα εγκλήματα λευκού περιλαιμίου εν γένει, και τα θεωρούν σοβαρότερα από άλλες μορφές “καθημερινής” εγκληματικότητας⁵⁷. **Ίσως ο νομοθέτης κατάφερε να αποτυπώσει στο νόμο και αυτή την απαξία της κοινής γνώμης για πράξεις διαφθοράς, ταυτόχρονα με την διατύπωση ποινών τέτοιων, που εκφράζουν τη σοβαρή, υπερεθνική και ζημιογόνο φύση τους.**

Εκτός των κυρίων ποινών, στο άρθρο 263 ΠΚ προβλέπεται **αποστέρηση της δημόσιας θέσης ή του αξιώματος που είχε ως τότε ο υπαίτιος**, ως παρεπόμενη ποινή, για τις περιπτώσεις δωροληψίας υπαλλήλου και δωροδοκίας-δωροληψίας δικαστικού λειτουργού. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 238 ΠΚ, στις περιπτώσεις δωροδοκίας-δωροληψίας υπαλλήλου, δωροληψίας-δωροδοκίας δικαστικού λειτουργού και εμπορίας επιρροής το δικαστήριο επιβάλλει και την παρεπόμενη ποινή της **δήμευσης** των όσων έχουν περιέλθει στην κατοχή του δράστη μέσω αυτών των πράξεων.

Πολύ σημαντική είναι η διάταξη του άρθρου 263Α παρ. 1 ΠΚ, όπου προβλέπεται μη τιμώρηση του υπαιτίου, αν αυτός οικειοθελώς και πριν την εξέτασή του ως υπόπτου ή κατηγορουμένου, αναγγείλει τις πράξεις του στον αρμόδιο Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών, ή οποιονδήποτε αρμόδιο ανακριτικό υπάλληλο ή αρχή. Αυτές οι πράξεις είναι η δωροδοκία υπαλλήλου, η δωροδοκία-δωροληψία δικαστικού λειτουργού και η δωροληψία-δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα. Η **επιβολή ευνοϊκών μέτρων για αποκάλυψη πράξεων διαφθοράς από τους υπαιτίους** προέρχεται από τη Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για τη διαφθορά, και ειδικότερα το άρθρο 37: τα κράτη μέρη οφείλουν να παράσχουν κίνητρα γι’ αυτό (βλ. και Παράρτημα Α). Τέτοια κίνητρα μπορεί να είναι η μείωση ή αναστολή της ποινής, ή και η ασυλία από την άσκηση ποινικής δίωξης. Έχει αποδειχθεί εμπειρικά ότι τέτοιες προβλέψεις ενισχύουν την αποκάλυψη πράξεων διαφθοράς⁵⁸.

Στη σχετική βιβλιογραφία λέγεται ότι **οι στόχοι της αποτροπής, της αναμόρφωσης και της αδρανοποίησης επιτυγχάνονται σε πολλές μορφές εγκλημάτων λευκού κολλάρου εν γένει, καθώς οι δράστες λειτουργούν υπολογιστικά/ορθολογικά**⁵⁹. Σε τυπικό επίπεδο, όπως φάνηκε μέσα από τα διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα, αλλά και την εθνική νομοθεσία, το πλαίσιο των ποινών και οι ειδικότερες ποινές για τα εγκλήματα διαφθοράς προσπαθούν να αντικατοπτρίζουν τη

⁵⁶ A. von Hirsch (1982). “Desert and white-collar criminality: A response to Dr. John Braithwaite”. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 73(3), σ. 1174.

⁵⁷ J. Braithwaite (1982). “Challenging just deserts: Punishing white-collar criminals”. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 73(2), σ. 733.

⁵⁸ Ι. Ανδρουλάκης (2016). *Μέτρα επιείκειας για τους υπαιτίους πράξεων διαφθοράς που συνεργάζονται με τις αρχές*. Σε Μ. Γασπαρινάτου (επιμ.). ό.π. υποσ. 2, σσ. 863-864.

⁵⁹ J. Braithwaite. ό.π. υποσ. 57, σ. 760.

σοβαρότητά τους και την αποδοκιμασία που τα συνοδεύει. Η αυστηρότητα του χαρακτήρα των ποινών είναι συμβατή με την αρχή της αναλογικότητας, και ειδικότερα το σκέλος της βαρύτητας της πράξης: χαρακτηριστική είναι η επιβολή στερητικών της ελευθερίας ποινών σε όλες τις επιμέρους πράξεις, αλλά και χρηματικής ποινής υψηλών κατά περίπτωση ποσών. Εγκλήματα που θίγουν την κοινωνία ως σύνολο (όπως είναι όσα σχετίζονται με πολιτικά πρόσωπα), θεωρείται ότι έχουν μεγαλύτερη απαξία λόγω του εύρους των επιπτώσεών τους, ενώ αναλόγως αυστηρές είναι εκείνες που αντίκεινται στα καθήκοντα του εκάστοτε υπαλλήλου. Στις πλημμεληματικές μορφές εγκλημάτων διαφθοράς, υπάρχει η δυνατότητα λ.χ. μετατροπής της στερητικής της ελευθερίας ποινής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας (άρθρο 104Α ΠΚ), γεγονός που μειώνει την αυστηρότητά της και την επικοινωνήσή της τόσο στο δράστη όσο και στην κοινωνία.

3.3.2. Δικονομικά ζητήματα

Φυσικά, εκτός της οπτικής των εγκλημάτων διαφθοράς από πλευράς ουσιαστικού ποινικού δικαίου, υπάρχουν και ορισμένα δικονομικά ζητήματα που αξίζει να συζητηθούν -θέματα, δηλαδή, που δεν αφορούν τα ίδια τα εγκλήματα, αλλά την προδικασία και την κύρια διαδικασία (βλ. αναλυτικά Παράρτημα Γ).

Αρχικά, θα πρέπει να αναφερθεί ο θεσμός του **Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος**. Ας σημειωθεί ότι οι θεσμοί του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος και του Εισαγγελέα Εγκλημάτων Διαφθοράς ενοποιήθηκαν με το Ν. 4745/2020 («Ρυθμίσεις για την επιτάχυνση της εκδίκασης εκκρεμών υποθέσεων του ν. 3869/2010, σύμφωνα με τις επιταγές της παρ. 1 του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α., ως προς την εύλογη διάρκεια της πολιτικής δίκης, τροποποιήσεις του Κώδικα Δικηγόρων και άλλες διατάξεις»)⁶⁰.

Σύμφωνα με το άρθρο 53 του ανωτέρω νόμου, στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών δημιουργείται Τμήμα Οικονομικού Εγκλήματος, στο οποίο υπηρετούν 4 εισαγγελείς ή αντεισαγγελείς εφετών, η θητεία των οποίων ανέρχεται στα 3 χρόνια, μαζί με τους ισάριθμους αναπληρωτές τους. Τις εργασίες στο Τμήμα Οικονομικού Εγκλήματος συνεπικουρούν τουλάχιστον 8 εισαγγελείς ή αντεισαγγελείς πρωτοδικών, από τους οποίους τουλάχιστον 7 υπηρετούν στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών, και τουλάχιστον ένας στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης.

Μέχρι πρότινος, το έργο των Εισαγγελέων Εγκλημάτων Διαφθοράς συντόνιζε ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου. Πλέον, το συντονισμό και την εποπτεία αναλαμβάνει ο Προϊστάμενος του Τμήματος Οικονομικού Εγκλήματος. Η τοπική αρμοδιότητα των Εισαγγελέων Οικονομικού Εγκλήματος εκτείνεται σε όλη την επικράτεια.

Οι Εισαγγελείς Οικονομικού Εγκλήματος μπορούν να διενεργήσουν προκαταρκτική εξέταση για την εξακρίβωση τέλεσης οποιωνδήποτε φορολογικών, οικονομικών και άλλων συναφών παρανόμων πράξεων, αν αυτές τελούνται εις βάρος του Ελληνικού Δημοσίου, Ο.Τ.Α., Ν.Π.Δ.Δ. και της Ε.Ε., ή βλάπτουν σημαντικά την ελληνική οικονομία. Η διενέργεια της προκαταρκτικής εξέτασης δύναται να γίνει είτε αυτοπροσώπως είτε με παραγγελία στους γενικούς ή ειδικούς ανακριτικούς υπαλλήλους. Επιπλέον, είναι αρμόδιοι για κακουργήματα που τελούνται από:

- Υπουργούς ή Υφυπουργούς που δεν υπάγονται στο άρθρο 86 παρ. 1 του Συντάγματος περί ευθύνης υπουργών

⁶⁰ Ν. 4745/2020 – ΦΕΚ Α/214/6.11.2020. Ρυθμίσεις για την επιτάχυνση της εκδίκασης εκκρεμών υποθέσεων του ν. 3869/2010, σύμφωνα με τις επιταγές της παρ. 1 του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α., ως προς την εύλογη διάρκεια της πολιτικής δίκης, τροποποιήσεις του Κώδικα Δικηγόρων και άλλες διατάξεις. Εφημερίς της Κυβερνήσεως.

- βουλευτές και μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που εκπροσωπούν την Ελλάδα
- γενικούς και ειδικούς γραμματείς της Κυβέρνησης
- διοικητές, υποδιοικητές ή προέδρους διοικητικών συμβουλίων ή διευθύνοντες συμβούλους ή εντεταλμένους συμβούλους Ν.Π.Δ.Δ. και αιρετά μονοπρόσωπα όργανα των Ο.Τ.Α.
- κάθε υπάλληλο κατά την έννοια του άρθρου 13 στοιχ. α' ΠΚ
- όσους υπηρετούν μόνιμα ή προσωρινά και με οποιαδήποτε ιδιότητα ή σχέση:
- α) σε Ν.Π.Ι.Δ. που ιδρύθηκαν από το Δημόσιο
- β) σε Ν.Π.Δ.Δ., εφόσον τα ιδρυτικά νομικά πρόσωπα συμμετέχουν στη διοίκησή τους ή αυτά τα νομικά πρόσωπα έχουν αναλάβει κρατικά προγράμματα οικονομικής ανασυγκρότησης ή ανάπτυξης
- γ) σε Ν.Π.Ι.Δ. στα οποία μπορούν να διατεθούν επιχορηγήσεις ή χρηματοδοτήσεις από το Δημόσιο και Ν.Π.Δ.Δ., ακόμη και αν οι υπαίτιοι δε φέρουν πια την ιδιότητα αυτή, εφόσον σχετίζονται με την επιδίωξη οικονομικού οφέλους των ιδίων ή τρίτων, ή την πρόκληση ζημίας στο Δημόσιο, Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α., ή στα ανωτέρω Ν.Π.Ι.Δ.

Ο Προϊστάμενος Εισαγγελέας του Τμήματος Οικονομικού Εγκλήματος εποπτεύει, καθοδηγεί και συντονίζει το έργο των γενικών και ειδικών ανακριτικών υπαλλήλων, ιδιαίτερα των υπαλλήλων του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος, της Διεύθυνσης Ερευνών Οικονομικού Εγκλήματος και της Διεύθυνσης Οικονομικής Αστυνομίας. Ο Προϊστάμενος λαμβάνει γνώση για όλες τις καταγγελίες ή πληροφορίες για εγκλήματα που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά του, ενώ προτεραιότητα δίνεται σε περιπτώσεις που βλάπτουν σημαντικά τα συμφέροντα της Ε.Ε. και του Ελληνικού Δημοσίου. Στην περίπτωση που η καταγγελία είναι νόμω και ουσία αβάσιμη ή ανεπίδεκτη δικαστικής εκτίμησης, τίθεται στο αρχείο. Αναφορικά με τους υπαλλήλους της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, η διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης ανατίθεται αποκλειστικά στους τελωνειακούς υπαλλήλους και τους υπαλλήλους της Διεύθυνσης Εσωτερικών Υποθέσεων, μόνο για τις υποθέσεις που εμπίπτουν στις ελεγκτικές τους αρμοδιότητες.

Με την ολοκλήρωση της προκαταρκτικής εξέτασης, ο Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος είτε παραγγέλλει την κίνηση ποινικής δίωξης στον αρμόδιο Εισαγγελέα Πρωτοδικών, είτε θέτει την υπόθεση στο αρχείο. Παράλληλα, οι εν λόγω Εισαγγελείς υποστηρίζονται από ειδικούς επιστήμονες στο έργο τους, όπως και οι αρμόδιοι γενικοί και ειδικοί ανακριτικοί υπάλληλοι, ώστε να επιτευχθεί η ακριβέστερη προσέγγιση των υποθέσεων και εξιχνίαση των γεγονότων, καθώς πρόκειται για ζητήματα που απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις. Με αυτό τον τρόπο τονίζεται ο διεπιστημονικός χαρακτήρας του γενικότερου φαινομένου της διαφθοράς, αλλά και του οικονομικού εγκλήματος.

Τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, οι εν λόγω Εισαγγελείς έχουν πρόσβαση σε κάθε πληροφορία ή στοιχείο που συνδράμει στο έργο τους και δεν υπόκεινται στη σχετική νομοθεσία περί φορολογικού, τραπεζικού, χρηματιστηριακού ή άλλου απορρήτου, εξαιρουμένου του δικηγορικού. Έχουν επίσης πρόσβαση σε κάθε άλλης μορφής αρχείο δημόσιας αρχής ή οργανισμού που διατηρεί και επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, βάσει των ισχυόντων κανόνων ιχνηλασιμότητας. Παράλληλα, κατά τη διενέργεια της προκαταρκτικής εξέτασης, έχουν το δικαίωμα να προχωρούν σε δεσμεύσεις τραπεζικών λογαριασμών, περιεχομένου τραπεζικών θυρίδων και εν γένει περιουσιακών στοιχείων (κινητών και ακινήτων), με αιτιολογημένη τους διάταξη, στοχεύοντας στην προάσπιση των συμφερόντων του Δημοσίου. Οι δεσμεύσεις υπόκεινται στο χρονικό διάστημα των 9 μηνών, ενώ αυτό δύναται να παραταθεί κατ' ανώτατο όριο για άλλους 9 μήνες, λόγω αιτιολογημένης μη ολοκλήρωσης της προκαταρκτικής εξέτασης, με βούλευμα του αρμοδίου συμβουλίου.

Εν συνεχεία, προβλέπεται η **δυνατότητα εφαρμογής ορισμένων ειδικών ανακριτικών πράξεων για εγκλήματα διαφθοράς**, βάσει των οριζόμενων στο άρθρο 255 ΚΠοινΔ, που αρχικά

εισήχθη στο ελληνικό ποινικό σύστημα με το Ν. 4254/2014. Συγκεκριμένα, η πρώτη ειδική ανακριτική πράξη που μπορεί να λάβει χώρα είναι η συγκαλυμμένη έρευνα ιδιαιτέρως για τις πράξεις της δωροδοκίας-δωροληψίας πολιτικού προσώπου, δωροδοκίας-δωροληψίας υπαλλήλου, δωροδοκίας-δωροληψίας δικαστικών λειτουργών και εμπορίας επιρροής, όταν δεν τελούνται στο πλαίσιο τρομοκρατικής ή εγκληματικής οργάνωσης. Ύστερα από κατάλληλη έγγραφη ενημέρωση του εποπτεύοντος Προϊσταμένου του Τμήματος Οικονομικού Εγκλήματος της Εισαγγελίας Εφετών Αθηνών, παραγγέλλεται η διενέργεια συγκαλυμμένης έρευνας εφόσον υπάρχουν βάσιμα στοιχεία για παρούσα ή ενδεχόμενη τέλεση των σχετικών πράξεων. Τέτοιες ενδείξεις προκύπτουν κατά βάση από παρελθοντική συστηματική δράση του ερευνωμένου ή από την ανακάλυψη αδικαιολόγητης περιουσίας μετά από έλεγχο της περιουσιακής του κατάστασης, εφόσον η ανακάλυψη αυτής είναι αδύνατη ή δύσκολη κατ' άλλον τρόπο. Δίνεται, επίσης, η δυνατότητα στον αρμόδιο ανακριτικό υπάλληλο ή τον ιδιώτη που λειτουργεί καθ' υπόδειξή του να χρησιμοποιήσει αναληθή στοιχεία ταυτότητας, φορολογικά κ.ά. στοιχεία για την εξυπηρέτηση της διαδικασίας. Τυχόν στοιχεία που δεν αναφέρονται στη σχετική έκθεση, δεν συνυπολογίζονται για την καταδίκη του κατηγορουμένου. Οι άλλες ειδικές ανακριτικές πράξεις είναι η άρση του απορρήτου, η καταγραφή δραστηριότητας εκτός κατοικίας και η συσχέτιση ή ο συνδυασμός προσωπικών δεδομένων. Αναφορικά με όλες τις κατηγορίες ειδικών ανακριτικών πράξεων, ορίζεται ρητά πως οτιδήποτε περιέρχεται σε γνώση ή κατοχή των αρμοδίων, αξιοποιείται μόνο για τους σκοπούς που έχει ορίσει το δικαστικό συμβούλιο.

Ο **θεσμός του μάρτυρα δημοσίου συμφέροντος** (αγγλ.: whistleblower) εισήχθη και αυτός στο ελληνικό ποινικό σύστημα χάρη στο Ν. 4254/2014, και πλέον καλύπτεται από το άρθρο 47 ΚΠοινΔ. Η πρώτη παράγραφος του άρθρου αυτού διασαφηνίζει το περιεχόμενο του όρου αυτού, ορίζοντάς τον ως το άτομο που συμβάλλει ουσιαστικά στην αποκάλυψη και δίωξη πράξεων διαφθοράς, με την παροχή πληροφοριών στις αρμόδιες αρχές, χωρίς να έχει ίδιον όφελος και χωρίς καμία προσωπική εμπλοκή στις εκάστοτε πράξεις. Οι πράξεις αυτές είναι όλες οι προαναφερόμενες ως εγκλήματα διαφθοράς, ιδίως όμως η δωροληψία-δωροδοκία πολιτικού προσώπου, η δωροληψία-δωροδοκία υπαλλήλου, η δωροληψία-δωροδοκία δικαστικού λειτουργού και η εμπορία επιρροής.

Αν τυχόν υποβληθεί έγκληση ή μήνυση σε βάρος του μάρτυρα δημοσίου συμφέροντος για τα εγκλήματα της ψευδούς κατάθεσης, ψευδούς καταμήνυσης, συκοφαντικής δυσφήμισης, παραβίασης υπηρεσιακού απορρήτου και παραβιάσεις σχετικές με τα προσωπικά δεδομένα (πάντα σχετικά με τις ανωτέρω πράξεις διαφθοράς), τότε ενημερώνεται άμεσα ο αρμόδιος Προϊστάμενος του Τμήματος Οικονομικού Εγκλήματος. Αν αυτός κρίνει ότι η άσκηση ποινικής δίωξης για τα προαναφερόμενα αδικήματα δεν είναι απαραίτητη για την προάσπιση του δημοσίου συμφέροντος, τότε μπορεί να παραγγείλει στον αρμόδιο Εισαγγελέα την αποχή από την άσκηση ποινικής δίωξης γι' αυτά. Ο νόμος εδώ θα μπορούσε να είναι αυστηρότερος, ώστε να αποτρέπεται η δόλια παροχή αναληθών πληροφοριών για πράξεις διαφθοράς, με απώτερο σκοπό την κερδοσκοπία⁶¹.

Τέλος, στις περιπτώσεις δωροδοκίας και δωροληψίας⁶², **ο Υπουργός Δικαιοσύνης δεν έχει το δικαίωμα αναβολής έναρξης της ποινικής δίωξης ή της επ' αόριστον αναστολής της**, σύμφωνα με το άρθρο 29 ΚΠοινΔ. Παρόλο που το άρθρο τις χαρακτηρίζει ως *εγκλήματα μεταξύ του ευρύτερου Ελληνικού και αλλοδαπού Δημοσίου, από τα οποία μπορούν να διαταραχθούν οι διεθνείς σχέσεις του κράτους*, ο νομοθέτης υπογραμμίζει τη σοβαρότητά τους με αυτή την εξαίρεση.

⁶¹ Φ. Παναγοπούλου (2018). *Ο θεσμός του μάρτυρα δημοσίου συμφέροντος*. Σε Δ. Ζιούβας, ό.π., σσ. 604-605.

⁶² Οποιασδήποτε μορφής.

1. Η διαφθορά υπό το πρίσμα εγκληματολογικών θεωριών

Στο δεύτερο αυτό τμήμα της εργασίας, γίνεται το πέρασμα από τη θεώρηση της διαφθοράς μέσω του ποινικού δικαίου στην μελέτη της με τη συνδρομή της Εγκληματολογίας. Εν αντιθέσει με την ύπαρξη πλήθους εθνικών νόμων και διεθνών κειμένων για τη διαφθορά, το φαινόμενο αυτό έχει διερευνηθεί και μελετηθεί ελάχιστα στην Εγκληματολογία⁶³. Δεδομένου αυτού, δεν θα πρέπει να αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι **δεν υπάρχει -ως τώρα τουλάχιστον- κάποια (εγκληματολογική) θεωρία αποκλειστικά σχετιζόμενη με τη διαφθορά**⁶⁴. Αυτό, φυσικά, δεν σημαίνει ότι το υπό μελέτη φαινόμενο έχει αγνοηθεί παντελώς στην εγκληματολογική επιστήμη -ειδικά δε, το ρεύμα της Κριτικής Εγκληματολογίας έχει δώσει κάποιο «φως» σχετικά. Όμως, στο θετικιστικό παράδειγμα έχουν γίνει λιγότερες απόπειρες εξήγησης του φαινομένου, συγκριτικά με άλλες μορφές εγκληματικότητας (λ.χ. παραβατικότητα ανηλίκων, υποκουλτούρες, κλπ).

Υπάρχουν, όμως, ορισμένες θεωρίες που μπορούν, έστω και έμμεσα, να την ερμηνεύσουν, είτε εν όλω είτε εν μέρει. Οι κάτωθι θεωρίες επελέγησαν σε συσχέτιση με τις μορφές και κατηγορίες διαφθοράς, όπως αναλύθηκαν στην αντίστοιχη ενότητα. Για παράδειγμα, άλλες θεωρίες ερμηνεύουν τη μείζονα διαφθορά, άλλες την ελάχιστο διαφθορά, άλλες την πολιτική διαφθορά κλπ, ενώ άλλες ερμηνεύουν τη διαφθορά στο σύνολό της. Η παρούσα εργασία ασχολείται με θεωρίες του **θετικιστικού παραδείγματος** στην Εγκληματολογία, καθώς αναζητώνται οι αιτίες εγκληματογένεσης αναφορικά με τα εγκλήματα διαφθοράς.

1.1. Η θεωρία περί εγκλημάτων λευκού περιλαιμίου του E. Sutherland

Ενδεχομένως η πιο άμεσα σχετιζόμενη με τη διαφθορά εγκληματολογική θεωρία να είναι αυτή για τα **εγκλήματα λευκού περιλαιμίου**, που ανέπτυξε ο Αμερικανός κοινωνιολόγος **E. Sutherland**. Προτού αναδειχθεί η σχέση της με τη διαφθορά, σκόπιμο είναι να παρουσιαστεί συνοπτικά το θεωρητικό αυτό πλαίσιο (όπως θα γίνει και στις επόμενες θεωρίες).

Η δημοσίευση του Sutherland της μελέτης του με τίτλο *“White-collar criminality”* το 1940, στο περιοδικό *American Sociological Review*, αποτελεί σταθμό στην εγκληματολογική σκέψη. Μέχρι πρότινος, η μελέτη του εγκληματικού φαινομένου στρεφόταν στους δράστες χαμηλών κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων και τη λεγόμενη “εγκληματικότητα του δρόμου”⁶⁵, αγνοώντας παντελώς την εγκληματικότητα που προέρχεται από μέλη των ανώτερων τάξεων.

Με τον όρο “εγκλήματα λευκού περιλαιμίου”, ο Sutherland εννοεί τις παράνομες εκείνες πράξεις που διαπράττονται από αξιοσέβαστα και με υψηλό κοινωνικό κύρος άτομα, στο πλαίσιο της

⁶³ W. Huisman/G. Vande Walle (2010). *The Criminology of Corruption*. Σε G. d. Graaf/P. v. Maravic/P. Wagenaar (eds.). *The Good Cause: Theoretical Perspectives on Corruption*. Opladen: B. Budrich, σ. 115.

⁶⁴ Γ. Λάζος. ό.π. υποσ. 3, σ. 27.

⁶⁵ Α. Κασάπογλου (2016). *Οικονομική κρίση και κρατούμενοι για οικονομικά εγκλήματα και εγκλήματα του “λευκού κολάρου”*: Οι επιδράσεις του εγκλεισμού στην κοινωνική τους ταυτότητα. Σε Μ. Γασπαρινάτου (επιμ.). ό.π. υποσ. 2, σ. 2551.

επαγγελματικής τους δραστηριότητας⁶⁶. Στον αντίποδα βρίσκεται η εγκληματικότητα του μπλε κολάρου, που είναι εκείνη των κατώτερων στρωμάτων. Ο ίδιος ο Sutherland είχε αναπτύξει αυτή την προσέγγιση για παράνομες δραστηριότητες που αφορούν επιχειρήσεις και κοινωνικά αξιοσέβαστα πρόσωπα. Όμως, **στην πορεία η θεωρία του βρήκε εφαρμογή τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, και δύναται να αφορά άτομα οποιασδήποτε κοινωνικής τάξης, στο πλαίσιο τέλεσης εγκλημάτων στο επαγγελματικό τους περιβάλλον, αλλά και εγκλήματα νομικών προσώπων**⁶⁷. Επομένως, πλέον γίνεται περισσότερο λόγος για επαγγελματικά εγκλήματα (occupational crimes), εταιρικά/επιχειρησιακά εγκλήματα (corporate crimes) και εν γένει οικονομικά εγκλήματα (financial/economic crimes). Γνωστή είναι και η κριτική που δέχθηκε από τον P. Tappan, ο οποίος, υποστηρίζοντας μια αμιγώς νομική προσέγγιση του εγκλήματος, υποστήριξε ότι πολλές από τις πράξεις που χαρακτηρίζονται ως εγκλήματα λευκού περιλαιμίου δεν συνιστούν ποινικές παραβάσεις, αλλά πράξεις που ο εγκληματολόγος μπορεί να αποδοκιμάσει για διάφορους λόγους⁶⁸.

Ο Sutherland υποστηρίζει ότι **η εγκληματικότητα του λευκού περιλαιμίου είναι πραγματική εγκληματικότητα**⁶⁹, κάτι το οποίο όμως δεν παρουσιάζεται στις επίσημες εγκληματολογικές στατιστικές: μέσα από τα ευρήματά τους διαπιστώνεται ότι το έγκλημα συσχετίζεται με τη χαμηλή κοινωνική θέση, και επομένως αποδίδεται κατά βάση στη φτώχεια ή σε ατομικά ή κοινωνικά χαρακτηριστικά, όπως η ψυχοπάθεια και οι διαλυμένες οικογένειες⁷⁰. Ο ίδιος αξιολογεί τέτοιου είδους ευρήματα ως **αναξιόπιστα**, για τρεις κυρίως λόγους⁷¹: α) οι γενικεύσεις των εγκληματολογικών στατιστικών είναι αβάσιμες, διότι προέρχονται από μεροληπτικά δείγματα, που αποκλείουν τη συμπεριφορά των εγκληματιών λευκού περιλαιμίου, β) η γενίκευση ότι η εγκληματικότητα είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη φτώχεια δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση των εγκληματιών λευκού περιλαιμίου και γ) οι συμβατικές εγκληματολογικές θεωρίες δεν εξηγούν επαρκώς ούτε την εγκληματικότητα των κατώτερων τάξεων.

Η εγκληματικότητα του λευκού περιλαιμίου, όπως και εκείνη των κατώτερων τάξεων, είναι αποτέλεσμα **μάθησης**. Αυτό σημαίνει ότι τα άτομα οδηγούνται σε αυτήν μέσω του συγχρωτισμού με άτομα που ήδη εκδηλώνουν τέτοια συμπεριφορά, της εκμάθησης των σχετικών τεχνικών και τελικά την υιοθέτησή της. Εξάλλου, σύμφωνα με τη θεωρία της διαφορικής συναναστροφής του Sutherland, η επιλογή υιοθέτησης της εγκληματικής συμπεριφοράς έναντι της σύννομης εξαρτάται από: α) τη χρονική στιγμή που θα “εισέλθει” αυτή στη ζωή του (προτεραιότητα), β) το κύρος της πηγής απ’ όπου προέρχεται και τα συνακόλουθα συναισθήματα που γεννά στο άτομο (ένταση), γ) τη συχνότητα των επαφών και δ) τη διάρκειά τους⁷². Ειδικότερα, οι εγκληματίες λευκού περιλαιμίου ξεκινούν την

⁶⁶ E. Sutherland (1983). *White Collar Crime: The Uncut Version*. With an introduction by Gilbert Geis and Colin Goff. New Haven and London: Yale University Press, σ. 7.

⁶⁷ Α. Χάιδου (1996). *Θετικιστική Εγκληματολογία: Αιτιολογικές προσεγγίσεις του εγκληματικού φαινομένου*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 200-201.

⁶⁸ P. Tappan (1947). “Who is the criminal?”. *American Sociological Review*, 12(1), σ. 99.

⁶⁹ E. Sutherland (1940). “White-Collar Criminality”. *American Sociological Review*, 5(1), σ. 5.

⁷⁰ Στο ίδιο, σ. 1.

⁷¹ Στο ίδιο, σσ. 9-10.

⁷² Α. Χάιδου. ό.π, υποσ. 66, σ. 194.

επαγγελματική τους σταδιοδρομία σε καλές γειτονιές και καλά σπίτια, αποφοιτούν από πανεπιστήμια που πρεσβεύουν συγκεκριμένα ιδεώδη και εμπλέκονται σε επιχειρηματικές δραστηριότητες ή καταστάσεις όπου η εγκληματικότητα είναι “παράδοση”⁷³. Παράλληλα, ο Sutherland αποδίδει την εγκληματικότητα λευκού περιλαιμίου και στην **κοινωνική αποδιοργάνωση**, με την έννοια ότι η κοινότητα δεν προβάλλει κάποια συλλογική αντίσταση σε τέτοιες μορφές εγκλημάτων: συνήθως προτάσσονται τα προσωπικά συμφέροντα έναντι του γενικού καλού⁷⁴.

Εν σχέσει τώρα με τη διαφθορά, αυτή εντάσσεται συνήθως στα εγκλήματα λευκού περιλαιμίου. Αρχικά, με βάση τις διακρίσεις της διαφθοράς που παρουσιάστηκαν στην αντίστοιχη ενότητα, αυτή που μπορεί να ενταχθεί στο πλαίσιο των εγκλημάτων λευκού περιλαιμίου είναι η **μείζων διαφθορά**. Στο έργο του, ο Sutherland έχει αναφερθεί σε ορισμένα εγκλήματα διαφθοράς, όπως είναι η παραποίηση οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης (που μπορεί να ενταχθεί στα λογιστικά εγκλήματα διαφθοράς) και η δωροδοκία-δωροληψία στο πλαίσιο εμπορικών δραστηριοτήτων (commercial bribery)⁷⁵. Επιπλέον, χρησιμοποιεί τη δωροδοκία-δωροληψία στα πλαίσια εμπορικών δραστηριοτήτων ως παράδειγμα μη οργανωμένης συλλογικής αντίστασης στην εγκληματικότητα λευκού περιλαιμίου, καθώς αναφέρει ότι συνεχίζει να υφίσταται, παρά τις επίπονες προσπάθειες καταπολέμησής της από επιχειρήσεις⁷⁶.

Τα εγκλήματα λευκού κολάρου συνδέονται, τόσο συνειρμικά όσο και πραγματικά, με την άσκηση και την κατάχρηση εξουσίας⁷⁷. Ένα από τα γνωρίσματα τέτοιων εγκλημάτων είναι η κατάχρηση της εμπιστοσύνης που έδειξε το θύμα στον δράστη⁷⁸. Και στην περίπτωση της διαφθοράς υπάρχει κατάχρηση εξουσίας για προσωπικό όφελος, όπως έχει αναφερθεί. Φυσικά, στο πλαίσιο των εγκλημάτων λευκού περιλαιμίου όπως τα έχει ορίσει ο ίδιος ο Sutherland, μιλάμε για εγκλήματα των ισχυρών, με τη διαφθορά και ιδιαίτερα τη δωροδοκία να αποτελούν τις κυριότερες εκδοχές τους⁷⁹. Παράλληλα με όλα αυτά, **οι εγκληματίες λευκού περιλαιμίου, λόγω της θέσης και του κύρους τους, συχνά διαφεύγουν της σύλληψης και της καταδίκης για τις πράξεις τους**, συγκριτικά με άτομα με μειωμένη κοινωνική και πολιτική ισχύ⁸⁰.

⁷³ E. Sutherland. ό.π. υποσ. 68, σ. 11.

⁷⁴ Αυτόθι.

⁷⁵ Στο ίδιο, σσ. 2-3.

⁷⁶ Στο ίδιο, σ. 11.

⁷⁷ Β. Βασιλαντωνοπούλου (2016). *Ποιοι είναι οι “εγκληματίες” στην εποχή μας; - Η διαχρονική απάντηση του εγκλήματος λευκού κολάρου*. Σε Μ. Γασπαρινάτου (επιμ.). ό.π. υποσ. 2, σ. 981.

⁷⁸ E. Sutherland (1941). “Crime and business”. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 217(1), σ. 112.

⁷⁹ Α. Κασάπογλου. ό.π. υποσ. 65, σ. 2553.

⁸⁰ E. Sutherland. ό.π. υποσ. 66, σ. 6.

Μια άλλη προσέγγιση που μπορεί να ερμηνεύσει το φαινόμενο της διαφθοράς είναι αυτή της **έντασης/ανομίας**. Ξεκινώντας από τη σχετική θεωρία του **R. Merton**, πρέπει να επισημανθεί αρχικά ότι διαφοροποιείται από εκείνη του E. Durkheim σε πολλά σημεία. Ο Durkheim αντιλαμβάνεται το έγκλημα ως κάτι χρήσιμο, αναπόφευκτο και αναμενόμενο: η διαφοροποιημένη κοινωνικοποίηση και οι διαφορετικοί χαρακτήρες των μελών μιας κοινωνίας, συνεπάγεται την εκδήλωση μη σύννομης συμπεριφοράς από ορισμένους, ενώ το έγκλημα λαμβάνει μεγάλη έκταση σε περιόδους ραγδαίων κρίσεων⁸¹. Από την άλλη, ο Merton το αντιμετωπίζει ως **δομικό χαρακτηριστικό της Αμερικανικής κοινωνίας της δεκαετίας του '30, που λειτουργεί σε βάρος των χαμηλών κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων**⁸².

Ειδικότερα, ο Merton είχε διακρίνει δύο σημαντικά στοιχεία της κοινωνικής και πολιτισμικής δομής: α) τους **πολιτισμικά καθορισμένους στόχους** και β) τα **αποδεκτά μέσα επίτευξης αυτών των στόχων**⁸³. Ωστόσο, πολλά μέλη της κοινωνίας δεν έχουν τα κατάλληλα μέσα ώστε να πετύχουν αυτούς τους πολιτισμικούς στόχους -οι οποίοι συνήθως ταυτίζονται με την υλική και οικονομική επιτυχία. Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία μιας ανομικής κατάστασης στην κοινωνία, η οποία δίνει μεν βάση στην υλική επιτυχία, όχι όμως και στην παροχή νόμιμων μέσων σε όλους για την επίτευξή της⁸⁴. Με βάση αυτό το σκεπτικό, ο Merton προχώρησε στη δημιουργία της εξής **τυπολογίας**⁸⁵:

α) **Κομφορισμός (conformity)**: Υπάρχει ταύτιση των πολιτισμικά αποδεκτών στόχων και των νόμιμων μέσων επίτευξής τους. Θεωρείται ο πιο συνηθισμένος τύπος συμπεριφοράς -κάτι που αν δεν ίσχυε, η κοινωνία δεν θα μπορούσε να υπάρξει.

β) **Καινοτομία (innovation)**: Εδώ υπάρχει εσωτερίκευση των πολιτισμικά αποδεκτών στόχων από το άτομο, αλλά απουσιάζει η δυνατότητα χρήσης θεσμικών μέσων για την επίτευξή τους.

γ) **Τυπολατρία (ritualism)**: Απόρριψη των στόχων για οικονομική και υλική επιτυχία (δηλαδή απουσία φιλοδοξιών), με ταυτόχρονη εκδήλωση σύννομης συμπεριφοράς και προσκόλληση στους κανόνες.

δ) **Οπισθοχώρηση (retreatism)**: απόρριψη τόσο των πολιτισμικά αποδεκτών στόχων, όσο και των νόμιμων μέσων επίτευξής τους. Πρόκειται για ένα είδος “απόσυρσης” από την κοινωνική ζωή εν γένει.

ε) **Εξέγερση (rebellion)**: Χαρακτηρίζεται μεν από απόρριψη τόσο των καθορισμένων στόχων όσο και των θεσμικών μέσων επίτευξής τους, αλλά στοχεύει στην θεσμοποίηση νέων, εναλλακτικών στόχων και μέσων.

Ας σημειωθεί, αρχικά, ότι οι παραπάνω κατηγορίες δεν συνιστούν τυποποιήσεις της ανθρώπινης συμπεριφοράς γενικά, αλλά απεικονίζουν την αντίδραση των κοινωνιών σε συνθήκες έντασης

⁸¹ Ι. Φαρσεδάκης (2005). *Στοιχεία Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ. 23-25.

⁸² Α. Χάιδου. ό.π. υποσ. 67, σ. 146.

⁸³ R. K. Merton (1968). *Social Theory and Social Structure*. Enlarged edition. New York-London: The Free Press – Collier Macmillan Publishers, σσ. 186-187.

⁸⁴ Α. Χάιδου. ό.π. υποσ. 67, σ. 150.

⁸⁵ Βλ. σχετ. R. K. Merton. ό.π. υποσ. 83, σσ. 193-211.

(strain)⁸⁶. Εν προκειμένω, μας ενδιαφέρει αυτό που ο Merton ονόμασε “καινοτομία” (innovation).

Η σχέση της διαφθοράς με την καινοτομία μπορεί να εξηγηθεί σε δύο επίπεδα: το πρώτο είναι αυτό της μείζονος διαφθοράς και το δεύτερο αυτό της ελάσσονος διαφθοράς. Ευρέως διαδεδομένη στην εγκληματολογική βιβλιογραφία είναι η άποψη πως η θεωρία της έντασης έχει αποδειχθεί πολύ χρήσιμη στην ερμηνεία των εγκλημάτων λευκού περιλαιμίου⁸⁷. Για παράδειγμα, όταν οι δυνατότητες μιας επιχείρησης να κερδοφορήσει αποδεικνύονται ελάχιστες, είναι πολύ πιθανό να καταφύγει σε παράνομες μεθόδους απόκτησης κέρδους, όπως η δωροδοκία για την επίτευξη εμπορικών συμφωνιών⁸⁸. Χαρακτηριστική είναι μια έρευνα που έγινε το 2009 για τη διαφθορά σε επιχειρήσεις στη Ρωσία, όπου διαπιστώθηκε θετική συσχέτιση μεταξύ των επιπέδων ανταγωνισμού και των επιπέδων διαφθοράς⁸⁹: όσο, δηλαδή, αυξάνεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων, τόσο αυξάνεται η χρήση πρακτικών διαφθοράς. Βέβαια, η διαφθορά στα πλαίσια της καινοτομίας δεν περιορίζεται εκεί. Μπορεί να τη συναντήσει κανείς και στο πλαίσιο πολιτικών κομμάτων και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων⁹⁰.

Σε ό,τι αφορά την ελάσσονα διαφθορά, αυτή έχει μελετηθεί λιγότερο σε συνάρτηση με την καινοτομία (συγκριτικά με την ανωτέρω περίπτωση των εγκληματιών λευκού περιλαιμίου). Όμως, αν το μελετήσει κανείς και από αυτή την πλευρά, θα διαπιστώσει ότι και οι άνθρωποι μεσαίων και χαμηλών κοινωνικών τάξεων, είτε στο πλαίσιο της εργασίας τους είτε εκτός αυτού, πολλές φορές χρησιμοποιούν αθέμιτες μεθόδους ώστε να πετύχουν κοινά αποδεκτούς στόχους, σαν την οικονομική και υλική ευημερία. Και αυτό συμβαίνει διότι, ακριβώς λόγω της μειονεκτικής κοινωνικής τους θέσης, δεν έχουν εύκολη πρόσβαση σε νόμιμα μέσα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι παραβάσεις υπαλλήλων στις Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (εφορίες), λ.χ. στις περιπτώσεις που τους προσφέρεται παράνομο ωφέλημα για να αποκρύψουν ή να παραποιήσουν στοιχεία.

1.2.1. Θεσμική θεωρία της ανομίας (Institutional Anomie Theory) των Messner & Rosenfeld

Αυτή η νεότερη προσέγγιση ίσως μπορεί να θεωρηθεί μετεξέλιξη της θεωρίας της ανομίας του Merton. Οι δημιουργοί της, οι **Messner & Rosenfeld**, συνέδεσαν το “αμερικανικό όνειρο” (δηλαδή την οικονομική επιτυχία) με τα υψηλά επίπεδα εγκληματικότητας των Η.Π.Α.: αρχικά, υποστήριξαν ότι η οικονομική/χρηματική επιτυχία είναι εγγενές στοιχείο του αμερικανικού πολιτισμού, ωστόσο, σε αντίθεση με ό,τι πρεσεβεύει το αμερικανικό όνειρο, δεν μπορούν να επιτύχουν όλοι αυτό το στόχο⁹¹. Υπάρχουν τέσσερις πολιτισμικές αξίες (κατόρθωμα-achievement, ατομικισμός-individualism, οικουμενισμός-universalism, υλισμός-materialism), οι οποίες ενυπάρχουν στο θεσμό της οικονομίας, στις οποίες η αμερικανική κουλτούρα δίνει υπερβολική έμφαση με αποτέλεσμα να

⁸⁶ G. Brooks. ό.π. υποσ. 4, σ. 90.

⁸⁷ W. Huisman/G. Vande Walle. ό.π. υποσ. 63, σ. 134.

⁸⁸ Αυτόθι.

⁸⁹ Αυτόθι.

⁹⁰ Αυτόθι.

⁹¹ A. Schoepfer (2004). *Exploring white-collar crime and the American Dream* (thesis). Florida: University of Florida, σ. 2.

παραμελεί άλλους θεσμούς όπως η οικογένεια και η εκπαίδευση⁹². Επομένως, η υπερβολική έμφαση στην οικονομική επιτυχία γίνεται αντιληπτή μέσω του ανταγωνισμού των κοινωνιών για την απόκτησή της⁹³. Όταν στην αμερικανική (ή και όποια άλλη) κουλτούρα κυριαρχεί ο θεσμός της οικονομίας, αποδίδεται μεγάλη σημασία στο χρήμα και τα άτομα κάνουν ό,τι μπορούν για να το αποκτήσουν. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την κατάρρευση των υπόλοιπων κοινωνικών θεσμών, τη δημιουργία μιας κατάστασης έντασης/ανομίας και την χαλάρωση του κοινωνικού ελέγχου, με συνέπεια τα αυξημένα επίπεδα εγκληματικότητας⁹⁴.

Η διαφθορά μπορεί να συσχετιστεί με την εν λόγω θεωρία, αρχικά σε ένα γενικότερο πλαίσιο: αυτό της συστημικής διαφθοράς. Η συστημική διαφθορά ορίστηκε στην αντίστοιχη ενότητα ως ένα δίπολο: από τη μια πλευρά είναι οι πολίτες ενός κράτους που χρησιμοποιούν δόλια τους θεσμούς του προς όφελός τους, και από την άλλη είναι το ίδιο το κράτος που τελεί πράξεις διαφθοράς εις βάρος των πολιτών του. Είναι εμφανής εδώ η **σύνδεση με την πολιτική διαφθορά**, όπως αυτή έχει οριστεί από τη Διεθνή Διαφάνεια και αναφέρθηκε στην αντίστοιχη ενότητα, όπου μιλάμε για χειραγώγηση θεσμών από πολιτικά πρόσωπα προς ίδιον όφελος. Θα μπορούσε, επίσης, να γίνει λόγος για κρατικό ή κρατικό-εταιρικό έγκλημα, ενώ χαρακτηριστική είναι και η απειροελάχιστη (ή και μηδενική) δράση των μηχανισμών του επισήμου κοινωνικού ελέγχου σε περιπτώσεις πολιτικής διαφθοράς⁹⁵.

Εκτός αυτού του γενικότερου πλαισίου, η θεωρία αυτή δύναται να εφαρμοστεί τόσο σε περιπτώσεις μείζονος διαφθοράς, όσο και σε περιπτώσεις μικροδιαφθοράς. Δυστυχώς, έχει αναφερθεί στη σχετική βιβλιογραφία ότι η εφαρμογή της θεσμικής θεωρίας της ανομίας στα εγκλήματα λευκού περιλαιμίου έχει παραμεληθεί, ενώ έχει εφαρμοστεί αρκετά σε περιπτώσεις βίαιων εγκλημάτων και εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας⁹⁶. Το επιχείρημα εφαρμογής της στα εγκλήματα λευκού περιλαιμίου συνίσταται στο γεγονός ότι η εγκληματικότητα (των Η.Π.Α.) προκαλείται κατά βάση από την επιθυμία για χρηματική επιτυχία, κάτι το οποίο ισχύει και για τα εγκλήματα λευκού περιλαιμίου⁹⁷, όπως αναλύθηκαν ανωτέρω. Από την άλλη, υποστηρίζεται ότι η χρηματική επιτυχία αποτελεί ισχυρό κίνητρο τόσο για τους εύπορους όσο και για τους πιο αδύναμους οικονομικά ανθρώπους⁹⁸. Επομένως, είναι δυνατό και άτομα χαμηλότερων τάξεων να επιδοθούν σε πράξεις διαφθοράς. Βέβαια, δεν θα πρέπει να λησμονείται και η γενικότερη διαπίστωση των Cloward & Ohlin περί διαφορικών ευκαιριών: ακόμη και η πρόσβαση σε παράνομα μέσα ή ευκαιρίες, δεν είναι δυνατή από όλους⁹⁹.

⁹² Αυτόθι.

⁹³ G. Brooks. ό.π. υποσ. 4, σ. 88.

⁹⁴ A. Schoepfer. ό.π. υποσ. 91, σ. 9.

⁹⁵ Μ. Γασπαρινάτου. ό.π. υποσ. 18, σσ. 171 και 175.

⁹⁶ A. Schoepfer. ό.π. υποσ. 91, σ. 5.

⁹⁷ Στο ίδιο, σ. 3.

⁹⁸ G. Brooks. ό.π. υποσ. 4, σ. 88.

⁹⁹ Κ.Δ. Σπινέλλη (2014). *Εγκληματολογία: Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις*. 3η έκδοση ανανεωμένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 258.

Η γενική θεωρία της έντασης (general strain theory) αναπτύχθηκε από τον R. Agnew. Οι “κλασσικές” θεωρίες της έντασης, όπως αυτή του Merton, αφορούν κατά βάση περιπτώσεις όπου το άτομο συναντά εμπόδια στην επίτευξη αποδεκτών, θεμιτών στόχων. Η γενική θεωρία της έντασης προχωρά ένα βήμα παραπέρα, εστιάζοντας στις αρνητικές σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων και αναγνωρίζοντας τρεις μορφές έντασης: α) την αποτροπή επίτευξης θετικών/θεμιτών στόχων, β) τη στέρηση ή την απειλή στέρησης θετικών ερεθισμάτων και γ) την παρουσίαση ή την απειλή παρουσίας αρνητικών ερεθισμάτων¹⁰⁰.

Η πρώτη μορφή έντασης είναι αυτή που συναντάται στις πρότερες θεωρίες της έντασης, όπως αναλύθηκε ανωτέρω με άξονα αναφοράς τη θεωρία της ανομίας του Merton: μιλάμε, δηλαδή, για **απόκλιση μεταξύ θεσμικών στόχων και νόμιμων μέσων επίτευξής τους**, όπου η μη κατοχή νόμιμων μέσων μπορεί να οδηγήσει το άτομο στη χρήση παρανόμων, εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν. Ο δεύτερος τύπος έντασης αναφέρεται στην **απώλεια θετικών ερεθισμάτων**. Τέτοια παραδείγματα θα μπορούσαν να είναι ο θάνατος ενός αγαπημένου προσώπου, το διαζύγιο των γονέων, η αλλαγή γειτονιάς κλπ. Η απώλεια ενός θετικού ερεθίσματος, ή ακόμη και η απειλή της, μπορούν να οδηγήσουν το άτομο σε παρεκκλίνουσες/εγκληματικές συμπεριφορές, προκειμένου να αποτρέψει αυτή την απώλεια, να ανακτήσει αυτό που έχασε, να πάρει εκδίκηση ή να διαχειριστεί τις επιπτώσεις της απώλειάς του. Ο τρίτος τύπος έντασης περιλαμβάνει την **παρουσίαση αρνητικών ερεθισμάτων** στο άτομο, τα οποία δύνανται να το οδηγήσουν στην παρέκκλιση ή/και το έγκλημα, όπως είναι η παιδική κακοποίηση.

Η γενική θεωρία της έντασης έχει γίνει προσπάθεια να εφαρμοστεί στο γενικότερο πλαίσιο των εγκλημάτων λευκού περιλαιμίου¹⁰¹, αν και έχει χρησιμοποιηθεί κατά βάση για να εξηγήσει την εγκληματικότητα του δρόμου¹⁰². Ειδικότερα όμως για το φαινόμενο της **διαφθοράς, η γενική θεωρία της έντασης θα μπορούσε να την ερμηνεύσει στο πλαίσιο και των τριών τύπων έντασης**. Αναφορικά με την αποτροπή επίτευξης θετικών στόχων, ισχύει η συσχέτιση που έγινε ανωτέρω, στο πλαίσιο της θεωρίας της ανομίας του Merton (τόσο στο πλαίσιο της μείζονος όσο και της ελάσσονος διαφθοράς). Ο δεύτερος τύπος, η απώλεια ή η απειλή απώλειας θετικών ερεθισμάτων, θα μπορούσε να αποτελέσει ισχυρό κίνητρο για τη χρήση πρακτικών διαφθοράς. Για παράδειγμα, η αξιοποίηση τέτοιων πρακτικών από επιχειρήσεις, ώστε να αποτρέψει την απώλεια κερδών (θετικό ερέθισμα: κέρδη). Τέλος, ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του τρίτου τύπου (της παρουσίας αρνητικών ερεθισμάτων), θα μπορούσε να είναι η προσφορά παρανόμου ωφελήματος σε έναν ιδιωτικό υπάλληλο με οικονομικά προβλήματα, ώστε να κάνει κάτι αντίθετο με τα καθήκοντά του: η παράβαση των καθηκόντων του και η ταυτόχρονη δεινή οικονομική του κατάσταση, έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία έντασης, που πιθανόν να καταλήξει στην αποδοχή του παρανόμου ωφελήματος (αρνητικό ερέθισμα: παράνομο ωφέλημα).

¹⁰⁰ Βλ. σχετ. R. Agnew (1992). “Foundation for a general strain theory of crime and delinquency”. *Criminology*, 30(1), σσ. 51-59.

¹⁰¹ Βλ. σχετ. R. Agnew et al. (2009). *General strain theory and white-collar crime*. Σε S.S. Simpson/D. Weisburd (eds). *The Criminology of white-collar crime*. New York: Springer, σ. 38-46.

¹⁰² Στο ίδιο, σ. 38.

Ένα από τα στοιχεία στα οποία βασίζεται η θεωρητική αυτή προσέγγιση του εγκλήματος από τους **Gottfredson** και **Hirschi** είναι ότι δύναται να εξηγήσει όλο το φάσμα των εγκλημάτων¹⁰³. Οι ίδιοι ορίζουν το έγκλημα ως πράξεις εξαναγκασμού ή εξαπάτησης που τελούνται χάριν προσωπικών συμφερόντων: ωστόσο, θεωρείται ότι πρόκειται για παρορμητική και μη σχεδιασμένη συμπεριφορά, που αποσκοπεί στην γρήγορη ικανοποίηση¹⁰⁴. Η ανωτέρω διαπίστωση οφείλεται, κατά τους συγγραφείς, στα χαμηλά επίπεδα αυτοελέγχου που προέρχονται συνήθως από δυσλειτουργικές σχέσεις μεταξύ γονέων-παιδιών και τυχόν εγκληματικό παρελθόν των γονέων, με αποτέλεσμα οι γονείς να μην επιτυγχάνουν τον έλεγχο της συμπεριφοράς του παιδιού τους¹⁰⁵.

Παράλληλα, οι συγγραφείς κάνουν διάκριση μεταξύ εγκλήματος και εγκληματικότητας, με την έννοια ότι, αν ο αριθμός των ατόμων με χαμηλά επίπεδα αυτοελέγχου παραμένει σταθερός, τα επίπεδα της εγκληματικότητας είναι ασταθή, καθώς επηρεάζονται από τις εκάστοτε παράνομες ευκαιρίες¹⁰⁶. Επομένως, δεν αρκούν μόνο τα χαμηλά επίπεδα αυτοελέγχου για να οδηγηθεί κάποιος στο έγκλημα, αλλά ταυτόχρονα θα πρέπει να συντρέχουν και οι κατάλληλες ευκαιρίες για το πέρασμα στην εγκληματική πράξη. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα οικονομικά εγκλήματα, που μας αφορούν άμεσα.

Όπως αναφέρθηκε πρότερα, **οι συγγραφείς θεωρούν το έγκλημα ως παρορμητική πράξη που οδηγεί στη γρήγορη ικανοποίηση**. Εξαίρεση δεν αποτελούν τα εγκλήματα λευκού περιλαιμίου, αν και πολλοί επιστήμονες δυσκολεύονται να κατανοήσουν πώς τέτοιας φύσης εγκλήματα τελούνται δίχως σχεδιασμό, απλώς και μόνο για προσωπική ευχαρίστηση¹⁰⁷. Ειδικότερα, οι συγγραφείς προβλέπουν χαμηλά ποσοστά εγκλημάτων λευκού περιλαιμίου¹⁰⁸. Αυτά τα χαμηλά ποσοστά θα μπορούσαν να εξηγηθούν από το γεγονός ότι οι ευκαιρίες τέλεσης τέτοιων εγκλημάτων είναι περιορισμένες¹⁰⁹, συγκριτικά με άλλα είδη “κοινών” εγκλημάτων. **Ασχέτως, δηλαδή, των επιπέδων αυτοελέγχου του ατόμου, δεν θα μπορέσει να προχωρήσει στο έγκλημα αν δεν του παρουσιαστεί η κατάλληλη ευκαιρία**.

Εδώ θα ήταν σκόπιμο να γίνει η σύνδεση της θεωρίας αυτής με τη διαφθορά. Όλα τα είδη εγκλημάτων -σύμφωνα με τη θεωρία- είναι αποτέλεσμα του συνδυασμού μειωμένου (ή ανύπαρκτου) αυτοελέγχου και παρουσίας της κατάλληλης εγκληματικής ευκαιρίας¹¹⁰. Έτσι, λοιπόν, και στα εγκλήματα διαφθοράς. Η σύμπτωση, για παράδειγμα, χαμηλών επιπέδων αυτοελέγχου ενός

¹⁰³ Κ.Δ. Σπινέλλη. ό.π. υποσ. 99, σ. 269.

¹⁰⁴ C. R. Tittle (1991). Review of the book *A General Theory of Crime* by M. R. Gottfredson and T. Hirschi. *American Journal of Sociology*, 96(6), σ. 1609.

¹⁰⁵ Κ. Δ. Σπινέλλη. ό.π. υποσ. 99, σσ. 269-270.

¹⁰⁶ Στο ίδιο, σ. 269.

¹⁰⁷ T. Hirschi/M. Gottfredson (1989). “The significance of white-collar crime for a general theory of crime”. *Criminology*, 27(2), σ. 362.

¹⁰⁸ Στο ίδιο, σ. 360.

¹⁰⁹ Κ.Δ. Σπινέλλη. ό.π. υποσ. 99, σ. 270.

¹¹⁰ Αυτόθι.

χαμηλόβαθμου δημοσίου λειτουργού και της κατάλληλης ευκαιρίας (με την αποδοχή λ.χ. παρανόμου ωφελήματος για πράξη σχετική με τα καθήκοντά του), μπορεί να οδηγήσει στην τέλεση των εγκλημάτων της δωροληψίας και δωροδοκίας υπαλλήλου. Σε αυτή την περίπτωση, παρουσιάζεται στον υπάλληλο η ευκαιρία να αποδεχθεί το παράνομο ωφέλημα, την οποία αδράττει εξαιτίας των χαμηλών επιπέδων αυτοελέγχου του. Αν δεν συνέτρεχε αυτή η ευκαιρία, δεν θα προχωρούσε στο έγκλημα, ασχέτως των επιπέδων αυτοελέγχου.

1.4. Τεχνικές εξουδετέρωσης των Sykes & Matza και διαφθορά

Μια από τις γνωστότερες προσεγγίσεις στην εγκληματολογική βιβλιογραφία είναι αυτή των **τεχνικών εξουδετέρωσης**, που ανέπτυξαν οι **G. Sykes** και **D. Matza**. Η προσέγγιση αυτή ανήκει στις θεωρίες του ελέγχου. Σε αντίθεση με άλλες θετικιστικές προσεγγίσεις του εγκλήματος, που απαντούν στο ερώτημα “γιατί οι άνθρωποι εγκληματούν;”, **οι θεωρίες του ελέγχου γενικότερα πρεσβεύουν ότι όλοι οι άνθρωποι είναι φύσει ικανοί για την τέλεση εγκλημάτων και προσπάθησαν να εξηγήσουν το αντίστροφο ερώτημα: γιατί ορισμένοι άνθρωποι δεν εγκληματούν;**¹¹¹.

Η προσέγγιση των τεχνικών εξουδετέρωσης χρησιμοποιήθηκε αρχικά κυρίως για τους ανήλικους, μιλώντας για *υποβόσκουσες αξίες* που μπορούν να οδηγήσουν τον ανήλικο στην ολίσθηση (drift) στην παραβατικότητα -κάτι που αποτελεί τυχαίο γεγονός, αφού άλλοτε οι ανήλικοι επιδεικνύουν κομφορμιστική συμπεριφορά και άλλοτε παραβατική¹¹². Όταν εν τέλει ωθούνται σε παραβατικές συμπεριφορές, “εξουδετερώνουν” τον ανήτικο και επιβλαβή χαρακτήρα τους μέσω ορισμένων τεχνικών που επικαλούνται. Βέβαια, αυτή η προσέγγιση στην πορεία βρήκε εφαρμογή και σε πολλές άλλες περιπτώσεις, πέραν των ανηλικών παραβατών.

Οι τεχνικές εξουδετέρωσης είναι οι εξής¹¹³:

- α) **άρνηση της ευθύνης**: παρουσίαση μιας συγκεκριμένης αιτίας που “δικαιολογεί” την παραβατική συμπεριφορά, λ.χ. η διαλυμένη οικογένεια
- β) **άρνηση της βλάβης**: θεωρείται ότι η παραβατική συμπεριφορά δεν προκαλεί καμία ζημία
- γ) **άρνηση του θύματος**: ο δράστης ουσιαστικά πιστεύει ότι το θύμα “άξιζε αυτό που έπαθε”, ή θεωρεί ο ίδιος τον εαυτό του θύμα
- δ) **κατηγορία κατά των κατηγορών**: ο δράστης αποδίδει τις ευθύνες σε αυτόν που τον κατηγορεί, είτε πρόκειται για τον επίσημο κοινωνικό έλεγχο (αστυνομία, δικαστήρια κλπ) είτε για τον ανεπίσημο, δηλαδή την κοινωνία
- ε) **επίκληση και πίστη σε ανώτερες αξίες/θεσμούς**: ο δράστης ισχυρίζεται ότι τέλεσε την πράξη προς όφελος μιας οντότητας που θεωρεί ανώτερη από τον ίδιο, όπως είναι η πατρίδα ή μια συμμορία.

Αυτή η θεώρηση μπορεί να εφαρμοστεί τόσο στο πεδίο των εγκλημάτων λευκού περιλαιμίου γενικότερα, όσο και της διαφθοράς ειδικότερα. Οι **Benson & Coleman** πήραν τις τεχνικές εξουδετέρωσης και τις εξέτασαν στο πλαίσιο τέτοιων εγκλημάτων. Συγκεκριμένα¹¹⁴:

¹¹¹ Α. Χαΐδου. ό.π. υποσ. 67, σ. 202.

¹¹² Κ.Δ. Σπινέλλη. ό.π. υποσ. 99, σσ. 265-266.

¹¹³ Αυτόθι.

¹¹⁴ Βλ. σχετ. W. Huisman/G. Vande Walle. ό.π. υποσ. 63, σσ. 138-140.

- οι εγκληματίες λευκού περιλαιμίου αρνούνται την πρόκληση βλάβης από τις πράξεις τους, επομένως θεωρούν ότι δεν έπραξαν κάτι κακό
- απαξιώνουν τους νόμους και τους θεωρούν άχρηστους και άδικους
- ισχυρίζονται ότι προχωρούν στην τέλεση τέτοιων εγκλημάτων ώστε να εξασφαλίσουν είτε ακόμη μεγαλύτερα οικονομικά οφέλη (μείζων διαφθορά), είτε να αποκτήσουν χρήματα που θα διευκολύνουν την επιβίωσή τους (ελάσσων διαφθορά)
- πιστεύουν ότι κάνουν κάτι συνηθισμένο στην κοινωνία
- αρνούνται εν γένει την ευθύνη για τη συμπεριφορά τους, όταν αυτή απλώς ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των άλλων. Εδώ εννοείται η ενδημική και η συστημική φύση του φαινομένου της διαφθοράς, η οποία έχει “ριζώσει” στις κοινωνίες και χρησιμοποιείται ευρέως από τους ανθρώπους.

1.5. Η τέλεση εγκλημάτων διαφθοράς ως αποτέλεσμα ορθολογικής επιλογής

Μια τελευταία προσέγγιση που θα μπορούσε να εξηγήσει τα εγκλήματα διαφθοράς, είναι αυτή της **ορθολογικής επιλογής**. Πρόκειται ίσως για μια μετεξέλιξη των απόψεων της Κλασσικής Σχολής και πρεσβεύει ότι το έγκλημα συνιστά μια προσωπική, σχεδιασμένη επιλογή. Είναι φανερά επηρεασμένη από τις ιδέες του J. Bentham περί ωφελιμισμού και υπολογισμού της ευτυχίας, όπου το άτομο επιδιώκει τη μεγιστοποίηση της ευχαρίστησης και την ελαχιστοποίηση του πόνου. Εν προκειμένω, αν τα οφέλη από το έγκλημα είναι λιγότερα από τις συνέπειες της ποινής, τότε το άτομο λογικά δεν θα προχωρήσει στην εγκληματική πράξη. Για να γίνει αυτό, πρέπει η ποινή να χαρακτηρίζεται από **αυστηρότητα, βεβαιότητα και χρονική εγγύτητα**¹¹⁵.

Πρόκειται, λοιπόν, για μια θεώρηση του εγκλήματος στη βάση του υπολογισμού κόστους-οφέλους. **Δεν μιλάμε για “τυχαία” εμπλοκή στο έγκλημα αλλά για πλήρη εκτίμηση της εκάστοτε κατάστασης:** ο δράστης μελετά προσεκτικά τους στόχους και τα κίνητρά του, αλλά και τους ενδοιασμούς και τις ικανότητές του¹¹⁶. Όπως και πολλά άλλα εγκλήματα, έτσι και τα εγκλήματα διαφθοράς μπορούν να σχεδιαστούν έτσι, ώστε να προσφέρουν στο δράστη τη μεγαλύτερη δυνατή ευχαρίστηση και το λιγότερο δυνατό πόνο. Η ευχαρίστηση αυτή μπορεί να αποτιμηθεί σε χρήμα, αν το παράνομο ωφέλημα είναι οικονομικού χαρακτήρα, ή και με άλλους τρόπους (λ.χ. διορισμός σε περίοπτη θέση). Εδώ τίθεται ξανά ένα ζήτημα που αναφέρθηκε στο πρώτο μέρος της εργασίας, και είναι αυτό της αυστηρότητας των ποινών των εγκλημάτων διαφθοράς. Σύμφωνα με τη θεωρία της ορθολογικής επιλογής, όπως αναφέρθηκε, η ποινή πρέπει να είναι αυστηρή, βέβαιη και χρονικά πλησίον της πράξης. Παρά το γεγονός ότι οι ποινές των εγκλημάτων διαφθοράς ακολουθούν, φαινομενικά τουλάχιστον, το δικαϊκό πρότυπο, όπως διαπιστώθηκε υπάρχει σοβαρό ζήτημα στην πρακτική εφαρμογή τους. Η απόκλιση αυτή ανάμεσα στον ίδιο το νόμο και την εφαρμογή του, δίνει στον δράστη την “ελευθερία” να πιστεύει ότι δεν θα τιμωρηθεί, ή ότι, αν τιμωρηθεί, η ποινή του δεν θα είναι ιδιαίτερα αυστηρή. Επομένως, είναι ένας από τους παράγοντες που συνεκτιμά ώστε να προχωρήσει στην εγκληματική πράξη. Αυτό, συνδυαστικά με το σκοτεινό αριθμό που συνοδεύει τα εγκλήματα διαφθοράς, δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο την αντιμετώπισή τους στα πλαίσια της αντεγκληματικής πολιτικής.

¹¹⁵ Κ.Δ. Σπινέλλη. ό.π. υποσ. 99, σ. 211.

¹¹⁶ Αυτόθι.

2. Στατιστική απεικόνιση των εγκλημάτων διαφθοράς: Δευτερογενή δεδομένα

Όπως έγινε σαφές και στο πρώτο μέρος της εργασίας, ένα από τα πολλά ζητήματα που χαρακτηρίζουν τα εγκλήματα διαφθοράς είναι ο σκοτεινός αριθμός τους. Ο μικρός, δηλαδή, αριθμός των υποθέσεων διαφθοράς που περιέρχονται στη γνώση της ποινικής δικαιοσύνης, γεγονός που δεν επιτρέπει να υπάρχει ξεκάθαρη εικόνα για τον πραγματικό αριθμό των εγκλημάτων διαφθοράς. Ωστόσο, **στο πλαίσιο του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου κατά της Διαφθοράς “ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ”, ξεκίνησε η συλλογή και δημοσιοποίηση στατιστικών στοιχείων σχετικά με υποθέσεις διαφθοράς, με σκοπό την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου.**

2.1. Μεθοδολογία έρευνας

Για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας, έγινε προσπάθεια συλλογής δευτερογενών δεδομένων (δηλαδή δεδομένων που έχουν συλλεγεί πρότερα από άλλα άτομα για διαφορετικούς σκοπούς¹¹⁷). Συγκεκριμένα, συλλέχθηκαν στατιστικά στοιχεία που αποτυπώνουν την εκπροσώπηση των εγκλημάτων διαφθοράς στα “υποσυστήματα” του ελληνικού συστήματος ποινικής δικαιοσύνης (αστυνομία, εισαγγελίες, δικαστήρια, σωφρονιστικά καταστήματα).

Το χρονικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται τα στοιχεία αφορά τα έτη από το 2014 έως το 2019 (καθώς μέχρι αυτή τη χρονιά υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία). Η επιλογή του έτους 2014 δεν είναι τυχαία, αλλά έγινε διότι το 2014 άλλαξε σημαντικά το νομοθετικό πλαίσιο για τη διαφθορά, οπότε θεωρείται “έτος-ορόσημο” για το πεδίο αυτό.

Τα στατιστικά αυτά δεδομένα αντλήθηκαν από τη Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, καθώς και από τις Ετήσιες Εκθέσεις της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας. Τα περισσότερα εξ αυτών αφορούν στοιχεία που εμπίπτουν στο πεδίο αρμοδιότητας της Αστυνομίας (όπως είναι οι καταγγελίες), αλλά υπάρχουν και στοιχεία σχετικά με τις ποινικές διώξεις για εγκλήματα διαφθοράς από τις αρμόδιες Εισαγγελίες. Δυστυχώς, δεν υπήρχαν διαθέσιμα δεδομένα για το στάδιο των δικαστηρίων και των σωφρονιστικών καταστημάτων. Οι ανωτέρω πηγές είναι αποκλειστικά ηλεκτρονικές/ψηφιοποιημένες, καθώς, λόγω τις παρούσας κατάστασης, ήταν πρακτικά αδύνατη η αναζήτηση δεδομένων σε “φυσική” μορφή στους αρμόδιους φορείς.

Σε ό,τι αφορά το χαρακτήρα αυτής της έρευνας, θα μπορούσε να ενταχθεί στην κατηγορία της περιγραφικής έρευνας. Οι περιγραφικές έρευνες εν γένει στοχεύουν στην λεπτομερή καταγραφή καταστάσεων ή/και περιστατικών, δεν στηρίζονται σε ερευνητικές υποθέσεις, και χρησιμοποιούνται όταν δεν υπάρχει κατάλληλη θεωρία για να χρησιμοποιήσει ο ερευνητής ή τα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα δεν βοηθούν στην κατασκευή ερευνητικών υποθέσεων¹¹⁸. Όπως αναλύθηκε, το εγκληματολογικό θεωρητικό πλαίσιο για τη διαφθορά είναι, στην πλειοψηφία του, αρκετά χαοτικό και ελάχιστα διερευνημένο, ενώ και τα στατιστικά δεδομένα είναι περιορισμένα, οπότε θεωρήθηκε μη ασφαλής η προσφυγή στην κατασκευή ερευνητικών υποθέσεων. Επίσης, έγινε προσπάθεια συγκριτικής μελέτης των δεδομένων, όπου αυτό ήταν εφικτό.

Φυσικά, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αυτά τα στοιχεία είναι επαρκή ή/και αντιπροσωπευτικά. Αξιοποιήθηκαν όσα στοιχεία ήταν διαθέσιμα από τους αρμόδιους φορείς.

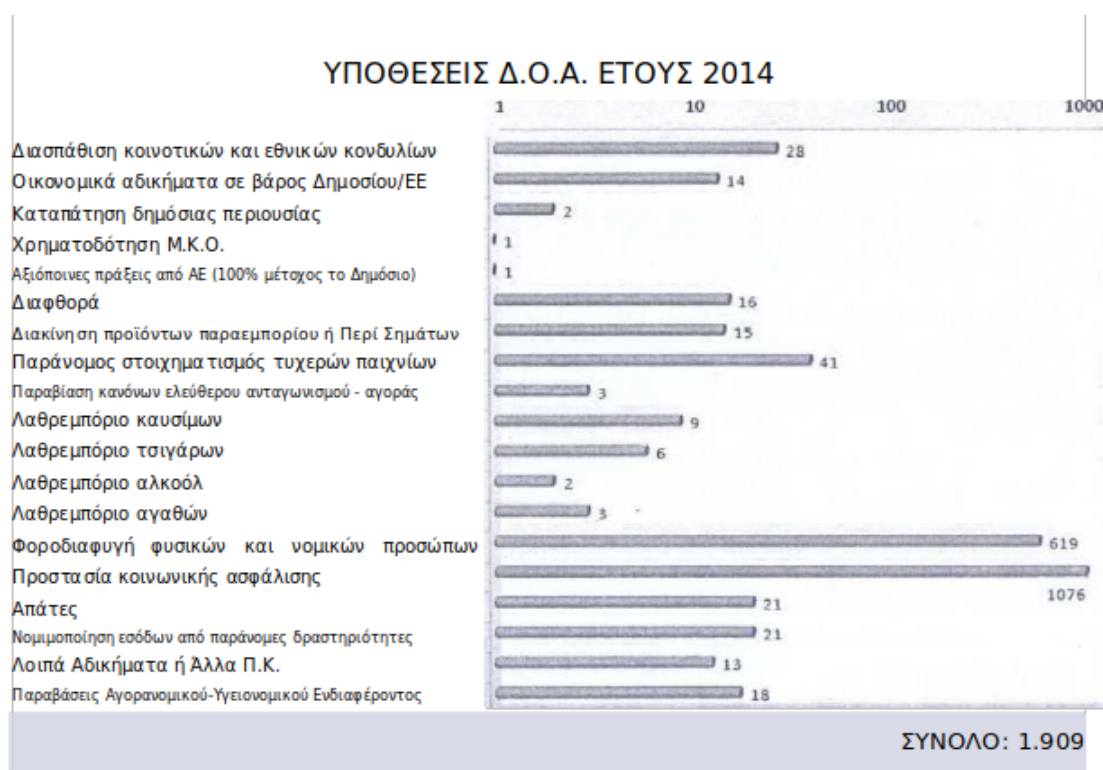
¹¹⁷ Στο ίδιο, σ. 156.

¹¹⁸ Στο ίδιο, σ. 150.

Πρόκειται κατά βάση για μια ενδεικτική παρουσίαση της δράσης των φορέων επίσημου κοινωνικού ελέγχου για το χρονικό πλαίσιο που έχει τεθεί. Βασικός σκοπός αυτής της παρουσίασης είναι η ανάδειξη του ζητήματος του σκοτεινού αριθμού των εγκλημάτων διαφθοράς, ώστε στη συνέχεια να προταθούν κάποιοι πιθανοί τρόποι αντιμετώπισής του.

2.2. Παρουσίαση στατιστικών δεδομένων από υπηρεσίες της Αστυνομίας και το Γραφείο Καταγγελιών της ΓΕ.Γ.ΚΑ.Δ.

Η παρουσίαση των δεδομένων θα ξεκινήσει από τα στοιχεία της **Διεύθυνσης Οικονομικής Αστυνομίας (Δ.Ο.Α.)**. Αυτά ήταν διαθέσιμα από τη Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς για τα έτη 2014, 2015 και το πρώτο τρίμηνο του 2016.

Γράφημα 1: Υποθέσεις που εξιχνιάστηκαν από τη Δ.Ο.Α. το 2014. Πηγή: Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς (χ.χ.). *Απεικόνιση Συλλογής Δεδομένων Διαφθοράς: Εισαγγελίες, Ελεγκτικοί φορείς*. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σ. 91.

Το ανωτέρω γράφημα απεικονίζει το σύνολο των υποθέσεων που έφτασαν στη Δ.Ο.Α. το **2014**, οι οποίες ανήλθαν στις 1.909. Πρόκειται για οικονομικά εγκλήματα, όπως προφανώς δηλώνει και ο χαρακτήρας της Υπηρεσίας. Γενικότερα, εκείνη τη χρονιά, όπως φαίνεται, η Δ.Ο.Α. ασχολήθηκε κατά βάση με υποθέσεις προστασίας κοινωνικής ασφάλισης και φοροδιαφυγής φυσικών και νομικών προσώπων, οι οποίες ανήλθαν σε 1.076 και 619 αντίστοιχα.

Αυτό, όμως, που μας ενδιαφέρει είναι με πόσες υποθέσεις διαφθοράς ασχολήθηκε η Δ.Ο.Α. το 2014. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα, υπάρχει στήλη που ονομάζεται “διαφθορά”. Αυτό προκαλεί σύγχυση στην ερμηνεία του διαγράμματος, καθώς πολλές πράξεις που αναφέρονται συνιστούν εν

δυνάμει εγκλήματα διαφθοράς, όπως λ.χ. είναι ο παράνομος στοιχηματισμός τυχερών παιχνιδιών, η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότηση Μ.Κ.Ο.. Είναι πράξεις οι οποίες ανήκουν στην εν ευρεία εννοία διαφθορά και λειτουργούν υποστηρικτικά στη δωροδοκία και τη δωροληψία, που αποτελούν τον πυρήνα των εγκλημάτων διαφθοράς. Άρα, λοιπόν, υποθέτουμε ότι η κατηγορία “διαφθορά” αναφέρεται στα αδικήματα της δωροδοκίας και της δωροληψίας, δηλαδή στην εν στενή εννοία διαφθορά. Αυτές ανέρχονται σε 16, από το σύνολο των 1.909 -ένας πολύ μικρός αριθμός. Αξίζει να αναφερθούν και οι αριθμοί ορισμένων πράξεων εν ευρεία εννοία διαφθοράς: εξαρθρώθηκαν 21 υποθέσεις νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και απάτης, 41 υποθέσεις παράνομου στοιχηματισμού τυχερών παιχνιδιών και 28 υποθέσεις διασπάθισης εθνικών και κοινοτικών κονδυλίων. Μόλις 2 υποθέσεις καταπάτησης δημόσιας περιουσίας και μία υπόθεση χρηματοδότησης Μ.Κ.Ο. εξιχνιάστηκαν από τη Δ.Ο.Α. . Γενικότερα, ο αριθμός των υποθέσεων διαφθοράς (τόσο εν στενή όσο και εν ευρεία εννοία) που εξιχνιάστηκαν από τη Δ.Ο.Α. το 2014 είναι πολύ μικρός, συγκριτικά με το σύνολο των υποθέσεων, που ανέρχεται σχεδόν σε 2.000 υποθέσεις.

Γράφημα 2: Υποθέσεις που εξιχνιάστηκαν από τη Δ.Ο.Α. το 2015. Πηγή: Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς (χ.χ.). *Απεικόνιση Συλλογής Δεδομένων Διαφθοράς: Εισαγγελίες, Ελεγκτικοί φορείς*. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σ. 94.

Στο παραπάνω γράφημα απεικονίζεται το πλήθος των υποθέσεων που εξέτασε η Δ.Ο.Α. το **2015**, οι οποίες συνολικά ήταν 705 -αριθμός αισθητά μικρότερος συγκριτικά με την προηγούμενη χρονιά. Όπως και το 2014, οι περισσότερες περιπτώσεις που εξιχνιάστηκαν αφορούσαν την προστασία κοινωνικής ασφάλισης και τη φοροδιαφυγή φυσικών και νομικών προσώπων. Οι υποθέσεις διαφθοράς ήταν 17, εκ του συνόλου των 705 -αριθμός, και πάλι, πολύ μικρός.

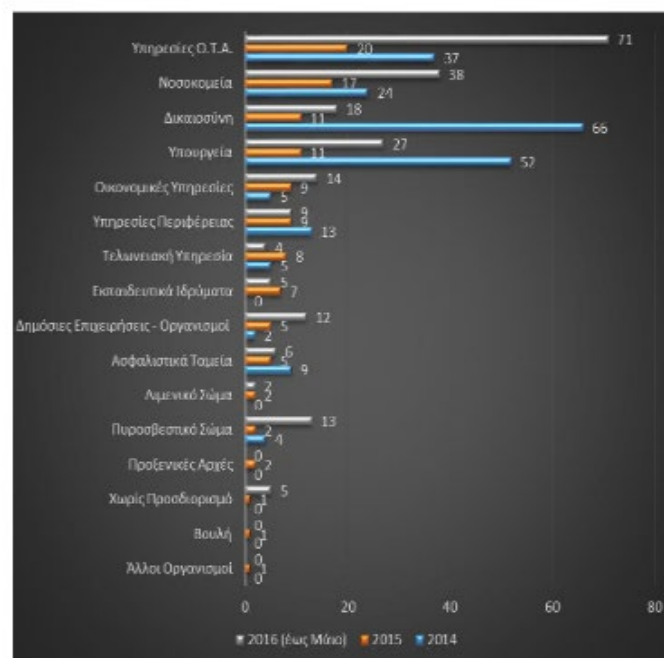
Στην πηγή αναφέρονται και οι υποθέσεις διαφθοράς που εξετάστηκαν το **πρώτο τρίμηνο του 2016**, χωρίς να υπάρχει διαθέσιμο αντίστοιχο διάγραμμα: ο αριθμός των υποθέσεων διαφθοράς

ακολούθησε και πάλι φθίνουσα πορεία, αφού οι σχετικές υποθέσεις που εξετάστηκαν ήταν μόλις 12¹¹⁹ (δεν αναφέρεται το σύνολο των υποθέσεων, ίσως γιατί τα στοιχεία αφορούν το πρώτο τρίμηνο και όχι ολόκληρο το έτος).

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΩΝ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ
ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΣΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΥΠΑΓΟΝΤΑΙ
2014/2015/2016 (έως Μάιο).**

ΚΑΤΑΓΓΕΛΟΜΕΝΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	2014	2015	2016 (έως Μάιο)
Άλλοι Οργανισμοί	0	1	0
Βουλή	0	1	0
Χωρίς Προσδιορισμό	0	1	5
Προξενικές Αρχές	0	2	0
Πυροσβεστικό Σώμα	4	2	13
Λιμενικό Σώμα	0	2	2
Ασφαλιστικά Ταμεία	9	5	6
Δημόσιες Επιχειρήσεις - Οργανισμοί	2	5	12
Εκπαιδευτικά Ιδρύματα	0	7	5
Τελωνειακή Υπηρεσία	5	8	4
Υπηρεσίες Περιφέρειας	13	9	9
Οικονομικές Υπηρεσίες	5	9	14
Υπουργεία	52	11	27
Δικαιοσύνη	66	11	18
Νοσοκομεία	24	17	38
Υπηρεσίες Ο.Τ.Α.	37	20	71
ΣΥΝΟΛΟ	217	111	224

**ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΩΝ ΣΕ ΒΑΡΟΣ
ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΣΤΟΝ ΟΠΟΙΟ
ΥΠΑΓΟΝΤΑΙ
2014/2015/2016 (έως Μάιο)**

Πίνακας 1: Πίνακας καταγγελιών σε βάρος υπαλλήλων, ανάλογα με τον τομέα στον οποίο υπάγονται. Πηγή: Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς. Απεικόνιση Συλλογής Δεδομένων: Εισαγγελίες, Ελεγκτικοί φορείς. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σ. 108.

Γράφημα 3: Συγκριτικό διάγραμμα καταγγελιών σε βάρος υπαλλήλων, ανάλογα με τον τομέα στον οποίο υπάγονται. Πηγή: Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς. Απεικόνιση Συλλογής Δεδομένων: Εισαγγελίες, Ελεγκτικοί φορείς. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σ. 109.

Ο πίνακας και το γράφημα παραπάνω παρουσιάζουν τις **καταγγελίες κατά υπαλλήλων με βάση τον τομέα όπου ανήκουν, για τα έτη 2014, 2015, ως και το Μάιο του 2016**. Τα στοιχεία αυτά πέρχονται από τη **Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων (Δ.Ε.Υ.) της Ελληνικής Αστυνομίας**.

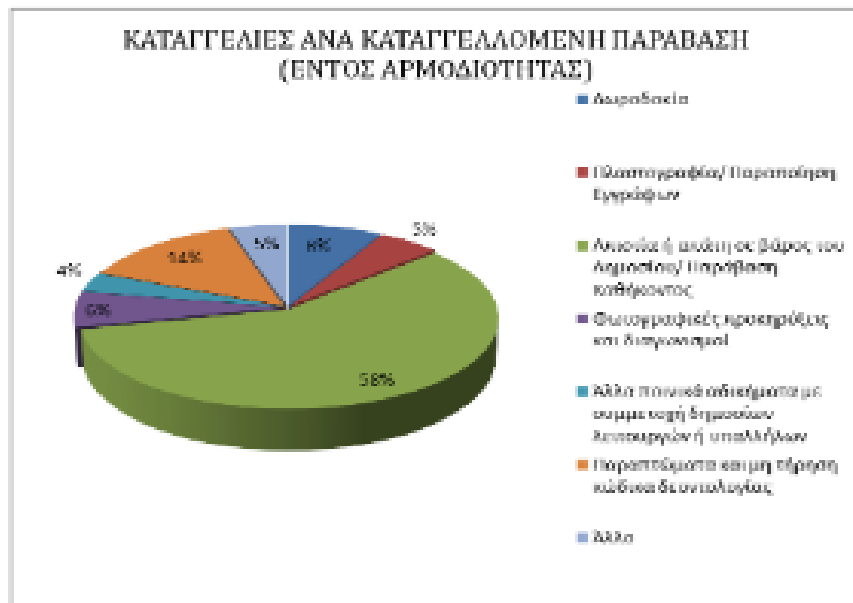
Το 2014, μέσα από συνολικά 217 καταγγελίες για πράξεις διαφθοράς, η πλειοψηφία αφορούσε τους τομείς της Δικαιοσύνης, των Υπουργείων και των υπηρεσιών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.). Την επόμενη χρονιά, ήταν αρκετά μικρότερος ο συνολικός αριθμός καταγγελιών, σχεδόν ο μισός της προηγούμενης (111), και οι πιο πολλές περιπτώσεις αφορούσαν τις υπηρεσίες Ο.Τ.Α. και τα νοσοκομεία. Μέχρι και το Μάιο του 2016 διπλασιάστηκαν οι καταγγελίες σε σύγκριση με το

¹¹⁹ Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς. Απεικόνιση Συλλογής Δεδομένων Διαφθοράς: Εισαγγελίες, Ελεγκτικοί φορείς. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σ. 95.

προηγούμενο έτος, με τα περισσότερα περιστατικά να σχετίζονται με υπηρεσίες Ο.Τ.Α., τη Δικαιοσύνη και τα Υπουργεία.

Έπειτα από τα ανωτέρω, υπάρχουν ορισμένα άλλα ενδιαφέροντα δεδομένα από το **Γραφείο Καταγγελιών της Γενικής Γραμματείας Καταπολέμησης της Διαφθοράς**, που από το 2016 είναι ο επίσημος φορέας “υποδοχής” καταγγελιών φαινομένων διαφθοράς, βάσει του Ν. 4446/2016¹²⁰.

Το έτος **2018**, το Γραφείο Καταγγελιών έλαβε συνολικά 875 καταγγελίες για υποθέσεις διαφθοράς, από τις οποίες προέκυψαν 783 υποθέσεις, ύστερα από τη σχετική επεξεργασία¹²¹.

Γράφημα 4: Καταγγελίες που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της ΓΕ.Γ.ΚΑ.Δ., ανά καταγγελλόμενη παράβαση, για το έτος 2018. Πηγή: Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς (2018). *Ετήσια Έκθεση 2018*. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σ. 70.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του παραπάνω διαγράμματος, οι περισσότερες καταγγελίες στον τομέα της διαφθοράς για το 2018 αφορούσαν σε περιπτώσεις απιστίας ή απάτης εις βάρος του Δημοσίου, όπως και σε περιστατικά παράβασης καθήκοντος -σε ποσοστό άνω του 50%. Το 14% αντιπροσωπεύει περιπτώσεις σχετικές με τη δεοντολογία και τον κώδικα συμπεριφοράς υπαλλήλων (χωρίς να διευκρινίζεται αν πρόκειται μόνο για το δημόσιο ή και τον ιδιωτικό τομέα), ενώ οι καταγγελίες για φαινόμενα δωροδοκίας ανήλθαν μόλις στο 8%.

¹²⁰ Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς (2018). *Ετήσια Έκθεση 2018*. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σ. 66.

¹²¹ Στο ίδιο, σ. 67.

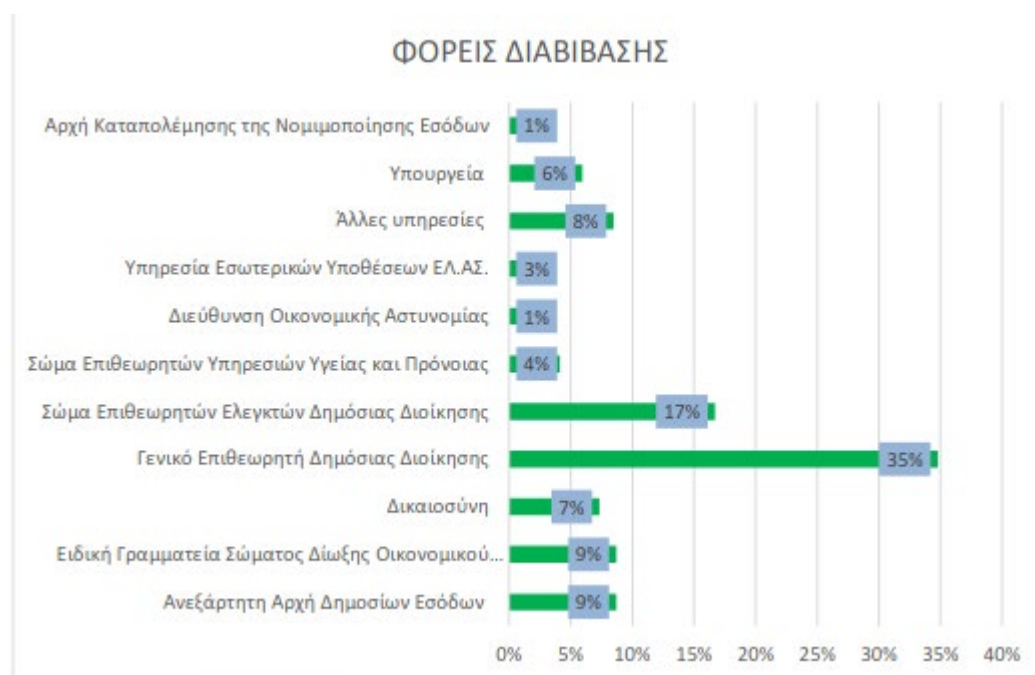
Γράφημα 5: Υποθέσεις ανά βαθμό ενδιαφέροντος για το έτος 2018. Πηγή: Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς (2018). *Ετήσια Έκθεση 2018*. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σ. 71.

Στο παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζεται κάτι πολύ ενδιαφέρον. Απεικονίζεται η αξιολόγηση των υποθέσεων που έφτασαν στο Γραφείο Καταγγελιών το 2018 ανάλογα με το ενδιαφέρον τους. Όπως αναφέρεται στην Ετήσια Έκθεση της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας για το 2018, η αξιολόγηση αυτή γίνεται στη βάση μιας κλίμακας από το 0 ως το 3, όπου οι υποθέσεις που βαθμολογούνται με 0 δεν έχουν κανένα ενδιαφέρον, ενώ εκείνες που βαθμολογούνται με 3 θεωρούνται εξόχως ενδιαφέρουσες και σημαντικές¹²².

Όπως απεικονίζεται, η συντριπτική πλειοψηφία των καταγγελιών κρίθηκαν ως μη ενδιαφέρουσες ώστε να διερευνηθούν περαιτέρω, ενώ ως εξαιρετικά σημαντικές χαρακτηρίστηκαν απειροελάχιστες περιπτώσεις. Αυτός ο υψηλός αριθμός υποθέσεων με μηδενικό ενδιαφέρον έχει αποδοθεί στο γεγονός ότι οι καταγγελίες αυτές δεν αφορούσαν περιπτώσεις διαφθοράς, αλλά περιστατικά που αντιλαμβάνονταν οι καταγγέλλοντες ως τέτοια, όπως και στο γεγονός ότι επρόκειτο για υποθέσεις με αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις¹²³.

¹²² Στο ίδιο, σ. 66.

¹²³ Στο ίδιο, σ. 71.

Γράφημα 6: Φορείς διαβίβασης υποθέσεων διαφθοράς στα αρμόδια όργανα το έτος 2017. Πηγή: Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς (2017). *Ετήσια Έκθεση 2017*. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σ. 59.

Το **2017**, το Γραφείο Καταγγελιών έλαβε 939 καταγγελίες¹²⁴ (σε παρόμοια επίπεδα με τις αντίστοιχες του 2018), οι περισσότερες εκ των οποίων προέρχονταν από το Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, ενώ φορείς που ενδιαφέρουν άμεσα την ποινική διάσταση του φαινομένου (λ.χ. Δ.Ο.Α., Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων ΕΛ.ΑΣ.) εμφανίζονται σε μονοψήφια ποσοστά.

Τέλος, για το έτος **2019** στη Δ.Ο.Α. έφτασαν 961 καταγγελίες, από τις οποίες εξετάστηκαν 84 υποθέσεις και συντάχθηκαν 49 δικογραφίες για τα σχετικά αδικήματα: συνολικά ανελήφθησαν 932 υποθέσεις προερχόμενες από καταγγελίες, εισαγγελικές παραγγελίες και ελέγχους¹²⁵. Σημαντικό είναι ότι 42 από αυτές τις υποθέσεις σχετίζονταν με σοβαρής φύσης οργανωμένο και οικονομικό έγκλημα.

2.3. Στατιστικά στοιχεία από Εισαγγελικές Αρχές

Ένας άλλος σημαντικός πυλώνας του συστήματος απονομής ποινικής δικαιοσύνης είναι οι Εισαγγελικές Αρχές. Αν και, όπως και παραπάνω, τα δεδομένα είναι χαοτικά, έχει ενδιαφέρον να μελετηθεί η φύση των υποθέσεων διαφθοράς για τις οποίες ασκήθηκε ποινική δίωξη, καθώς και το πλήθος των ποινικών διώξεων για αυτά τα αδικήματα. Ο χαοτικός χαρακτήρας των δεδομένων προκύπτει από το γεγονός ότι **διαθέσιμα στοιχεία υπάρχουν μόνο για τα έτη 2014 και 2015**.

¹²⁴ Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς (2017). *Ετήσια Έκθεση 2017*. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σ. 57.

¹²⁵ Εθνική Αρχή Διαφάνειας (2019). *Έκθεση Απολογισμού 2019*. Ελληνική Δημοκρατία, σ. 70.

ΑΔΙΚΗΜΑ	ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ	ΦΥΣΗ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ	ΠΑΘΘΟΣ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΔΙΩΞΕΩΝ (2014)	ΠΑΘΘΟΣ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΔΙΩΞΕΩΝ (2015)	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΔΙΩΞΕΩΝ (2014-2015)
Δωροδοκία πολιτικών αξιωματούχων	159 παρ. 1-3 ΠΚ	κακούργημα	0	0	0%
Δωροδοκία πολιτικών αξιωματούχων	159Α παρ. 1 ΠΚ	κακούργημα	0	0	0%
Εξ αμελείας μη αποτροπή δωροδοκίας αξιωματούχων	159Α παρ. 3 ΠΚ	πλημμελημα	0	0	0%
Δωροδοκία υπαλλήλων (πλημμεληματική)	235 παρ. 1 ΠΚ	πλημμελημα	13	8	-38%
Δωροδοκία υπαλλήλων (κακούργηματική)	235 παρ. 2 ΠΚ	κακούργημα	25	17	-32%
Δωροδοκία υπαλλήλων (πλημμεληματική)	236 παρ. 1 ΠΚ	πλημμελημα	17	9	-47%
Δωροδοκία υπαλλήλων (κακούργηματική)	236 παρ. 2 ΠΚ	κακούργημα	17	7	-59%
Δωροδοκία/δωροληψία αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών και λειτουργών διεθνών οργανισμών κ.λπ.	αρ. 235-236 ΠΚ σε συνδ. με αρ. 263Α παρ. 2 ΠΚ	πλημμελημα/ κακούργημα (κατά περίπτωση)	2	1	-50%
Ζήτηση ή λήψη αθέμιτης παροχής από υπάλληλο	235 παρ. 3 ΠΚ	πλημμελημα	0	1	-
Εξ αμελείας μη αποτροπή δωροδοκίας υπαλλήλου	235 παρ. 4 ΠΚ	πλημμελημα	0	0	0%
Εξ αμελείας μη αποτροπή δωροληψίας	236 παρ. 4 ΠΚ	πλημμελημα	0	0	0%
Δωροληψία δικαστή	237 παρ. 1 ΠΚ	κακούργημα	0	0	0%
Δωροδοκία δικαστή	237 παρ. 2 ΠΚ	κακούργημα	0	0	0%
Εξ αμελείας μη αποτροπή δωροδοκίας δικαστή	237 παρ. 3 ΠΚ	πλημμελημα	0	0	0%
Εμπορία επιγραφών / μεταλλίων	237Α παρ. 1 και 2 ΠΚ	πλημμελημα	0	1	-
Δωροδοκία/δωροληψία στον ιδιωτικό τομέα	237Β παρ. 1 και 2 ΠΚ	πλημμελημα	0	1	-
Απιστία σχετική με την υπηρεσία (πλημμεληματική)	άρθρο 256 παρ. α και β ΠΚ	πλημμελημα	16	17	6%
Απιστία σχετική με την υπηρεσία (κακούργηματική)	άρθρο 256 παρ. γ ΠΚ	κακούργημα	70	52	-26%
Υπεξήρση σχετική με την υπηρεσία (πλημμεληματική)	άρθρο 258 παρ. α και β ΠΚ	πλημμελημα	51	37	-27%
Υπεξήρση σχετική με την υπηρεσία (κακούργηματική)	άρθρο 258 παρ. γ ΠΚ	κακούργημα	40	25	-38%
ΣΥΝΟΛΟ	-	-	251	176	-30%

Πίνακας 2: Ποινικές διώξεις βάσει κατηγορίας αδικήματος για τα έτη 2014 και 2015. Πηγή: Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς (χ.χ.). *Απεικόνιση Συλλογής Δεδομένων Διαφθοράς: Εισαγγελίες, Ελεγκτικοί φορείς*. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σ. 8.

Είναι εμφανές από τον πίνακα ότι, και για τα δύο έτη, ο μεγαλύτερος αριθμός ποινικών διώξεων αφορούσε το αδίκημα της απιστίας περί την υπηρεσία στην κακουργηματική της μορφή (άρθρο 256 στοιχ. γ' ΠΚ), ενώ αμέσως μετά ακολουθεί το αδίκημα της υπεξαίρεσης στην υπηρεσία τόσο στην πλημμεληματική όσο και στην κακουργηματική της μορφή (άρθρο 258 στοιχ. α' και γ' αντίστοιχα). Οι ποινικές διώξεις για την κακουργηματική απιστία στην υπηρεσία ανήλθαν σε 70 σε σύνολο 251 το 2014, και σε 52 από το σύνολο 176 το 2015. Σε 51 υποθέσεις πλημμεληματικής υπεξαίρεσης στην υπηρεσία ασκήθηκε ποινική δίωξη το 2014 και σε 37 το 2015, και σε 40 και 25 περιπτώσεις κακουργηματικής απιστίας στην υπηρεσία το 2014 και το 2015 αντίστοιχα. Χαρακτηριστικό είναι ότι για τα αδικήματα της δωροδοκίας και της δωροληψίας πολιτικών προσώπων δεν υπήρχε καμία ποινική δίωξη και τα δύο έτη, κάτι που ίσως ερμηνεύεται από την ιδιαιτερότητα των επιπλέον σχετικών διατάξεων (κυρίως το άρθρο 86 του Συντάγματος περί ευθύνης υπουργών και το Ν. 3126/2003 περί ποινικής ευθύνης υπουργών). Μηδενικός αριθμός ποινικών διώξεων σημειώνεται και στα αδικήματα της δωροδοκίας και δωροληψίας δικαστικού λειτουργού και για τα δύο έτη, ενώ σε ό,τι αφορά τη δωροδοκία και τη δωροληψία στον ιδιωτικό τομέα ασκήθηκε μόλις μία ποινική δίωξη, το 2015¹²⁶.

¹²⁶ Στον πίνακα, η δωροδοκία και η δωροληψία στον ιδιωτικό τομέα αναφέρεται με το άρθρο 237Β ΠΚ. Αυτή ήταν αρίθμηση του άρθρου όταν αυτό εισήχθη στον ΠΚ με το Ν. 4254/2014. Πλέον, στο πλαίσιο όλων των επικείμενων αλλαγών στη νομοθεσία, η περίπτωση αυτή τυποποιείται στο άρθρο 396 ΠΚ, όπως έχει ήδη αναφερθεί.

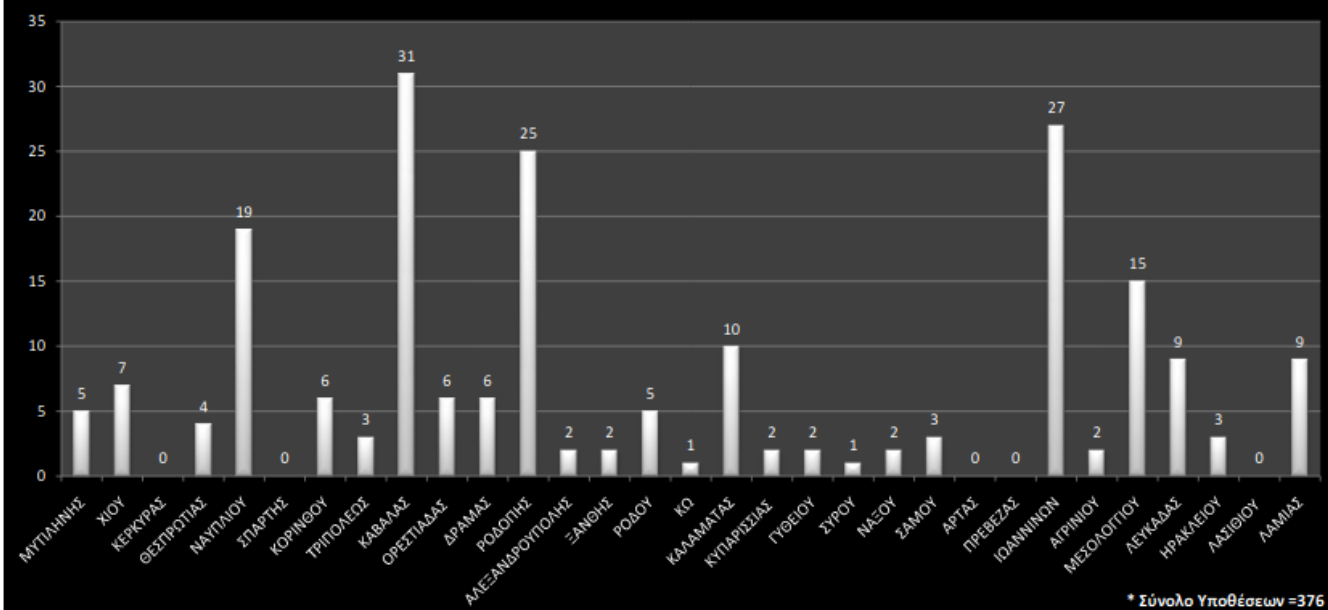
Μεταξύ άλλων, η Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς συγκέντρωσε στατιστικά στοιχεία υποθέσεων διαφθοράς ανά Εισαγγελία Πρωτοδικών και Εισαγγελία Εγκλημάτων Διαφθοράς για το **τρίμηνο 01/05/2018 έως 31/08/2018**. Ας σημειωθεί ότι η ΓΕΓΚΑΔ τα συνέλεξε από την Εισαγγελία του Αρείου Πάγου. Φυσικά, αυτά τα δεδομένα συσχετίζονται με το καθεστώς του Εισαγγελέα Εγκλημάτων Διαφθοράς πριν τις πρόσφατες αλλαγές του Ν. 4745/2020, όπως αναλύθηκαν στην αντίστοιχη ενότητα περί δικονομικών ζητημάτων.

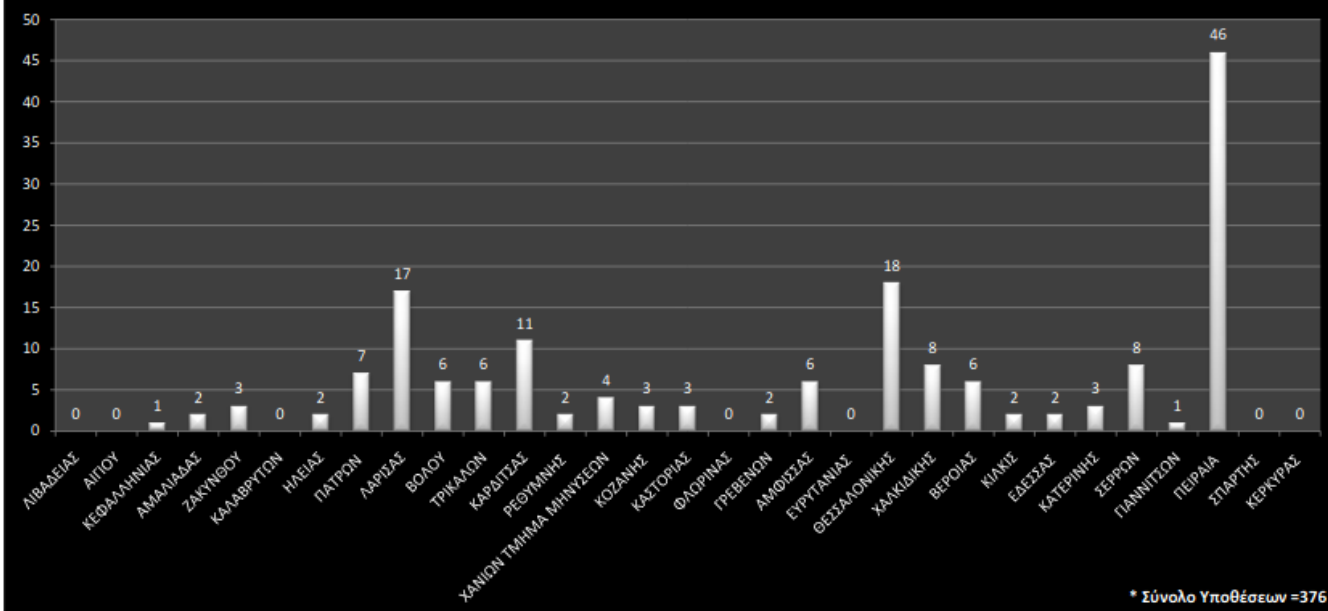
Γράφημα 7: Σύνολο υποθέσεων διαφθοράς στις Εισαγγελίες Εγκλημάτων Διαφθοράς της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, για το τρίμηνο 01/05/2018 έως 31/08/2018. Πηγή: Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς. *Απεικόνιση Συλλογής Δεδομένων Διαφθοράς: Εισαγγελίες, Ελεγκτικοί φορείς*. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σ. 7.

Το παραπάνω γράφημα απεικονίζει τον αριθμό των υποθέσεων διαφθοράς που έφτασαν στις αρμόδιες Εισαγγελίες Εγκλημάτων Διαφθοράς της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Βλέπουμε ότι συνολικά πρόκειται για έναν πολύ μικρό αριθμό (13 υποθέσεις), ενώ συγκριτικά η Εισαγγελία Εγκλημάτων Διαφθοράς της Θεσσαλονίκης ανέλαβε περισσότερες υποθέσεις από την αντίστοιχη των Αθηνών.

ΠΛΗΘΟΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΑΝΑ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑ ΠΡΩΤΟΔΙΚΩΝ* (α)

ΠΛΗΘΟΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΑΝΑ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑ ΠΡΩΤΟΔΙΚΩΝ* (β)

Γραφήματα 8 και 9: Σύνολο υποθέσεων διαφθοράς ανά Εισαγγελία Πρωτοδικών για το τρίμηνο 01/05/2018 έως 31/08/2018. Πηγή: Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς (χ.χ.). *Απεικόνιση Συλλογής Δεδομένων Διαφθοράς: Εισαγγελίες, Ελεγκτικοί φορείς*. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σσ. 5-6.

Τα γραφήματα ανωτέρω εξετάζονται μαζί διότι αποτελούν “συνέχεια”. Πρόκειται για τις υποθέσεις διαφθοράς που έφτασαν στις Εισαγγελίες Πρωτοδικών της χώρας για το τρίμηνο 01/05/2018 έως 31/08/2018. Σε αυτά δεν περιλαμβάνονται οι Εισαγγελίες Πρωτοδικών Αθηνών και Θεσσαλονίκης, καθώς στις Εισαγγελίες Εφετών Αθηνών και Θεσσαλονίκης ορίζεται Εισαγγελέας Εγκλημάτων Διαφθοράς, όπως ορίζει το άρθρο 35 ΚΠοινΔ που έχει ήδη αναλυθεί. Τις περιπτώσεις της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης τις είδαμε στο Γράφημα 7.

Το σύνολο των υποθέσεων που έφτασαν στις Εισαγγελίες Πρωτοδικών της χώρας, χωρίς τις προαναφερθείσες εξαιρέσεις, ανήλθε στις 376. Αριθμός μεν μικρός, αν αναλογιστεί κανείς τον όγκο των

υποθέσεων που φτάνει στη δικαιοσύνη, αξιοσημείωτος δε λόγω του μικρού χρονικού διαστήματος που εξετάζεται.

Ωστόσο, το συνολικό συμπέρασμα που εξάγεται από την παρουσίαση όλων των ανωτέρω στατιστικών δεδομένων είναι ότι δεν μπορούμε να έχουμε σαφή εικόνα για τη θέση των εγκλημάτων διαφθοράς στη δικαιοσύνη. Τα δεδομένα είναι αποσπασματικά και ελλιπή, ενώ ακόμη και από αυτά που είναι διαθέσιμα διαπιστώνεται ότι μόνο ένας πολύ μικρός αριθμός υποθέσεων διαφθοράς διερευνάται από τη δικαιοσύνη. Η παντελής έλλειψη στοιχείων που αφορούν το στάδιο της κύριας διαδικασίας και το σωφρονιστικό στάδιο, αφήνουν πολλά ερωτηματικά. Καμία υπόθεση διαφθοράς δεν έφτασε ως εκεί; Ή απλώς δεν έχουν δοθεί τα στοιχεία στη δημοσιότητα; Εκτός αυτών, όμως, όπως αναφέρθηκε και τα ήδη υπάρχοντα στοιχεία δεν είναι αντιπροσωπευτικά. Πολλές υποθέσεις διαφθοράς ίσως δεν έφτασαν καν στο σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης. Σε κάθε περίπτωση, δεν μας επιτρέπεται να γνωρίζουμε τον πραγματικό αριθμό εγκλημάτων διαφθοράς.

3. Το ζήτημα του σκοτεινού αριθμού των εγκλημάτων διαφθοράς

Στην επιστήμη της Εγκληματολογίας, ως “σκοτεινός αριθμός της εγκληματικότητας” νοείται το **πλήθος των εγκληματικών πράξεων που δεν φτάνει στη γνώση του επίσημου κοινωνικού ελέγχου, δηλαδή των αρμοδίων αρχών για την πρόληψη και την καταστολή του εγκλήματος**¹²⁷. Είναι η λεγόμενη “αφανής εγκληματικότητα”. Αυτή και η εγκληματικότητα που φτάνει στις αρμόδιες Αρχές, συνιστούν την πραγματική εγκληματικότητα. Η πραγματική εγκληματικότητα δεν μπορεί να είναι γνωστή στο σύνολό της όσο υπάρχει ο σκοτεινός αριθμός.

Ένα έγκλημα φτάνει στους φορείς επίσημου κοινωνικού ελέγχου, ανάλογα με το **βαθμό της θεατότητάς του και την παραπομπή του στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης**¹²⁸. Ως θεατότητα νοείται η δυνατότητα ενός εγκλήματος να γίνεται αντιληπτό από τρίτους, ενώ η παραπομπή συνιστά τη γνωστοποίηση περιστατικών ποινικού ενδιαφέροντος στις αρμόδιες αρχές¹²⁹. Ορισμένα εγκλήματα έχουν υψηλή θεατότητα, λ.χ. η κλοπή, ενώ άλλα δεν γίνονται εύκολα αντιληπτά, όπως το ευρύτερο πεδίο των οικονομικών εγκλημάτων. Όσο υψηλότερη είναι η θεατότητα ενός εγκλήματος, τόσο πιο εύκολο είναι να φτάσει στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης. Σε ό,τι αφορά την παραπομπή, πρέπει να αναφερθεί ότι όταν το γεγονός λαμβάνει χώρα σε ομάδες με ισχυρούς κοινωνικούς δεσμούς, τότε τα μέλη της συνήθως δεν προσφεύγουν στη δικαιοσύνη και προσπαθούν να διευθετήσουν εσωτερικά το ζήτημα: αυτές είναι οι λεγόμενες “ζώνες μη παραπομπής”¹³⁰.

Αναφέρεται χαρακτηριστικά στο Εγχειρίδιο Ερευνών για τη Διαφθορά του Ο.Η.Ε. πως “η διαφθορά είναι έγκλημα και η συλλογή ακριβών δεδομένων γι’ αυτήν συνιστά ανάλογη πρόκληση με τη συλλογή

¹²⁷ Η. Δασκαλάκης (1975). “Η εγκληματολογική σημασία του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας”. *Επιθεώρησης Κοινωνικών Ερευνών*, 25(25), σ. 370.

¹²⁸ Α. Τσιγκρής (1996). “Η εγκληματολογική σημασία της αναφοράς των ποινικών αδικημάτων στην αστυνομία”. *Υπεράσπιση – Διμηνιαία επιθεώρηση ποινικού δικαίου και δικαίου θεμελιωδών ελευθεριών*, τεύχος 4, σ. 735.

¹²⁹ Στο ίδιο, σσ. 735-736.

¹³⁰ Η. Δασκαλάκης (1985). *Η Εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης: Παραδόσεις*. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σ. 92.

στοιχείων για άλλες μορφές εγκλημάτων”¹³¹. Ωστόσο, στην περίπτωση της διαφθοράς συναντώνται **τρία επιπλέον εμπόδια**¹³²:

α) η διαχωριστική γραμμή μεταξύ νόμιμης και παράνομης συμπεριφοράς δεν είναι πάντοτε διακριτή, όταν η εθνική νομοθεσία δεν είναι πλήρως εναρμονισμένη με τη Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για τη Διαφθορά, β) εφόσον το Κεφάλαιο 3 της Σύμβασης προβλέπει την εγκληματοποίηση ορισμένων συμπεριφορών, μια ακριβής αξιολόγησή τους προϋποθέτει τη συλλογή δεδομένων για κάθε μία από αυτές τις πράξεις διαφθοράς, κάτι που είναι αρκετά δύσκολο στην πράξη, γ) τα θύματα πράξεων διαφθοράς φαίνεται να είναι λιγότερο πρόθυμα να απευθυνθούν στους φορείς επισήμου κοινωνικού ελέγχου.

Φαίνεται, επομένως, ότι το πρόβλημα του σκοτεινού αριθμού των εγκλημάτων διαφθοράς συνίσταται, κυρίως, σε δύο άξονες: α) την ίδια τη **φύση του φαινομένου**, που μάς παραπέμπει στο ζήτημα της θεατότητας, και β) τη **μη γνωστοποίησή του στις Αρχές**, δηλαδή το ζήτημα της παραπομπής.

Η διαφθορά αρχικά ανήκει στο ευρύτερο πεδίο των οικονομικών εγκλημάτων. **Τα οικονομικά εγκλήματα εν γένει δεν διακρίνονται από υψηλή θεατότητα, κάτι που πρακτικά σημαίνει ότι δεν γίνονται εύκολα αντιληπτά.** Η φύση αυτών των εγκλημάτων προϋποθέτει μια “σχέση εμπιστοσύνης” ανάμεσα στο δράστη και το θύμα, ενώ διαπράττονται σε ιδιωτικούς χώρους και συνήθως εναπόκειται στη βούληση του θύματος η παραπομπή τους στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης¹³³.

Όπως φάνηκε και από τα στατιστικά στοιχεία που παρουσιάστηκαν παραπάνω, οι καταγγελίες για ζητήματα διαφθοράς είναι περιορισμένες συγκριτικά με την έκταση του φαινομένου. Αυτό προκαλεί εντύπωση, δεδομένης της ύπαρξης του θεσμού του μάρτυρα δημοσίου συμφέροντος, που προσφέρει στο εκάστοτε άτομο νομική προστασία.

3.1. Η αντιμετώπιση του ζητήματος

Η αντιμετώπιση του ζητήματος του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας έχει δύο κατευθύνσεις. Η πρώτη είναι η προσπάθεια περιορισμού της αφανούς εγκληματικότητας μέσω ερευνών θυματοποίησης και ερευνών αυτοομολογούμενης παραβατικότητας, και η δεύτερη πρεσβεύει την παράβλεψη του σκοτεινού αριθμού και την ερμηνεία των εγκληματολογικών στατιστικών ως δράσης των φορέων επισήμου κοινωνικού ελέγχου¹³⁴.

¹³¹ United Nations Office on Drugs and Crime (2018). *Manual on Corruption Surveys: Methodological guidelines on the measurement of bribery and other forms of corruption through sample surveys*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime, σ. 22.

¹³² United Nations (2010). “Methodologies, including evidence-based approaches, for assessing areas of special vulnerability to corruption in the public and private sectors (CAC/COSP/WG.4/2010/4)”. Conference of the States Parties to the United Nations Convention against Corruption – Open-ended Intergovernmental Working Group on the Prevention of Corruption. Vienna: United Nations, σ. 3.

¹³³ Η. Δασκαλάκης. ό.π. υποσ. 130, σσ. 86-87.

¹³⁴ Κ.Δ. Σπινέλλη. ό.π. υποσ. 99, σ. 182.

3.1.1. Περιορισμός του σκοτεινού αριθμού των εγκλημάτων διαφθοράς: Έρευνες θυματοποίησης, άμεσες και έμμεσες μετρήσεις του φαινομένου

Η προτροπή των θυμάτων πράξεων διαφθοράς ή τρίτων ατόμων που αντιλαμβάνονται τέτοιες πράξεις στην καταγγελία τους είναι πολύ σημαντική, καθώς θα συμβάλλει, έστω και λίγο, στον περιορισμό του σκοτεινού αριθμού των εγκλημάτων διαφθοράς. Η Διεθνής Έρευνα Θυματοποίησης (International Crime Victim Survey – ICVS), το 1996 συμπεριέλαβε ερώτηση περί θυματοποίησης αναφορικά με πράξεις δωροδοκίας/δωροληψίας (bribe victimization)¹³⁵. Ωστόσο, λόγω της συνθετότητας του φαινομένου της διαφθοράς, χρειάζεται ευρύτερο φάσμα ερωτήσεων σχετικά με το φαινόμενο ώστε να υπάρξει ορθότερη διερεύνησή του¹³⁶ -ας μην ξεχνάμε, άλλωστε, ότι η δωροδοκία και η δωροληψία αποτελούν μεν τον πυρήνα των εγκλημάτων διαφθοράς, όχι όμως και το σύνολό τους.

Βέβαια, και οι έρευνες θυματοποίησης στα πλαίσια των εγκλημάτων διαφθοράς δεν είναι άμοιρες μειονεκτημάτων. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, στις περισσότερες περιπτώσεις οι αυτουργοί και οι συμμετέχοντες σε πράξεις διαφθοράς δεν συνιστούν θύματα, αλλά συμμετέχουν συνειδητά στις σχετικές συναλλαγές προκειμένου να ωφεληθούν (άλλωστε η δωροληψία και η δωροδοκία είναι αμοιρικές εγκλήματα, και όψεις του ίδιου νομίσματος), ενώ οι ίδιες οι έρευνες παρουσιάζουν αδυναμία μέτρησης της μείζονος διαφθοράς¹³⁷. Άλλοι λόγοι μη παραπομπής τέτοιων πράξεων στην ποινική δικαιοσύνη (εκτός της συνυπαιτιότητας), μπορεί να είναι ο φόβος των αντιποίνων και η απροθυμία προσπάθειας καταπολέμησης μιας “καθεριωμένης” κοινωνικά πρακτικής, όπως είναι η διαφθορά.

Εκτός των ανωτέρω, οι μέθοδοι μέτρησης του φαινομένου της διαφθοράς διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: τις άμεσες (direct) και τις έμμεσες (indirect). Οι άμεσες είναι κατά βάση επίσημα δεδομένα από τις αρμόδιες αρχές (αστυνομία, εισαγγελίες, δικαστήρια, φορείς για την καταπολέμηση της διαφθοράς), και δειγματοληπτικές έρευνες σε πληθυσμούς όπως τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις¹³⁸. Επειδή όμως οι άμεσες αυτές μέθοδοι “υποφέρουν” από ζητήματα όπως ο σκοτεινός αριθμός των εγκληματολογικών στατιστικών και τα μη αντιπροσωπευτικά/μεροληπτικά δείγματα, έχει επικρατήσει η χρήση έμμεσων μεθόδων μέτρησής της, όπως είναι:

α) οι αξιολογήσεις των ειδικών (expert assessments), όπου ομάδες εμπειρογνομόνων αναλαμβάνουν την αξιολόγηση των τάσεων και των μοτίβων διαφθοράς σε μια συγκεκριμένη χώρα ή χώρες. Σκοπός είναι η συλλογή πληροφοριών από άτομα που είναι εξοικειωμένα με το υπό διερεύνηση ζήτημα, και η αξιολόγηση αυτή γίνεται στη βάση της αξιολόγησης των αρχών της ακεραιότητας, της διακυβέρνησης και της ανταγωνιστικότητας.

β) η σύνθεση δεικτών (composite indices), που αποτελεί τη σύνθεση στατιστικών δεδομένων σε έναν ενιαίο δείκτη. Ίσως το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τέτοιου δείκτη αποτελεί ο Δείκτης Αντίληψης της Διαφθοράς, της Διεθνούς Διαφάνειας (Corruption Perceptions Index – CPI). Αυτός ο δείκτης δημιουργήθηκε το 1995 και μετρά την αντίληψη της κάθε χώρας για την έκταση της διαφθοράς, μέσω ερωτηματολογίων που τίθενται στον ιδιωτικό τομέα και θέτει τις χώρες σε μια κλίμακα αντίληψης της

¹³⁵ M. A. Seligson (2005). “The Measurement and Impact of Corruption Victimization: Survey Evidence from Latin America”. *World Development*, 34(2), σ. 387.

¹³⁶ Αυτόθι.

¹³⁷ Στο ίδιο, σ. 389.

¹³⁸ United Nations Office on Drugs and Crime. ό.π. υποσ. 132, σ. 22.

διαφθοράς¹³⁹. Το έτος 2019, η Ελλάδα είχε Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς 48, σημειώνοντας άνοδο 12 βαθμών συγκριτικά με την προηγούμενη περίοδο, κάτι που αποδόθηκε στην εισαγωγή νόμων κατά της διαφθοράς, αλλά και στη σύσταση της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας¹⁴⁰

3.1.2. Η εγκληματικότητα ως δράση των φορέων του επισήμου κοινωνικού ελέγχου

Η άποψη που υποστηρίζει την αγνόηση του σκοτεινού αριθμού στηρίζεται στην παραδοχή ότι τα ευρήματα των εγκληματολογικών στατιστικών δεν απεικονίζουν την πραγματική εγκληματικότητα, αλλά τη δράση των φορέων επισήμου κοινωνικού ελέγχου. Ουσιαστικά πρόκειται για **“φιλτράρισμα”**: όπως αναφέρθηκε, η εισαγωγή μιας υπόθεσης στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης ξεκινά με την παραπομπή, με την επισήμανσή της στους αρμόδιους φορείς. Όσο περνούν τα στάδια αυτά, ο αριθμός των υποθέσεων φιλτράρεται από τους φορείς. Όλο και λιγότερες υποθέσεις φτάνουν στις Εισαγγελικές αρχές, ακόμη λιγότερες στις αίθουσες των δικαστηρίων και ακόμη λιγότερες στο σωφρονιστικό στάδιο. Όταν έχουν περάσει όλα αυτά τα στάδια, τότε μπορούμε να μιλήσουμε για εγκληματία, για την ετικέτα του εγκληματία, με την κοινωνική πρόσληψη και το στίγμα που αυτή η ταυτότητα συνεπάγεται¹⁴¹. Αυτό το είδαμε και στα στατιστικά στοιχεία που παρουσιάστηκαν. Στοιχεία αποσπασματικά, ελλιπή, που φτάνουν μέχρι το στάδιο της ποινικής δίωξης από την αρμόδια Εισαγγελική Αρχή. **Ίσως γι’ αυτό όσοι τελούν πράξεις διαφθοράς δεν θεωρούνται εγκληματίες: πολύ λίγοι από αυτούς περνούν όλα τα στάδια του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης και εν τέλει λαμβάνουν αυτή τη νέα ταυτότητα, αυτή την ετικέτα.**

¹³⁹ Δ. Πρόντζας (2017). *Η Διαφθορά: Από τη Θεωρία στη Γεωγραφία. Ο Homo Corruptus στον Παγκόσμιο Χάρτη Διαφθοράς*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σ. 107.

¹⁴⁰ Transparency International (2020). “CPI 2019: Western Europe & European Union”.

¹⁴¹ Η. Δασκαλάκης. ό.π. υποσ. 130, σ. 133.

Επίλογος – Συμπεράσματα

Από όλα τα παραπάνω συνάγεται, σε γενικές γραμμές, ότι η διαφθορά είναι ένα από τα ζητήματα που χρήζουν μεγαλύτερης διερεύνησης στην Εγκληματολογία, τόσο από θεωρητική όσο και από ερευνητική άποψη.

Η εξήγησή της μέσω εγκληματολογικών θεωριών είναι δυνατή, όπως φάνηκε και στην αντίστοιχη ενότητα, όμως δεν έχει απασχολήσει τους εγκληματολόγους σε τέτοιο βαθμό όσο άλλα ζητήματα, όπως λ.χ. η νεανική παραβατικότητα. Παράλληλα, είναι θετική η έναρξη συλλογής στατιστικών στοιχείων για εγκλήματα διαφθοράς, στα πλαίσια του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου κατά της Διαφθοράς “ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ”, όμως αυτό δεν αρκεί. Η “κρυφή” φύση του φαινομένου και η απροθυμία των θυμάτων (τόσο φυσικών όσο και νομικών προσώπων) να προσφύγουν στη δικαιοσύνη, συνεπάγονται μεγάλο σκοτεινό αριθμό. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, τα εγκλήματα διαφθοράς και εν γένει τα οικονομικά εγκλήματα έχουν χαμηλή θεατότητα, ενώ η συχνότητα παραπομπής τους στο σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης αποτιμάται σε χαμηλά νούμερα, αναλογικά με τον αριθμό των υποθέσεων που φτάνουν στη δικαιοσύνη.

Πέρα από την εξήγηση του σκοτεινού αριθμού μέσα από τη διαδικασία “φιλτραρίσματος” στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, στην εργασία έγινε ιδιαίτερη αναφορά στη μείωση του σκοτεινού αριθμού των εγκλημάτων διαφθοράς μέσω ερευνών θυματοποίησης. Αυτό έγινε διότι το θύμα ουσιαστικά έχει σημαντικότατο ρόλο στην εκκίνηση των μηχανισμών απονομής ποινικής δικαιοσύνης, ενώ συμβάλλει ουσιαστικά στη χάραξη και την εφαρμογή αντεγκληματικής πολιτικής¹⁴². Όμως, στα εν λόγω εγκλήματα υπάρχει μια ιδιαιτερότητα, αναφορικά με την ταυτότητα του θύματος:

Ίσως το κατ’ εξοχήν θύμα των εγκλημάτων διαφθοράς να είναι εν τέλει η κοινωνία στο σύνολό της. Κρίνοντας αρχικά από τα έννομα αγαθά που προσβάλλονται από τα εν λόγω εγκλήματα, όπως φάνηκε αυτά αφορούν πτυχές και ζητήματα της εν γένει κοινωνικής ζωής. Επιπλέον, όπως ήδη αναφέρθηκε, το «θύμα» (δηλ. ο δωρολήπτης), στην πραγματικότητα είναι ταυτόχρονα και δράστης, αφού η δωροληψία και η δωροδοκία είναι οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Επομένως, το ερώτημα που τίθεται είναι το εξής: «ποιος πράγματι θίγεται από τα εγκλήματα διαφθοράς;». Το ζήτημα αυτό της συνυπαιτιότητας γεννά πολλά ερωτηματικά.

Βέβαια, πρέπει να γίνει λόγος και για το ποινικό σκέλος των εγκλημάτων διαφθοράς. Αν και, εν αντιθέσει με την εγκληματολογική της διάσταση, η διαφθορά έχει αποτελέσει αντικείμενο πλήθους διεθνών και εθνικών νομοθετικών κειμένων, παρατηρούνται τρωτά σημεία στην πρακτική εφαρμογή των προβλέψεών τους¹⁴³.

Περισσότερη αυστηρότητα παρατηρείται στις μορφές διαφθοράς που εμπλέκουν πολιτικά πρόσωπα, εγκληματικές ή τρομοκρατικές οργανώσεις και δικαστικούς λειτουργούς, αλλά και τις σχετικές πράξεις δημοσίου υπαλλήλου που αντίκεινται στα καθήκοντά του. Αυτό ίσως εξηγείται από τη σπουδαιότητα και τον άμεσο αντίκτυπο των ανωτέρω στο κοινωνικό σύνολο. Έτσι, όμως, ίσως παραγνωρίζεται η σημαντικότητα άλλων μορφών διαφθοράς που τιμωρούνται ελαφρύτερα, όπως είναι η δωροδοκία-δωροληψία στον ιδιωτικό τομέα και τα λογιστικά εγκλήματα διαφθοράς -πιθανόν λόγω ακριβώς αυτής της «ιδιωτικής» τους φύσης, στο πλαίσιο των επιχειρήσεων. Παράδοξο αποτελεί η πλημμεληματική

¹⁴² Ι. Τσίγκανου (2018). *Η συμβολή των στατιστικών δεδομένων για το έγκλημα στη χάραξη και άσκηση αποτελεσματικής αντεγκληματικής πολιτικής*. Σε Ε. Λαμπροπούλου/Σ. Παπαμιχαήλ/Π. Σχίζας (επιμ.). *Σύγχρονες τάσεις αντεγκληματικής πολιτικής*. Προς τιμήν του Ομότιμου Καθηγητή Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών κ. Αντώνη Μαγγανά. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σ. 113.

¹⁴³ Ν. Κουράκης (2002). “Η διαφθορά ως πρόβλημα της ελληνικής αντεγκληματικής πολιτικής”. *Crime in crisis*, σ. 5.

μορφή της δωροδοκίας-δωροληψίας υπαλλήλου για πράξεις σχετικές με τα καθήκοντά του, καθώς και η κατ' επάγγελμα τέλεση δωροδοκίας-δωροληψίας υπαλλήλου. Δεν διευκρινίζεται ο λόγος που συμβαίνει αυτό, και κυρίως για ποιο λόγο θεωρείται «βαρύτερη» ποινικά η αντίστοιχη πράξη, όταν αντίκειται στα υπηρεσιακά καθήκοντα. Γενικότερα, παρατηρείται κλιμάκωση της αυστηρότητας των ποινών. Όσο μεγαλύτερες επιπτώσεις έχει μια πράξη διαφθοράς στο κοινωνικό σύνολο, τόσο αυστηρότερη είναι η ποινή γι' αυτήν.

Από δικονομικής απόψεως, η ύπαρξη θεσμών όπως η προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος και οι ειδικές ανακριτικές πράξεις αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα του φαινομένου της διαφθοράς και παρέχουν κίνητρα στους πολίτες για την αποκάλυψή τους, εμπλέκοντας και τους ίδιους στην αντεγκληματική πολιτική κατά της διαφθοράς. Ωστόσο, όπως φάνηκε και από τα στατιστικά στοιχεία, ο αριθμός των καταγγελιών δεν συναρτάται με την παροχή ουσιαστικών κινήτρων στην πράξη.

Παρατηρείται γενικά, λοιπόν, “τυπική” συμμόρφωση με τα διεθνή κείμενα για την επιβολή αποτρεπτικών και ανάλογων κυρώσεων, γεγονός όμως που δεν συμπίπτει με την τιμωρητική στάση της κοινής γνώμης για τα εγκλήματα διαφθοράς συνολικά¹⁴⁴. Το κυριότερο ζήτημα, όμως, είναι η πρακτική τους εφαρμογή στην ελληνική νομική πραγματικότητα, όπως και σε πολλές άλλες κατηγορίες εγκλημάτων. Στην πράξη, ειδικά όσον αφορά τη μείζονα διαφθορά, υπάρχουν πολύ λίγες έως μηδενικές ασκήσεις ποινικής δίωξης, συγκριτικά με τη διάσταση του φαινομένου, όπως φάνηκε από τα στατιστικά στοιχεία. Υπάρχουν, λοιπόν, πολλά εμπόδια στην χρηστή απονομή δικαιοσύνης στα εγκλήματα διαφθοράς, ορισμένα από τα οποία είναι η (ποινική) ευθύνη των υπουργών, αλλά και ο σκοτεινός αριθμός. Επίσης, οι ποινές των πλημμεληματικών μορφών διαφθοράς ενδέχεται να μην επικοινωνούνται στο δρόμο, αλλά και στην κοινωνία, διότι μπορούν λ.χ. να μετατραπούν σε κοινωφελή εργασία ή να ανασταλούν.

Παρά το γεγονός ότι, θεωρητικά, οι ποινές για τα εγκλήματα διαφθοράς είναι ανάλογες της βαρύτητας του εκάστοτε αδικήματος, δεν φαίνεται να λειτουργούν τόσο αποτρεπτικά όσο θα έπρεπε. Η Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς προβλέπει προληπτικά μέτρα κατά της διαφθοράς, τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Το ζήτημα είναι αν αυτά τηρούνται στην πράξη. Ας ελπίσουμε ότι, στα πλαίσια του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου κατά της Διαφθοράς, θα έχουμε περισσότερα στατιστικά στοιχεία και περισσότερη διαφάνεια, ακεραιότητα και λογοδοσία, ώστε να μειωθεί ο σκοτεινός αριθμός των εγκλημάτων διαφθοράς και να σχεδιαστεί μια αποτελεσματική αντεγκληματική πολιτική για την πρόληψη και την καταστολή τους.

¹⁴⁴ Ν. Κουράκης (2018). *Τα αίτια της διαφθοράς στην Ελλάδα και οι δυνατότητες αντιμετώπισής της σε περίοδο κρίσης*. Σε Δ. Ζιούβας, ό.π., σσ. 634-637.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Α) Ελληνικά βιβλία και άρθρα

Ακρίβου, Σ. (2020). “Διαφθορά, Κακοδιοίκηση και Παράβαση της Νομιμότητας”. *Crime Times*, τεύχος 13 (Ιούλιος 2020). Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Βιδάλη, Σ./Κουλούρης, Ν./Παπαχαλαμάμπους, Χ. (επιμ.) (2019). *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Γασπαρινάτου, Μ. (επιμ.) (2016). *Εγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*. Τιμητικός τόμος για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη. Α' Τόμος. Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς (2018). *Ετήσια Έκθεση 2018*. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς (2017). *Ετήσια Έκθεση 2017*. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς (χ.χ.). *Απεικόνιση Συλλογής Δεδομένων Διαφθοράς: Εισαγγελίες, Ελεγκτικοί φορείς*. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Δασκαλάκης, Η. (1985). *Η Εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης: Παραδόσεις*. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Δασκαλάκης, Η. (1975). “Η εγκληματολογική σημασία του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας”. *Επιθεώρησης Κοινωνικών Ερευνών*, 25(25), σσ. 370-384. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Εθνική Αρχή Διαφάνειας (2019). *Έκθεση Απολογισμού 2019*. Ελληνική Δημοκρατία. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Ζαραφωνίτου, Χ. (2003). *Πρόληψη της εγκληματικότητας σε τοπικό επίπεδο: Οι σύγχρονες τάσεις της εγκληματολογικής έρευνας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Ζιούβας, Δ. (2018). *Ποινικό δίκαιο και αντεγκληματική πολιτική κατά της διαφθοράς*. Πρόλογος: Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Προκόπιος Παυλόπουλος. Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Σειρά Εκδόσεων ΚΠΕ “Ποινικό Δίκαιο, Αντεγκληματική Πολιτική και Ανθρώπινα Δικαιώματα”. Αθήνα: Ευρωπαϊκές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις.

Κουράκης, Ν./Σπινέλλη, Κ.Δ./Ζαγούρα, Π. (επιστ. επιμ.) (2012). *Διαφάνεια & καταπολέμηση της διαφθοράς: Θεσμικές συγκλίσεις και παράλληλοι δρόμοι*. Τμήμα Νομικής Πανεπιστημίου Αθηνών, Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών. Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Κουράκης, Ν. (2002). “Η διαφθορά ως πρόβλημα της ελληνικής αντεγκληματικής πολιτικής”. *Crime in crisis*. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Κωστάρας, Α.Π. (2016). *Ποινικό Δίκαιο: Έννοιες και Θεσμοί του Γενικού Μέρους*. 2η έκδοση. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Λάζος, Γ. (2005). *Διαφθορά και αντιδιαφθορά*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Λαμπροπούλου, Ε./Παπαμιχαήλ, Σ./Σχίζας, Π. (επιμ.) (2018). *Σύγχρονες τάσεις αντεγκληματικής πολιτικής*. Προς τιμήν του Ομότιμου Καθηγητή Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών κ. Αντώνη Μαγγανά. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Μπιζιλέκης, Ν. (2010). *Η διαφθορά ως νομικό και πολιτικό πρόβλημα*. Σε Πιτσελά, Α. (επιμ.) (2010). *Εγκληματολογικές αναζητήσεις. Τιμητικός τόμος για τον Καθηγητή Στέργιο Αλεξιάδη*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Πρόντζας, Δ. (2017). *Η Διαφθορά: Από τη Θεωρία στη Γεωγραφία. Ο Homo Corruptus στον Παγκόσμιο Χάρτη Διαφθοράς*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Σπινέλλη, Κ.Δ. (2014). *Εγκληματολογία: Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις*. 3η έκδοση ανανεωμένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Στουραϊτή, Ε. *Η Συνθήκη της Λισσαβόνας: Μια Συνολική Αποτίμηση* (τελική εργασία). Αθήνα, 2008, Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Τσιγκρής, Α. (1996). “Η εγκληματολογική σημασία της αναφοράς των ποινικών αδικημάτων στην αστυνομία”. *Υπεράσπιση – Διμηνιαία επιθεώρηση ποινικού δικαίου και δικαίου θεμελιωδών ελευθεριών*, τεύχος 4, σσ. 735-754.

Χάιδου, Α. (1996). *Θετικιστική Εγκληματολογία: Αιτιολογικές προσεγγίσεις του εγκληματικού φαινομένου*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Στοιχεία Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Β) Ξενόγλωσσα βιβλία και άρθρα

Agnew, R. (1992). “Foundation for a general strain theory of crime and delinquency”. *Criminology*, 30(1), pp. 47-87. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Alemann, U. Von. (2004). “The unknown depths of political theory: The case of a multidimensional concept of corruption”. *Crime, Law & Social Change*, vol. 42, pp. 25-34. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Braithwaite, J. (1982) “Challenging just deserts: Punishing white-collar criminals”. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 73(2), pp. 723-763. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

- Brooks, G. (2016). *Criminology of Corruption: Theoretical Approaches*. First Edition. London: Palgrave Macmillan. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)
- Council of Europe – Group of States against Corruption (n.d.). “What is GRECO?”. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)
- Graaf, G. d./Maravic, P. v./Wagenaar, P. (eds.). *The Good Cause: Theoretical Perspectives on Corruption*. Opladen: B. Budrich. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)
- Hirsch, A. Von. (1982). “Desert and white-collar criminality: A response to Dr. John Braithwaite”. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 73(3), pp. 1164-1175. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)
- Hirschi, T./Gottfredson, M. (1989). “The significance of white-collar crime for a general theory of crime”. *Criminology*, 27(2), pp. 359-371. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)
- Johnston, M. (1998). “Fighting Systemic Corruption: Social Foundations for Institutional Reform”. *The European Journal of Development Research*, vol. 10, pp. 85-104. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)
- Merton, R.K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. Enlarged edition. New York-London: The Free Press – Colier Macmillan Publishers.
- Schoepfer, A. (2004). *Exploring white-collar crime and the American Dream* (thesis). Florida: University of Florida. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)
- Selingson, M.E. (2005). “The Measurement and Impact of Corruption Victimization: Survey Evidence from Latin America”. *World Development*, 34(2), pp. 381-404. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)
- Simpson, S.S./Weisburd, D. (eds.) (2009). *The Criminology of white-collar crime*. New York: Springer. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)
- Sutherland, E. (1983). *White Collar Crime: The Uncut Version*. With an introduction by Gilbert Geis and Colin Goff. New Haven and London: Yale University Press.
- Sutherland, E. (1941). “Crime and business”. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 217(1), σσ. 112-118. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)
- Sutherland, E. (1940). “White-Collar Criminality”. *American Sociological Review*, 5(1), pp. 1-12.
- Tappan, P. (1947). “Who is the criminal?”. *American Sociological Review*, 12(1), pp. 96-102. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)
- Tittle, C.R. (1991). “Review of the book *A general theory of crime* by M.R. Gottfredson and T. Hirschi”. *American Journal of Sociology*, 96(6), pp. 1609-1611. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)
- Transparency International (2020). “CPI 2019: Western Europe & European Union”. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Transparency International (n.d.). “Grand Corruption”. Corruptionary A-Z. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Transparency International (n.d.). “Petty Corruption”. Corruptionary A-Z. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Transparency International (n.d.). “Political Corruption”. Corruptionary A-Z. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

United Nations Office on Drugs and Crime (2018). *Manual on Corruption Surveys: Methodological guidelines on the measurement of bribery and other forms of corruption through sample surveys*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

United Nations (2010). “Methodologies, including evidence-based approaches, for assessing areas of special vulnerability to corruption in the public and private sectors (CAC/COSP/WG.4/2010/4)”. Conference of the States Parties to the United Nations Convention against Corruption – Open-ended Intergovernmental Working Group on the Prevention of Corruption. Vienna: United Nations. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

United Nations (n.d.). “Goal 16: Promote just, peaceful and inclusive societies”. UN Sustainable Development Goals. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Ware, J.T./Noone, G.P. (2005). “The anatomy of transnational corruption”. *International Affairs Review*, 14(2), pp. 29-52.

Γ) Διεθνή και ευρωπαϊκά νομοθετικά κείμενα

2003 Recommendation for Managing Conflict of Interest in the Public Service. OECD. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Consolidated Version of the Treaty on European Union (1997). *Official Journal of the European Union*, 97/C, 340/02. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union (2016). *Official Journal of the European Union*, C 202. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Council of Europe (1999). *Criminal Law Convention on Corruption*. European Treaty Series – No. 173. Strasbourg: Council of Europe. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Organization for Economic Co-operation and Development (2009). *Convention on combating bribery of foreign public officials in international business transactions and related documents*. OECD. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Recommendation on Codes of Conduct for Public Officials (Recommendation No. R(2000)10). Council of Europe. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Recommendation on Common Rules against Corruption in the Funding of Political Parties and Electoral Campaigns (Recommendation No. R(2003)4). Council of Europe. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Treaty on European Union (1992). *Official Journal of the European Communities*, vol. 35, C 191. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

United Nations Office on Drugs and Crime (2004). *United Nations Convention against Corruption*. New York: United Nations. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

United Nations Office on Drugs and Crime (2004). *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto*. New York: United Nations. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Α) Ελληνική νομοθεσία

N. 2656/1998 – ΦΕΚ 265/Α/1.12.1998: Κύρωση της Σύμβασης για την καταπολέμηση της δωροδοκίας αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών σε διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές. Εφημερίς της Κυβερνήσεως. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

N. 3560/2007 – ΦΕΚ 103/Α/14.5.2007: Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης ποινικού δικαίου για τη διαφθορά και του Πρόσθετου σ' αυτήν Πρωτοκόλλου. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

N. 3610/2007 – ΦΕΚ 258/Α/22.11.2007: Αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και άλλες διατάξεις. Εφημερίς της Κυβερνήσεως. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

N. 3666/2008 – ΦΕΚ 105/Α/10.6.2008: Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς και αντικατάσταση συναφών διατάξεων του Ποινικού Κώδικα. Εφημερίς της Κυβερνήσεως. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

N. 3875/2010 – ΦΕΚ 158/Α/22.9.2010: Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων αυτής και συναφείς διατάξεις. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

N. 4049/2012 – ΦΕΚ 35/Α/23.2.2012: Αντιμετώπιση της βίας στα γήπεδα, του Ντόπινγκ, των προσυνεννοημένων αγώνων και λοιπές διατάξεις. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

N. 4254/2014 – ΦΕΚ 85/Α/7-4-2014: Μέτρα στήριξης της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο του Ν. 4046/2012 και άλλες διατάξεις. Εφημερίς της Κυβερνήσεως. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

N. 4557/2018 – ΦΕΚ 139/Α/30.7.2018: Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2015/849/ΕΕ) και άλλες διατάξεις. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

N. 4619/2019 – ΦΕΚ 95/Α/11.6.2019: Κύρωση του Ποινικού Κώδικα. Εφημερίς της Κυβερνήσεως. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

N. 4620/2019 – ΦΕΚ 96/Α/11.6.2019: Κύρωση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Εφημερίς της Κυβερνήσεως. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Ν. 4637/2019 – ΦΕΚ 180/Α/18.11.2019: Τροποποιήσεις Ποινικού Κώδικα, Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και συναφείς διατάξεις. Εφημερίς της Κυβερνήσεως. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Ν. 4689/2020 – ΦΕΚ 103/Α/27.5.2020: Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών (ΕΕ) 2016/800, 2017/1371, 2017/541, 2016/1919, 2014/57/ΕΕ, κύρωση του Μνημονίου Διοικητικής Συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως της Κυπριακής Δημοκρατίας, τροποποιήσεις του ν. 3663/2008 (Α'99) προς εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1727 και άλλες διατάξεις. Εφημερίς της Κυβερνήσεως. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Ν. 4745/2020 – ΦΕΚ 214/Α/6.11.2020: Ρυθμίσεις για την επιτάχυνση της εκδίκασης εκκρεμών υποθέσεων του ν. 3869/2010, σύμφωνα με τις επιταγές της παρ. 1 του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α., ως προς την εύλογη διάρκεια της πολιτικής δίκης, τροποποιήσεις του Κώδικα Δικηγόρων και άλλες διατάξεις. Εφημερίς της Κυβερνήσεως. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Ε) Αιτιολογικές εκθέσεις νομοθετικών κειμένων

Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου “Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς και αντικατάσταση συναφών διατάξεων του Ποινικού Κώδικα”. Βουλή των Ελλήνων. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Εισηγητική έκθεση στο Σχέδιο Νόμου “Μέτρα στήριξης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο εφαρμογής του Ν. 4046/2012 και άλλες διατάξεις”. Βουλή των Ελλήνων. Ανακτήθηκε από [εδώ](#)

Παράρτημα Α: Σχετικά άρθρα διεθνών και ευρωπαϊκών νομοθετικών κειμένων

Σύμβαση του Ο.Η.Ε. κατά της Διαφθοράς

Άρθρα 5-14: Προληπτικά μέτρα κατά της διαφθοράς

Chapter II

Preventive measures

Article 5. Preventive anti-corruption policies and practices

1. Each State Party shall, in accordance with the fundamental principles of its legal system, develop and implement or maintain effective, coordinated anti-corruption policies that promote the participation of society and reflect the principles of the rule of law, proper management of public affairs and public property, integrity, transparency and accountability.
2. Each State Party shall endeavour to establish and promote effective practices aimed at the prevention of corruption.
3. Each State Party shall endeavour to periodically evaluate relevant legal instruments and administrative measures with a view to determining their adequacy to prevent and fight corruption.
4. States Parties shall, as appropriate and in accordance with the fundamental principles of their legal system, collaborate with each other and with relevant international and regional organizations in promoting and developing the measures referred to in this article. That collaboration may include participation in international programmes and projects aimed at the prevention of corruption.

Article 6. Preventive anti-corruption body or bodies

1. Each State Party shall, in accordance with the fundamental principles of its legal system, ensure the existence of a body or bodies, as appropriate, that prevent corruption by such means as: (a) Implementing the policies referred to in article 5 of this Convention and, where appropriate, overseeing and coordinating the implementation of those policies; (b) Increasing and disseminating knowledge about the prevention of corruption.
2. Each State Party shall grant the body or bodies referred to in paragraph 1 of this article the necessary independence, in accordance with the fundamental principles of its legal system, to enable the body or bodies to carry out its or their functions effectively and free from any undue influence. The necessary material resources and specialized staff, as well as the training that such staff may require to carry out their functions, should be provided.
3. Each State Party shall inform the Secretary-General of the United Nations of the name and address of the authority or authorities that may assist other States Parties in developing and implementing specific measures for the prevention of corruption.

Article 7. Public sector

1. Each State Party shall, where appropriate and in accordance with the fundamental principles of its legal system, endeavour to adopt, maintain and strengthen systems for the recruitment, hiring, retention, promotion and retirement of civil servants and, where appropriate, other non-elected public

officials: (a) That are based on principles of efficiency, transparency and objective criteria such as merit, equity and aptitude; (b) That include adequate procedures for the selection and training of individuals for public positions considered especially vulnerable to corruption and the rotation, where appropriate, of such individuals to other positions; (c) That promote adequate remuneration and equitable pay scales, taking into account the level of economic development of the State Party; (d) That promote education and training programmes to enable them to meet the requirements for the correct, honourable and proper performance of public functions and that provide them with specialized and appropriate training to enhance their awareness of the risks of corruption inherent in the performance of their functions. Such programmes may make reference to codes or standards of conduct in applicable areas.

2. Each State Party shall also consider adopting appropriate legislative and administrative measures, consistent with the objectives of this Convention and in accordance with the fundamental principles of its domestic law, to prescribe criteria concerning candidature for and election to public office.

3. Each State Party shall also consider taking appropriate legislative and administrative measures, consistent with the objectives of this Convention and in accordance with the fundamental principles of its domestic law, to enhance transparency in the funding of candidatures for elected public office and, where applicable, the funding of political parties.

4. Each State Party shall, in accordance with the fundamental principles of its domestic law, endeavour to adopt, maintain and strengthen systems that promote transparency and prevent conflicts of interest.

Article 8. Codes of conduct for public officials

1. In order to fight corruption, each State Party shall promote, inter alia, integrity, honesty and responsibility among its public officials, in accordance with the fundamental principles of its legal system.

2. In particular, each State Party shall endeavour to apply, within its own institutional and legal systems, codes or standards of conduct for the correct, honourable and proper performance of public functions.

3. For the purposes of implementing the provisions of this article, each State Party shall, where appropriate and in accordance with the fundamental principles of its legal system, take note of the relevant initiatives of regional, interregional and multilateral organizations, such as the International Code of Conduct for Public Officials contained in the annex to General Assembly resolution 51/59 of 12 December 1996.

4. Each State Party shall also consider, in accordance with the fundamental principles of its domestic law, establishing measures and systems to facilitate the reporting by public officials of acts of corruption to appropriate authorities, when such acts come to their notice in the performance of their functions.

5. Each State Party shall endeavour, where appropriate and in accordance with the fundamental principles of its domestic law, to establish measures and systems requiring public officials to make declarations to appropriate authorities regarding, inter alia, their outside activities, employment, investments, assets and substantial gifts or benefits from which a conflict of interest may result with respect to their functions as public officials.

6. Each State Party shall consider taking, in accordance with the fundamental principles of its domestic law, disciplinary or other measures against public officials who violate the codes or standards established in accordance with this article.

Article 9. Public procurement and management of public finances

1. Each State Party shall, in accordance with the fundamental principles of its legal system, take the necessary steps to establish appropriate systems of procurement, based on transparency, competition and objective criteria in decision-making, that are effective, inter alia, in preventing corruption. Such systems, which may take into account appropriate threshold values in their application, shall address, inter alia: (a) The public distribution of information relating to procurement procedures and contracts, including information on invitations to tender and relevant or pertinent information on the award of contracts, allowing potential tenderers sufficient time to prepare and submit their tenders; (b) The establishment, in advance, of conditions for participation, including selection and award criteria and tendering rules, and their publication; (c) The use of objective and predetermined criteria for public procurement decisions, in order to facilitate the subsequent verification of the correct application of the rules or procedures; (d) An effective system of domestic review, including an effective system of appeal, to ensure legal recourse and remedies in the event that the rules or procedures established pursuant to this paragraph are not followed; (e) Where appropriate, measures to regulate matters regarding personnel responsible for procurement, such as declaration of interest in particular public procurements, screening procedures and training requirements.

2. Each State Party shall, in accordance with the fundamental principles of its legal system, take appropriate measures to promote transparency and accountability in the management of public finances. Such measures shall encompass, inter alia: (a) Procedures for the adoption of the national budget; (b) Timely reporting on revenue and expenditure; (c) A system of accounting and auditing standards and related oversight; (d) Effective and efficient systems of risk management and internal control; and (e) Where appropriate, corrective action in the case of failure to comply with the requirements established in this paragraph.

3. Each State Party shall take such civil and administrative measures as may be necessary, in accordance with the fundamental principles of its domestic law, to preserve the integrity of accounting books, records, financial statements or other documents related to public expenditure and revenue and to prevent the falsification of such documents.

Article 10. Public reporting

Taking into account the need to combat corruption, each State Party shall, in accordance with the fundamental principles of its domestic law, take such measures as may be necessary to enhance transparency in its public administration, including with regard to its organization, functioning and decisionmaking processes, where appropriate. Such measures may include, inter alia: (a) Adopting procedures or regulations allowing members of the general public to obtain, where appropriate, information on the organization, functioning and decision-making processes of its public administration and, with due regard for the protection of privacy and personal data, on decisions and legal acts that concern members of the public; (b) Simplifying administrative procedures, where appropriate, in order to facilitate public access to the competent decision-making authorities; and (c) Publishing information, which may include periodic reports on the risks of corruption in its public administration.

Article 11. Measures relating to the judiciary and prosecution services

1. Bearing in mind the independence of the judiciary and its crucial role in combating corruption, each State Party shall, in accordance with the fundamental principles of its legal system and without prejudice to judicial independence, take measures to strengthen integrity and to prevent opportunities for corruption among members of the judiciary. Such measures may include rules with respect to the conduct of members of the judiciary.
2. Measures to the same effect as those taken pursuant to paragraph 1 of this article may be introduced and applied within the prosecution service in those States Parties where it does not form part of the judiciary but enjoys independence similar to that of the judicial service.

Article 12. Private sector

1. Each State Party shall take measures, in accordance with the fundamental principles of its domestic law, to prevent corruption involving the private sector, enhance accounting and auditing standards in the private sector and, where appropriate, provide effective, proportionate and dissuasive civil, administrative or criminal penalties for failure to comply with such measures.
2. Measures to achieve these ends may include, inter alia: (a) Promoting cooperation between law enforcement agencies and relevant private entities; (b) Promoting the development of standards and procedures designed to safeguard the integrity of relevant private entities, including codes of conduct for the correct, honourable and proper performance of the activities of business and all relevant professions and the prevention of conflicts of interest, and for the promotion of the use of good commercial practices among businesses and in the contractual relations of businesses with the State; (c) Promoting transparency among private entities, including, where appropriate, measures regarding the identity of legal and natural persons involved in the establishment and management of corporate entities; (d) Preventing the misuse of procedures regulating private entities, including procedures regarding subsidies and licences granted by public authorities for commercial activities; (e) Preventing conflicts of interest by imposing restrictions, as appropriate and for a reasonable period of time, on the professional activities of former public officials or on the employment of public officials by the private sector after their resignation or retirement, where such activities or employment relate directly to the functions held or supervised by those public officials during their tenure; (f) Ensuring that private enterprises, taking into account their structure and size, have sufficient internal auditing controls to assist in preventing and detecting acts of corruption and that the accounts and required financial statements of such private enterprises are subject to appropriate auditing and certification procedures.
3. In order to prevent corruption, each State Party shall take such measures as may be necessary, in accordance with its domestic laws and regulations regarding the maintenance of books and records, financial statement disclosures and accounting and auditing standards, to prohibit the following acts carried out for the purpose of committing any of the offences established in accordance with this Convention: (a) The establishment of off-the-books accounts; (b) The making of off-the-books or inadequately identified transactions; (c) The recording of non-existent expenditure; (d) The entry of liabilities with incorrect identification of their objects; (e) The use of false documents; and (f) The intentional destruction of bookkeeping documents earlier than foreseen by the law.
4. Each State Party shall disallow the tax deductibility of expenses that constitute bribes, the latter being one of the

constituent elements of the offences established in accordance with articles 15 and 16 of this Convention and, where appropriate, other expenses incurred in furtherance of corrupt conduct.

Article 13. Participation of society

1. Each State Party shall take appropriate measures, within its means and in accordance with fundamental principles of its domestic law, to promote the active participation of individuals and groups outside the public sector, such as civil society, non-governmental organizations and community-based organizations, in the prevention of and the fight against corruption and to raise public awareness regarding the existence, causes and gravity of and the threat posed by corruption. This participation should be strengthened by such measures as: (a) Enhancing the transparency of and promoting the contribution of the public to decision-making processes; (b) Ensuring that the public has effective access to information; (c) Undertaking public information activities that contribute to nontolerance of corruption, as well as public education programmes, including school and university curricula; (d) Respecting, promoting and protecting the freedom to seek, receive, publish and disseminate information concerning corruption. That freedom may be subject to certain restrictions, but these shall only be such as are provided for by law and are necessary: (i) For respect of the rights or reputations of others; (ii) For the protection of national security or ordre public or of public health or morals.

2. Each State Party shall take appropriate measures to ensure that the relevant anti-corruption bodies referred to in this Convention are known to the public and shall provide access to such bodies, where appropriate, for the reporting, including anonymously, of any incidents that may be considered to constitute an offence established in accordance with this Convention.

Article 14. Measures to prevent money-laundering

1. Each State Party shall: (a) Institute a comprehensive domestic regulatory and supervisory regime for banks and non-bank financial institutions, including natural or legal persons that provide formal or informal services for the transmission of money or value and, where appropriate, other bodies particularly susceptible to moneylaundering, within its competence, in order to deter and detect all forms of money-laundering, which regime shall emphasize requirements for customer and, where appropriate, beneficial owner identification, record-keeping and the reporting of suspicious transactions; (b) Without prejudice to article 46 of this Convention, ensure that administrative, regulatory, law enforcement and other authorities dedicated to combating money-laundering (including, where appropriate under domestic law, judicial authorities) have the ability to cooperate and exchange information at the national and international levels within the conditions prescribed by its domestic law and, to that end, shall consider the establishment of a financial intelligence unit to serve as a national centre for the collection, analysis and dissemination of information regarding potential money-laundering.

2. States Parties shall consider implementing feasible measures to detect and monitor the movement of cash and appropriate negotiable instruments across their borders, subject to safeguards to ensure proper use of information and without impeding in any way the movement of legitimate capital. Such measures may include a requirement that individuals and businesses report the cross-border transfer of substantial quantities of cash and appropriate negotiable instruments.

3. States Parties shall consider implementing appropriate and feasible measures to require financial institutions, including money remitters: (a) To include on forms for the electronic transfer of funds and related messages accurate and meaningful information on the originator; (b) To maintain such information throughout the payment chain; and (c) To apply enhanced scrutiny to transfers of funds that do not contain complete information on the originator.

4. In establishing a domestic regulatory and supervisory regime under the terms of this article, and without prejudice to any other article of this Convention, States Parties are called upon to use as a guideline the relevant initiatives of regional, interregional and multilateral organizations against money-laundering. 5. States Parties shall endeavour to develop and promote global, regional, subregional and bilateral cooperation among judicial, law enforcement and financial regulatory authorities in order to combat money-laundering.

Άρθρα 15-23: Εγκλήματα διαφθοράς

Chapter III

Criminalization and law enforcement

Article 15. Bribery of national public officials

Each State Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences, when committed intentionally: (a) The promise, offering or giving, to a public official, directly or indirectly, of an undue advantage, for the official himself or herself or another person or entity, in order that the official act or refrain from acting in the exercise of his or her official duties; (b) The solicitation or acceptance by a public official, directly or indirectly, of an undue advantage, for the official himself or herself or another person or entity, in order that the official act or refrain from acting in the exercise of his or her official duties.

Article 16. Bribery of foreign public officials and officials of public international organizations

1. Each State Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as a criminal offence, when committed intentionally, the promise, offering or giving to a foreign public official or an official of a public international organization, directly or indirectly, of an undue advantage, for the official himself or herself or another person or entity, in order that the official act or refrain from acting in the exercise of his or her official duties, in order to obtain or retain business or other undue advantage in relation to the conduct of international business.

2. Each State Party shall consider adopting such legislative and other measures as may be necessary to establish as a criminal offence, when committed intentionally, the solicitation or acceptance by a foreign public official or an official of a public international organization, directly or indirectly, of an undue advantage, for the official himself or herself or another person or entity, in order that the official act or refrain from acting in the exercise of his or her official duties.

Article 17. Embezzlement, misappropriation or other diversion of property by a public official

Each State Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences, when committed intentionally, the embezzlement, misappropriation or other diversion by a public official for his or her benefit or for the benefit of another person or entity, of

any property, public or private funds or securities or any other thing of value entrusted to the public official by virtue of his or her position.

Article 18. Trading in influence

Each State Party shall consider adopting such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences, when committed intentionally: (a) The promise, offering or giving to a public official or any other person, directly or indirectly, of an undue advantage in order that the public official or the person abuse his or her real or supposed influence with a view to obtaining from an administration or public authority of the State Party an undue advantage for the original instigator of the act or for any other person; (b) The solicitation or acceptance by a public official or any other person, directly or indirectly, of an undue advantage for himself or herself or for another person in order that the public official or the person abuse his or her real or supposed influence with a view to obtaining from an administration or public authority of the State Party an undue advantage.

Article 19. Abuse of functions

Each State Party shall consider adopting such legislative and other measures as may be necessary to establish as a criminal offence, when committed intentionally, the abuse of functions or position, that is, the performance of or failure to perform an act, in violation of laws, by a public official in the discharge of his or her functions, for the purpose of obtaining an undue advantage for himself or herself or for another person or entity.

Article 20. Illicit enrichment

Subject to its constitution and the fundamental principles of its legal system, each State Party shall consider adopting such legislative and other measures as may be necessary to establish as a criminal offence, when committed intentionally, illicit enrichment, that is, a significant increase in the assets of a public official that he or she cannot reasonably explain in relation to his or her lawful income.

Article 21. Bribery in the private sector

Each State Party shall consider adopting such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences, when committed intentionally in the course of economic, financial or commercial activities: (a) The promise, offering or giving, directly or indirectly, of an undue advantage to any person who directs or works, in any capacity, for a private sector entity, for the person himself or herself or for another person, in order that he or she, in breach of his or her duties, act or refrain from acting; (b) The solicitation or acceptance, directly or indirectly, of an undue advantage by any person who directs or works, in any capacity, for a private sector entity, for the person himself or herself or for another person, in order that he or she, in breach of his or her duties, act or refrain from acting.

Article 22. Embezzlement of property in the private sector

Each State Party shall consider adopting such legislative and other measures as may be necessary to establish as a criminal offence, when committed intentionally in the course of economic, financial or commercial activities, embezzlement by a person who directs or works, in any capacity, in a private sector entity of any property, private funds or securities or any other thing of value entrusted to him or her by virtue of his or her position.

Article 23. Laundering of proceeds of crime

1. Each State Party shall adopt, in accordance with fundamental principles of its domestic law, such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences, when committed intentionally: a) (i) The conversion or transfer of property, knowing that such property is the proceeds of crime, for the purpose of concealing or disguising the illicit origin of the property or of helping any person who is involved in the commission of the predicate offence to evade the legal consequences of his or her action; (ii) The concealment or disguise of the true nature, source, location, disposition, movement or ownership of or rights with respect to property, knowing that such property is the proceeds of crime; (b) Subject to the basic concepts of its legal system: (i) The acquisition, possession or use of property, knowing, at the time of receipt, that such property is the proceeds of crime; (ii) Participation in, association with or conspiracy to commit, attempts to commit and aiding, abetting, facilitating and counselling the commission of any of the offences established in accordance with this article.

2. For purposes of implementing or applying paragraph 1 of this article: (a) Each State Party shall seek to apply paragraph 1 of this article to the widest range of predicate offences; (b) Each State Party shall include as predicate offences at a minimum a comprehensive range of criminal offences established in accordance with this Convention; (c) For the purposes of subparagraph (b) above, predicate offences shall include offences committed both within and outside the jurisdiction of the State Party in question. However, offences committed outside the jurisdiction of a State Party shall constitute predicate offences only when the relevant conduct is a criminal offence under the domestic law of the State where it is committed and would be a criminal offence under the domestic law of the State Party implementing or applying this article had it been committed there; (d) Each State Party shall furnish copies of its laws that give effect to this article and of any subsequent changes to such laws or a description thereof to the Secretary-General of the United Nations; (e) If required by fundamental principles of the domestic law of a State Party, it may be provided that the offences set forth in paragraph 1 of this article do not apply to the persons who committed the predicate offence.

Άρθρο 26: Ευθύνη νομικών προσώπων

Article 26. Liability of legal persons

1. Each State Party shall adopt such measures as may be necessary, consistent with its legal principles, to establish the liability of legal persons for participation in the offences established in accordance with this Convention.

2. Subject to the legal principles of the State Party, the liability of legal persons may be criminal, civil or administrative.

3. Such liability shall be without prejudice to the criminal liability of the natural persons who have committed the offences.

4. Each State Party shall, in particular, ensure that legal persons held liable in accordance with this article are subject to effective, proportionate and dissuasive criminal or non-criminal sanctions, including monetary sanctions.

Άρθρο 30: Δίωξη, εκδίκαση και κυρώσεις

Article 30. Prosecution, adjudication and sanctions

1. Each State Party shall make the commission of an offence established in accordance with this Convention liable to sanctions that take into account the gravity of that offence.
2. Each State Party shall take such measures as may be necessary to establish or maintain, in accordance with its legal system and constitutional principles, an appropriate balance between any immunities or jurisdictional privileges accorded to its public officials for the performance of their functions and the possibility, when necessary, of effectively investigating, prosecuting and adjudicating offences established in accordance with this Convention.
3. Each State Party shall endeavour to ensure that any discretionary legal powers under its domestic law relating to the prosecution of persons for offences established in accordance with this Convention are exercised to maximize the effectiveness of law enforcement measures in respect of those offences and with due regard to the need to deter the commission of such offences.
4. In the case of offences established in accordance with this Convention, each State Party shall take appropriate measures, in accordance with its domestic law and with due regard to the rights of the defence, to seek to ensure that conditions imposed in connection with decisions on release pending trial or appeal take into consideration the need to ensure the presence of the defendant at subsequent criminal proceedings.
5. Each State Party shall take into account the gravity of the offences concerned when considering the eventuality of early release or parole of persons convicted of such offences.
6. Each State Party, to the extent consistent with the fundamental principles of its legal system, shall consider establishing procedures through which a public official accused of an offence established in accordance with this Convention may, where appropriate, be removed, suspended or reassigned by the appropriate authority, bearing in mind respect for the principle of the presumption of innocence.
7. Where warranted by the gravity of the offence, each State Party, to the extent consistent with the fundamental principles of its legal system, shall consider establishing procedures for the disqualification, by court order or any other appropriate means, for a period of time determined by its domestic law, of persons convicted of offences established in accordance with this Convention from:
(a) Holding public office; and (b) Holding office in an enterprise owned in whole or in part by the State.
8. Paragraph 1 of this article shall be without prejudice to the exercise of disciplinary powers by the competent authorities against civil servants.
9. Nothing contained in this Convention shall affect the principle that the description of the offences established in accordance with this Convention 24 and of the applicable legal defences or other legal principles controlling the lawfulness of conduct is reserved to the domestic law of a State Party and that such offences shall be prosecuted and punished in accordance with that law.
10. States Parties shall endeavour to promote the reintegration into society of persons convicted of offences established in accordance with this Convention.

Άρθρο 32: Προστασία μαρτύρων, εμπειρογνομόνων και θυμάτων

Article 32. Protection of witnesses, experts and victims

1. Each State Party shall take appropriate measures in accordance with its domestic legal system and within its means to provide effective protection from potential retaliation or intimidation for witnesses and experts who give testimony concerning offences established in accordance with this Convention and, as appropriate, for their relatives and other persons close to them.
2. The measures envisaged in paragraph 1 of this article may include, inter alia, without prejudice to the rights of the defendant, including the right to due process: (a) Establishing procedures for the physical protection of such persons, such as, to the extent necessary and feasible, relocating them and permitting, where appropriate, non-disclosure or limitations on the disclosure of information concerning the identity and whereabouts of such persons; (b) Providing evidentiary rules to permit witnesses and experts to give testimony in a manner that ensures the safety of such persons, such as permitting testimony to be given through the use of communications technology such as video or other adequate means.
3. States Parties shall consider entering into agreements or arrangements with other States for the relocation of persons referred to in paragraph 1 of this article.
4. The provisions of this article shall also apply to victims insofar as they are witnesses.
5. Each State Party shall, subject to its domestic law, enable the views and concerns of victims to be presented and considered at appropriate stages of criminal proceedings against offenders in a manner not prejudicial to the rights of the defence.

Άρθρο 43: Διεθνής συνεργασία

Article 43. International cooperation

1. States Parties shall cooperate in criminal matters in accordance with articles 44 to 50 of this Convention. Where appropriate and consistent with their domestic legal system, States Parties shall consider assisting each other in investigations of and proceedings in civil and administrative matters relating to corruption.
2. In matters of international cooperation, whenever dual criminality is considered a requirement, it shall be deemed fulfilled irrespective of whether the laws of the requested State Party place the offence within the same category of offence or denominate the offence by the same terminology as the requesting State Party, if the conduct underlying the offence for which assistance is sought is a criminal offence under the laws of both States Parties.

Άρθρο 63: Διάσκεψη των κρατών-μερών

Article 63. Conference of the States Parties to the Convention

1. A Conference of the States Parties to the Convention is hereby established to improve the capacity of and cooperation between States Parties to achieve the objectives set forth in this Convention and to promote and review its implementation.
2. The Secretary-General of the United Nations shall convene the Conference of the States Parties not later than one year following the entry into force of this Convention. Thereafter, regular meetings of

the Conference of the States Parties shall be held in accordance with the rules of procedure adopted by the Conference.

3. The Conference of the States Parties shall adopt rules of procedure and rules governing the functioning of the activities set forth in this article, including rules concerning the admission and participation of observers, and the payment of expenses incurred in carrying out those activities. 4. The Conference of the States Parties shall agree upon activities, procedures and methods of work to achieve the objectives set forth in paragraph 1 of this article, including: (a) Facilitating activities by States Parties under articles 60 and 62 and chapters II to V of this Convention, including by encouraging the mobilization of voluntary contributions; (b) Facilitating the exchange of information among States Parties on patterns and trends in corruption and on successful practices for preventing and combating it and for the return of proceeds of crime, through, inter alia, the publication of relevant information as mentioned in this article; (c) Cooperating with relevant international and regional organizations and mechanisms and non-governmental organizations; (d) Making appropriate use of relevant information produced by other international and regional mechanisms for combating and preventing corruption in order to avoid unnecessary duplication of work; (e) Reviewing periodically the implementation of this Convention by its States Parties; (f) Making recommendations to improve this Convention and its implementation; (g) Taking note of the technical assistance requirements of States Parties with regard to the implementation of this Convention and recommending any action it may deem necessary in that respect.

5. For the purpose of paragraph 4 of this article, the Conference of the States Parties shall acquire the necessary knowledge of the measures taken by States Parties in implementing this Convention and the difficulties encountered by them in doing so through information provided by them and through such supplemental review mechanisms as may be established by the Conference of the States Parties.

6. Each State Party shall provide the Conference of the States Parties with information on its programmes, plans and practices, as well as on legislative and administrative measures to implement this Convention, as required by the Conference of the States Parties. The Conference of the States Parties shall examine the most effective way of receiving and acting upon information, including, inter alia, information received from States Parties and from competent international organizations. Inputs received from relevant non-governmental organizations duly accredited in accordance with procedures to be decided upon by the Conference of the States Parties may also be considered.

7. Pursuant to paragraphs 4 to 6 of this article, the Conference of the States Parties shall establish, if it deems it necessary, any appropriate mechanism or body to assist in the effective implementation of the Convention.

Άρθρο 65: Εφαρμογή της Σύμβασης

Article 65. Implementation of the Convention

1. Each State Party shall take the necessary measures, including legislative and administrative measures, in accordance with fundamental principles of its domestic law, to ensure the implementation of its obligations under this Convention.

2. Each State Party may adopt more strict or severe measures than those provided for by this Convention for preventing and combating corruption.

Σύμβαση του Ο.Ο.Σ.Α. για την καταπολέμηση της δωροδοκίας αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών στις διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές

Άρθρο 1: Το αδίκημα

Article 1: The Offence of Bribery of Foreign Public Officials

1. Each Party shall take such measures as may be necessary to establish that it is a criminal offence under its law for any person intentionally to offer, promise or give any undue pecuniary or other advantage, whether directly or through intermediaries, to a foreign public official, for that official or for a third party, in order that the official act or refrain from acting in relation to the performance of official duties, in order to obtain or retain business or other improper advantage in the conduct of international business.
2. Each Party shall take any measures necessary to establish that complicity in, including incitement, aiding and abetting, or authorisation of an act of bribery of a foreign public official shall be a criminal offence. Attempt and conspiracy to bribe a foreign public official shall be criminal offences to the same extent as attempt and conspiracy to bribe a public official of that Party.
3. The offences set out in paragraphs 1 and 2 above are hereinafter referred to as “bribery of a foreign public official”.
4. For the purpose of this Convention: a) “foreign public official” means any person holding a legislative, administrative or judicial office of a foreign country, whether appointed or elected; any person exercising a public function for a foreign country, including for a public agency or public enterprise; and any official or agent of a public international organisation; b) “foreign country” includes all levels and subdivisions of government, from national to local; c) “act or refrain from acting in relation to the performance of official duties” includes any use of the public official’s position, whether or not within the official’s authorised competence.

Άρθρο 3: Κυρώσεις

Article 3: Sanctions

1. The bribery of a foreign public official shall be punishable by effective, proportionate and dissuasive criminal penalties. The range of penalties shall be comparable to that applicable to the bribery of the Party’s own public officials and shall, in the case of natural persons, include deprivation of liberty sufficient to enable effective mutual legal assistance and extradition.
2. In the event that, under the legal system of a Party, criminal responsibility is not applicable to legal persons, that Party shall ensure that legal persons shall be subject to effective, proportionate and dissuasive non-criminal sanctions, including monetary sanctions, for bribery of foreign public officials.
3. Each Party shall take such measures as may be necessary to provide that the bribe and the proceeds of the bribery of a foreign public official, or property the value of which corresponds to that of such proceeds, are subject to seizure and confiscation or that monetary sanctions of comparable effect are applicable.
4. Each Party shall consider the imposition of additional civil or administrative sanctions upon a person subject to sanctions for the bribery of a foreign public official.

Σύμβαση του Ο.Η.Ε. κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος

Άρθρο 8: Εγκληματοποίηση της διαφθοράς

Article 8. Criminalization of corruption

1. Each State Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences, when committed intentionally: (a) The promise, offering or giving to a public official, directly or indirectly, of an undue advantage, for the official himself or herself or another person or entity, in order that the official act or refrain from acting in the exercise of his or her official duties; (b) The solicitation or acceptance by a public official, directly or indirectly, of an undue advantage, for the official himself or herself or another person or entity, in order that the official act or refrain from acting in the exercise of his or her official duties.
2. Each State Party shall consider adopting such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences conduct referred to in paragraph 1 of this article involving a foreign public official or international civil servant. Likewise, each State Party shall consider establishing as criminal offences other forms of corruption.
3. Each State Party shall also adopt such measures as may be necessary to establish as a criminal offence participation as an accomplice in an offence established in accordance with this article.
4. For the purposes of paragraph 1 of this article and article 9 of this Convention, “public official” shall mean a public official or a person who provides a public service as defined in the domestic law and as applied in the criminal law of the State Party in which the person in question performs that function.

Άρθρο 9: Μέτρα κατά της διαφθοράς

Article 9. Measures against corruption

1. In addition to the measures set forth in article 8 of this Convention, each State Party shall, to the extent appropriate and consistent with its legal system, adopt legislative, administrative or other effective measures to promote integrity and to prevent, detect and punish the corruption of public officials.
2. Each State Party shall take measures to ensure effective action by its authorities in the prevention, detection and punishment of the corruption of public officials, including providing such authorities with adequate independence to deter the exertion of inappropriate influence on their actions.

Άρθρο 11: Δίωξη, εκδίκαση και κυρώσεις

Article 11. Prosecution, adjudication and sanctions

1. Each State Party shall make the commission of an offence established in accordance with articles 5, 6, 8 and 23 of this Convention liable to sanctions that take into account the gravity of that offence.
2. Each State Party shall endeavour to ensure that any discretionary legal powers under its domestic law relating to the prosecution of persons for offences covered by this Convention are exercised to maximize the effectiveness of law enforcement measures in respect of those offences and with due regard to the need to deter the commission of such offences.
3. In the case of offences established in accordance with articles 5, 6, 8 and 23 of this Convention, each State Party shall take appropriate measures, in accordance with its domestic law and with due

regard to the rights of the defence, to seek to ensure that conditions imposed in connection with decisions on release pending trial or appeal take into consideration the need to ensure the presence of the defendant at subsequent criminal proceedings.

4. Each State Party shall ensure that its courts or other competent authorities bear in mind the grave nature of the offences covered by this Convention when considering the eventuality of early release or parole of persons convicted of such offences.

5. Each State Party shall, where appropriate, establish under its domestic law a long statute of limitations period in which to commence proceedings for any offence covered by this Convention and a longer period where the alleged offender has evaded the administration of justice.

6. Nothing contained in this Convention shall affect the principle that the description of the offences established in accordance with this Convention and of the applicable legal defences or other legal principles controlling the lawfulness of conduct is reserved to the domestic law of a State Party and that such offences shall be prosecuted and punished in accordance with that law.

Σύμβαση ποινικού δικαίου για τη διαφθορά του Συμβουλίου της Ευρώπης

Άρθρα 2-14: Εγκλήματα διαφθοράς

Chapter II – Measures to be taken at national level

Article 2 – Active bribery of domestic public officials

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally, the promising, offering or giving by any person, directly or indirectly, of any undue advantage to any of its public officials, for himself or herself or for anyone else, for him or her to act or refrain from acting in the exercise of his or her functions.

Article 3 – Passive bribery of domestic public officials

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally, the request or receipt by any of its public officials, directly or indirectly, of any undue advantage, for himself or herself or for anyone else, or the acceptance of an offer or a promise of such an advantage, to act or refrain from acting in the exercise of his or her functions.

Article 4 – Bribery of members of domestic public assemblies

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3, when involving any person who is a member of any domestic public assembly exercising legislative or administrative powers.

Article 5 – Bribery of foreign public officials

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3, when involving a public official of any other State.

Article 6 – Bribery of members of foreign public assemblies

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3, when involving any person who is a member of any public assembly exercising legislative or administrative powers in any other State.

Article 7 – Active bribery in the private sector

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally in the course of business activity, the promising, offering or giving, directly or indirectly, of any undue advantage to any persons who direct or work for, in any capacity, private sector entities, for themselves or for anyone else, for them to act, or refrain from acting, in breach of their duties.

Article 8 – Passive bribery in the private sector

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally, in the course of business activity, the request or receipt, directly or indirectly, by any persons who direct or work for, in any capacity, private sector entities, of any undue advantage or the promise thereof for themselves or for anyone else, or the acceptance of an offer or a promise of such an advantage, to act or refrain from acting in breach of their duties.

Article 9 – Bribery of officials of international organisations

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3, when involving any official or other contracted employee, within the meaning of the staff regulations, of any public international or supranational organisation or body of which the Party is a member, and any person, whether seconded or not, carrying out functions corresponding to those performed by such officials or agents.

Article 10 – Bribery of members of international parliamentary assemblies

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Article 4 when involving any members of parliamentary assemblies of international or supranational organisations of which the Party is a member.

Article 11 – Bribery of judges and officials of international courts

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3 involving any holders of judicial office or officials of any international court whose jurisdiction is accepted by the Party.

Article 12 – Trading in influence

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally, the promising, giving or offering, directly or indirectly, of any undue advantage to anyone who asserts or confirms that he or she is able to exert an improper influence over the decision-making of any person referred to in Articles 2, 4 to 6 and 9 to 11 in consideration thereof, whether the undue advantage is for himself or herself or for anyone else, as well as the request, receipt or the acceptance of the offer or the promise of such an advantage, in consideration of that influence, whether or not the influence is exerted or whether or not the supposed influence leads to the intended result.

Article 13 – Money laundering of proceeds from corruption offences

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in the Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Products from Crime (ETS No. 141), Article 6, paragraphs 1 and 2, under the conditions referred to therein, when the predicate offence consists of any of the criminal offences established in accordance with Articles 2 to 12 of this Convention, to the extent that the Party has not made a reservation or a declaration with respect to these offences or does not consider such offences as serious ones for the purpose of their money laundering legislation.

Article 14 – Account offences

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as offences liable to criminal or other sanctions under its domestic law the following acts or omissions, when committed intentionally, in order to commit, conceal or disguise the offences referred to in Articles 2 to 12, to the extent the Party has not made a reservation or a declaration: a. creating or using an invoice or any other accounting document or record containing false or incomplete information; b. unlawfully omitting to make a record of a payment.

Άρθρο 19: Κυρώσεις και μέτρα

Article 19 – Sanctions and measures

1 Having regard to the serious nature of the criminal offences established in accordance with this Convention, each Party shall provide, in respect of those criminal offences established in accordance with Articles 2 to 14, effective, proportionate and dissuasive sanctions and measures, including, when committed by natural persons, penalties involving deprivation of liberty which can give rise to extradition.

2 Each Party shall ensure that legal persons held liable in accordance with Article 18, paragraphs 1 and 2, shall be subject to effective, proportionate and dissuasive criminal or non-criminal sanctions, including monetary sanctions.

3 Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to enable it to confiscate or otherwise deprive the instrumentalities and proceeds of criminal offences established in accordance with this Convention, or property the value of which corresponds to such proceeds.

Παράρτημα Β: Σχετικά άρθρα του ΠΚ και ειδικών ποινικών νόμων

Άρθρο 159: Δωροληψία πολιτικών προσώπων

1. Με κάθειρξη και χρηματική ποινή έως χίλιες ημερήσιες μονάδες τιμωρείται ο Πρωθυπουργός, τα μέλη της Κυβέρνησης, ο βουλευτής, ο περιφερειάρχης, ο δήμαρχος ή τα μέλη των κατά το άρθρο 157 παρ. 2 συμβουλίων ή των επιτροπών τους, οι οποίοι ζητούν ή λαμβάνουν άμεσα ή μέσω τρίτου, για τους εαυτούς τους ή άλλους, οποιασδήποτε φύσης ωφελήματα που δεν δικαιούνται ή απαιτούν τέτοια ως αντάλλαγμα για ενέργεια ή παράλειψή τους, μελλοντική ή ήδη τελειωμένη, που ανάγεται στα καθήκοντά τους ή αντίκειται σε αυτά.
2. Με τις ίδιες ποινές τιμωρείται το μέλος της Βουλής, των συμβουλίων τοπικής αυτοδιοίκησης και των επιτροπών τους που σχετικά με κάποια εκλογή ή ψηφοφορία η οποία διενεργείται από τα ως άνω σώματα ή επιτροπές δέχεται την παροχή ή υπόσχεση οποιασδήποτε φύσης ωφελήματος, για τον εαυτό του ή για άλλον, ή ζητεί τέτοιο ως αντάλλαγμα για να μη λάβει μέρος στην εκλογή ή ψηφοφορία, για να υποστηρίξει ορισμένο θέμα προς ψήφιση ή για να ψηφίσει με ορισμένο τρόπο.
3. Σε περίπτωση καταδίκης για τις πράξεις των προηγούμενων παραγράφων επιβάλλεται και έκπτωση από τη δημόσια θέση που κατέχει ο καταδικασθείς.
4. Οι παράγραφοι 1 και 2 εφαρμόζονται και όταν η πράξη τελείται από: α) μέλη κοινοβουλευτικών συνελεύσεων διεθνών ή υπερεθνικών οργανισμών στους οποίους η Ελλάδα είναι μέλος, β) μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στις περιπτώσεις αυτές οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται και όταν η πράξη τελείται στην αλλοδαπή, ακόμα κι αν δεν είναι αξιόποινη κατά τους νόμους της χώρας όπου τελέστηκε.
5. Οι διατάξεις των άρθρων 238 και 263Α παρ. 2 έως 5 έχουν ανάλογη εφαρμογή και στα εγκλήματα των προηγούμενων παραγράφων.

Άρθρο 159Α - Δωροδοκία πολιτικών προσώπων

1. Όποιος υπόσχεται ή παρέχει στον Πρωθυπουργό ή μέλος της Κυβέρνησης, τον περιφερειάρχη ή το δήμαρχο, άμεσα ή μέσω άλλου, οποιαδήποτε ωφελήματα που δεν δικαιούνται για τον εαυτό του ή για άλλον, για ενέργεια ή παράλειψή του μελλοντική ή ήδη τελειωμένη, που ανάγεται στα καθήκοντά του ή αντίκειται σε αυτά, τιμωρείται με κάθειρξη έως δέκα έτη και χρηματική ποινή έως χίλιες ημερήσιες μονάδες.
2. Με την ίδια ποινή τιμωρείται όποιος σχετικά με εκλογή ή ψηφοφορία που διενεργείται από τη Βουλή, ή το κατά το άρθρο 157 παρ. 2 συμβούλιο τοπικής αυτοδιοίκησης ή επιτροπή τους, υπόσχεται ή παρέχει σε μέλος των πιο πάνω σωμάτων ή των επιτροπών τους οποιαδήποτε ωφελήματα που δεν δικαιούνται, για τον εαυτό του ή για άλλον, για να μην λάβει μέρος στην εκλογή ή στην ψηφοφορία ή για να ψηφίσει με ορισμένο τρόπο.
3. Διευθυντής επιχείρησης ή άλλο πρόσωπο που έχει την εξουσία λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε επιχείρηση τιμωρείται με φυλάκιση και χρηματική ποινή, αν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλη ποινική διάταξη, αν από αμέλεια δεν απέτρεψε πρόσωπο που τελεί υπό τις Τεύχος Α' 95/11.06.2019 ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ 2727 εντολές του ή υπόκειται στον έλεγχο του από την τέλεση προς όφελος της επιχείρησης της πράξης των προηγούμενων παραγράφων.
4. Οι προηγούμενες παράγραφοι (1-3) εφαρμόζονται και όταν η πράξη τελείται προς: α) μέλη κοινοβουλευτικών συνελεύσεων διεθνών ή υπερεθνικών οργανισμών στους οποίους η Ελλάδα είναι μέλος, β) μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, γ) μέλη του

Κοινοβουλίου ή οποιουδήποτε συμβουλίου τοπικής αυτοδιοίκησης άλλου κράτους. Στις περιπτώσεις αυτές οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται και όταν η πράξη τελείται στην αλλοδαπή από ημεδαπό, ακόμα κι αν δεν είναι αξιόποινη κατά τους νόμους της χώρας όπου τελέστηκε.

5. Οι διατάξεις των άρθρων 238 και 263 Α έχουν ανάλογη εφαρμογή και στα εγκλήματα των προηγούμενων παραγράφων.

Άρθρο 165: Δωροδοκία εκλογέα

1. Όποιος σχετικά με κάποια από τις εκλογές ή τα δημοψηφίσματα του άρθρου 161, από την προκήρυξή τους και έως το τέλος της ψηφοφορίας υπόσχεται ή παρέχει σε εκλογέα οποιαδήποτε ωφελήματα που δεν δικαιούται για να παραλείψει να ασκήσει το εκλογικό του δικαίωμα ή για να το ασκήσει με ορισμένο τρόπο, τιμωρείται με φυλάκιση έως τρία έτη και με χρηματική ποινή. Η παράγραφος 3 του άρθρου 161 εφαρμόζεται και σ' αυτή την περίπτωση.

2. Με φυλάκιση έως δύο έτη και χρηματική ποινή τιμωρείται ο εκλογέας, ο οποίος, σχετικά με κάποια από τις εκλογές ή τα δημοψηφίσματα του άρθρου 161 και κατά το χρόνο που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο, δέχεται παροχή ή υπόσχεση ωφελημάτων που δεν δικαιούται ή απαιτεί τέτοια για να παραλείψει την άσκηση του εκλογικού του δικαιώματος ή για να το ασκήσει με ορισμένο τρόπο.

3. Όποιος από την προκήρυξη κάποιας από τις εκλογές ή τα δημοψηφίσματα του άρθρου 161 και έως το τέλος της ψηφοφορίας υπόσχεται ή κάνει δωρεά για φιλανθρωπικό σκοπό ή για εκτέλεση έργου σε εκλογική περιφέρεια, δήμο, φιλανθρωπικό κατάστημα, κοινωφελές ίδρυμα ή εκκλησία, ως αντάλλαγμα για να υπερψηφιστεί, καταψηφιστεί ή προτιμηθεί συγκεκριμένος υποψήφιος, τιμωρείται με φυλάκιση έως τρία έτη και με χρηματική ποινή.

Η περίπτωση του άρθρου 187Β παρ. 3 ΠΚ

[...]

3. Με κάθειρξη ως δέκα έτη τιμωρείται όποιος, με απειλή ή χρήση βίας κατά δικαστικών λειτουργών, ενόρκων, ανακριτικών ή δικαστικών υπαλλήλων, μαρτύρων, πραγματογνωμόνων ή διερμηνέων, ή με δωροδοκία των ίδιων προσώπων, ματαιώνει την αποκάλυψη, τη δίωξη ή την τιμωρία των εγκλημάτων των άρθρων 187 παρ. 1 εδ. β' και 187Α καθώς και των κακουργημάτων που τελέστηκαν από εγκληματικές ή τρομοκρατικές οργανώσεις, εφόσον η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα κατ' άλλη διάταξη.

Άρθρο 235: Δωροληψία υπαλλήλου

1. Υπάλληλος ο οποίος ζητεί ή λαμβάνει, άμεσα ή μέσω τρίτου, για τον εαυτό του ή για άλλον, οποιασδήποτε φύσης αθέμιτο ωφέλημα, ή αποδέχεται την υπόσχεση παροχής τέτοιου ωφελήματος, για ενέργεια ή παράλειψή του σε σχέση με την άσκηση των καθηκόντων του, μελλοντική ή ήδη τελειωμένη, τιμωρείται με φυλάκιση και χρηματική ποινή. Αν ο υπάιτιος τελεί την πράξη του προηγούμενου εδαφίου κατ' επάγγελμα τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών και χρηματική ποινή.

2. Αν η ως άνω ενέργεια ή παράλειψη του υπαιτίου αντίκειται στα καθήκοντα του, τιμωρείται με κάθειρξη έως δέκα έτη και χρηματική ποινή. Αν ο υπάιτιος τελεί την πράξη του προηγούμενου εδαφίου κατ' επάγγελμα τιμωρείται με κάθειρξη και χρηματική ποινή έως χίλιες ημερήσιες μονάδες.

3. Υπάλληλος ο οποίος ζητεί ή λαμβάνει, για τον εαυτό του ή για άλλον, αθέμιτη παροχή περιουσιακής φύσης, επωφελούμενος από την ιδιότητα του, τιμωρείται με φυλάκιση, αν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλη ποινική διάταξη.

4. Προϊστάμενοι υπηρεσιών ή επιθεωρητές ή πρόσωπα που έχουν την εξουσία λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε υπηρεσίες του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου τιμωρούνται με φυλάκιση έως τρία έτη ή χρηματική ποινή, εφόσον η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλη ποινική διάταξη, αν με παράβαση συγκεκριμένου υπηρεσιακού καθήκοντος από αμέλεια, δεν απέτρεψαν πρόσωπο που τελεί υπό τις εντολές τους ή υπόκειται στον έλεγχο τους από την τέλεση πράξης των προηγούμενων παραγράφων. 2736 ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ Τεύχος Α' 95/11.06.2019

5. Οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 εφαρμόζονται και όταν οι πράξεις τελούνται από λειτουργούς ή άλλους υπαλλήλους με οποιαδήποτε συμβατική σχέση, οργάνου ή οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχει την έδρα του στην Ελλάδα και κάθε δημόσιου διεθνούς ή υπερεθνικού οργανισμού στον οποίο η Ελλάδα είναι μέλος ή φορέας αυτού, καθώς και από κάθε πρόσωπο, αποσπασμένο ή όχι, που εκτελεί καθήκοντα τα οποία αντιστοιχούν σε αυτά που εκτελούν οι λειτουργοί ή άλλοι υπάλληλοι, ακόμα κι αν δεν είναι αξιόποινες κατά τους νόμους της χώρας όπου τελέστηκαν.

Άρθρο 236: Δωροδοκία υπαλλήλου

1. Όποιος προσφέρει, υπόσχεται ή παρέχει σε υπάλληλο, άμεσα ή μέσω τρίτου, οποιασδήποτε φύσης αθέμιτο ωφέλημα, για τον εαυτό του ή για άλλον, για ενέργεια ή παράλειψη του υπαλλήλου σε σχέση με την άσκηση των καθηκόντων του, μελλοντική ή ήδη τελειωμένη, τιμωρείται με φυλάκιση έως τρία έτη ή χρηματική ποινή.

2. Αν η ως άνω ενέργεια ή παράλειψη αντίκειται στα καθήκοντα του υπαλλήλου, ο υπαίτιος τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών και χρηματική ποινή.

3. Διευθυντής επιχείρησης ή άλλο πρόσωπο που έχει την εξουσία λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε επιχείρηση τιμωρείται με φυλάκιση έως δύο έτη ή χρηματική ποινή, αν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα, αν από αμέλεια δεν απέτρεψε πρόσωπο που τελεί υπό τις εντολές του ή υπόκειται στον έλεγχο του από την τέλεση προς όφελος της επιχείρησης πράξης των προηγούμενων παραγράφων.

4. Οι διατάξεις των παραγράφων 1, 2 και 3 εφαρμόζονται και όταν οι πράξεις τελούνται προς: α) λειτουργούς ή άλλους υπαλλήλους με οποιαδήποτε συμβατική σχέση οργάνου ή οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχει την έδρα του στην Ελλάδα και κάθε δημόσιου διεθνούς ή υπερεθνικού οργανισμού ή φορέα στον οποίο η Ελλάδα είναι μέλος, καθώς και προς κάθε πρόσωπο, αποσπασμένο ή όχι, που εκτελεί καθήκοντα τα οποία αντιστοιχούν σε αυτά που εκτελούν οι λειτουργοί ή άλλοι υπάλληλοι ή β) οποιοδήποτε πρόσωπο που ασκεί δημόσιο λειτουργήμα ή υπηρεσία για ξένη χώρα. Στις περιπτώσεις αυτές οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται και όταν η πράξη τελείται στην αλλοδαπή από ημεδαπό, ακόμα κι αν δεν είναι αξιόποινη κατά τους νόμους της χώρας όπου τελέστηκε.

Άρθρο 237: Δωροληψία και δωροδοκία δικαστικών λειτουργών

1. Όποιος καλείται κατά το νόμο να εκτελέσει δικαστικά καθήκοντα ή ο διαιτητής, αν ζητήσει ή λάβει, άμεσα ή μέσω τρίτου, για τον εαυτό του ή για άλλον, οποιασδήποτε φύσης αθέμιτο ωφέλημα, ή αποδεχθεί την υπόσχεση παροχής τέτοιου ωφελήματος, για ενέργεια του ή παράλειψη, μελλοντική

ή ήδη τελειωμένη, που ανάγεται στην εκτέλεση των καθηκόντων του κατά την απονομή της δικαιοσύνης ή την επίλυση διαφοράς, τιμωρείται με κάθειρξη και χρηματική ποινή έως χίλιες ημερήσιες μονάδες.

2. Με κάθειρξη έως δέκα έτη και χρηματική ποινή έως χίλιες ημερήσιες μονάδες τιμωρείται όποιος για τον πιο πάνω σκοπό υπόσχεται ή παρέχει τέτοια ωφέληματα, άμεσα ή μέσω τρίτου, στα πρόσωπα της προηγούμενης παραγράφου, για τους εαυτούς τους ή για άλλον.

3. Διευθυντής επιχείρησης ή άλλο πρόσωπο που έχει την εξουσία λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε επιχείρηση τιμωρείται με φυλάκιση και χρηματική ποινή, εφόσον η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλη ποινική διάταξη, αν από αμέλεια δεν απέτρεψε πρόσωπο που τελεί υπό τις εντολές του ή υπόκειται στον έλεγχο του από την τέλεση προς όφελος της επιχείρησης της πράξης της προηγούμενης παραγράφου.

4. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται και όταν οι πράξεις τελούνται: α) από ή προς μέλη του Δικαστηρίου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, β) από ή προς όσους ασκούν δικαστικά καθήκοντα ή καθήκοντα διαιτητή σε διεθνή δικαστήρια των οποίων η δικαιοδοσία είναι αποδεκτή από την Ελλάδα ή γ) προς δικαστές, ενόρκους ή διαιτητές άλλων κρατών σχετικά με την άσκηση των δικαστικών τους καθηκόντων. Στις περιπτώσεις αυτές οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται και όταν η πράξη τελείται στην αλλοδαπή από ή προς ημεδαπό, ακόμα κι αν δεν είναι αξιόποινη κατά τους νόμους της χώρας όπου τελέστηκε.

Άρθρο 237Α: Εμπορία επιρροής – Μεσάζοντες

1. Όποιος ζητεί ή λαμβάνει, άμεσα ή μέσω τρίτου, οποιασδήποτε φύσης ωφέλημα, για τον εαυτό του ή για άλλον, ή αποδέχεται την υπόσχεση παροχής τέτοιου ωφέληματος ως αντάλλαγμα για αθέμιτη επιρροή την οποία ισχυρίζεται ή επιβεβαιώνει, ψευδώς ή αληθώς, ότι μπορεί να ασκήσει σε κάποιο από τα πρόσωπα που αναφέρονται στα άρθρα 159 Α, 235 παρ. 1 και 237 παρ. 1, ώστε αυτά να προβούν σε πράξη ή παράλειψη που ανάγεται στην άσκηση των καθηκόντων τους, τιμωρείται με φυλάκιση και χρηματική ποινή.

2. Με φυλάκιση έως τρία έτη ή χρηματική ποινή τιμωρείται όποιος προσφέρει, υπόσχεται ή παρέχει, άμεσα ή μέσω τρίτου, οποιασδήποτε φύσης ωφέλημα, για τον εαυτό του ή για άλλον, σε πρόσωπο που ισχυρίζεται ή επιβεβαιώνει, ψευδώς ή αληθώς, ότι μπορεί να ασκήσει αθέμιτη επιρροή σε κάποιο από τα πρόσωπα που απαριθμούνται στα άρθρα 159 Α, 235 παρ. 1 και 237 παρ. 1, ώστε αυτά να προβούν σε πράξη ή παράλειψη που ανάγεται στην άσκηση των καθηκόντων τους.

Άρθρο 238: Δήμευση

Στις περιπτώσεις των άρθρων 235 έως και 237Α το δικαστήριο επιβάλλει στον καταδικασθέντα και την παρεπόμενη ποινή της δήμευσης (άρθρο 68).

Άρθρο 259: Παράβαση καθήκοντος

Υπάλληλος που με πρόθεση παραβαίνει τα καθήκοντα της υπηρεσίας του με σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομο όφελος ή να βλάψει το κράτος ή κάποιον άλλο τιμωρείται με φυλάκιση έως δύο έτη ή χρηματική ποινή, αν η πράξη αυτή δεν τιμωρείται με άλλη ποινική διάταξη.

Άρθρο 263: Παρεπόμενες ποινές

1. Στις περιπτώσεις των άρθρων 235, 237, 239, 242, 243, η αμετάκλητη καταδίκη του υπαιτίου συνεπάγεται αυτοδικαίως έκπτωση από τη δημόσια θέση και τα αξιώματα που κατέχει.
2. Η διάταξη του άρθρου 238 εφαρμόζεται αναλόγως σε όλα τα εγκλήματα των άρθρων 239 έως 260, καθώς και του άρθρου 396, εφόσον έχουν προσπορίσει στους υπαιτίους περιουσιακά οφέλη.

Άρθρο 263Α: Ευνοϊκά μέτρα

1. Οι πράξεις των άρθρων 236 παρ. 1, 2 και 3 και 237 παρ. 2 και 3 και 396 παρ. 1 μένουν ατιμώρητες αν ο υπαίτιος, με δική του θέληση και πριν εξετασθεί ως ύποπτος ή κατηγορούμενος για την πράξη του, την αναγγείλει στον εισαγγελέα πλημμελειοδικών ή σε οποιονδήποτε ανακριτικό υπάλληλο ή άλλη αρμόδια αρχή, εγχειρίζοντας έγγραφη αναφορά ή προφορικά, οπότε συντάσσεται σχετική έκθεση.
2. Αν ο υπαίτιος των πράξεων των άρθρων 236 παρ. 1, 2 και 3 και 237 παρ. 2 και 3 ή ο συμμετοχος στις πράξεις των άρθρων 235 παρ. 1, 2 και 3, 237 παρ. 1 και 239 έως 261, καθώς και του άρθρου 390, όταν τελείται από υπάλληλο, συμβάλει ουσιωδώς, με αναγγελία στην αρχή, στην αποκάλυψη της συμμετοχής υπαλλήλου στις πράξεις αυτές, τιμωρείται με ποινή μειωμένη στο μέτρο του άρθρου 44 παρ. 2. Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την αναστολή εκτέλεσης της ποινής αυτής, ανεξάρτητα αν συντρέχουν οι όροι του άρθρου 99. Το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών με βούλευμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του αρμοδίου εισαγγελέα, διατάσσει την αναστολή της ασκηθείσας ποινικής δίωξης κατά του υπαιτίου για ορισμένο χρονικό διάστημα, προκειμένου Τεύχος Α' 95/11.06.2019 ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ 2739 να επιβεβαιωθεί η αλήθεια των εισφερόμενων στοιχείων. Την αναστολή της δίωξης μπορεί να διατάξει και το δικαστήριο, εφόσον τα στοιχεία εισφέρονται μέχρι την έκδοση απόφασης σε δεύτερο βαθμό. Με το ίδιο βούλευμα ή απόφαση μπορεί να διαταχθεί και η άρση ή η αντικατάσταση των μέτρων δικονομικού καταναγκασμού που έχουν επιβληθεί. Αν μετά την αναστολή της ποινικής δίωξης προκύψει ότι τα εισφερθέντα από τον υπαίτιο στοιχεία δεν ήσαν επαρκή για την άσκηση ποινικής δίωξης κατά του υπαλλήλου, το σχετικό βούλευμα ή απόφαση ανακαλείται και συνεχίζεται κατά του υπαιτίου η ανασταλείσα ποινική δίωξη.
3. Υπάλληλος, υπαίτιος για την τέλεση των πράξεων των άρθρων 235 έως 261, καθώς και του άρθρου 390, ή συμμετοχος στις πράξεις αυτές, ο οποίος συμβάλλει ουσιωδώς, με αναγγελία στην αρχή, στην αποκάλυψη της συμμετοχής στις πράξεις αυτές άλλων υπαλλήλων, τιμωρείται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην προηγούμενη παράγραφο, εφόσον το πρόσωπο που καταγγέλλεται κατέχει θέση ανώτερη της δικής του και ο ίδιος έχει μεταβιβάσει στο Δημόσιο όλα τα περιουσιακά στοιχεία που έχει αποκτήσει, αμέσως ή εγγύς, από την τέλεση ή τη συμμετοχή στην τέλεση των παραπάνω εγκλημάτων. Αν κατ' εξαίρεση η μεταβίβαση αυτή δεν έχει ολοκληρωθεί μέχρι το στάδιο της επιμέτρησης της ποινής, το δικαστήριο μπορεί να επιφυλαχθεί ως προς την επί ποινής κρίση του, διακόπτοντας προς τούτο τη διαδικασία για ορισμένη ημερομηνία και χωρίς το χρονικό περιορισμό του άρθρου 352 παρ. 1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Στην περίπτωση αυτή ορίζει και τις συγκεκριμένες μεταβιβάσεις ή άλλες ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβεί ο δράστης για να τύχει του σχετικού ευεργετήματος. Με την απόφαση περί διακοπής της δίκης το δικαστήριο μπορεί να διατάξει και την άρση ή την αντικατάσταση των μέτρων δικονομικού καταναγκασμού που έχουν επιβληθεί.
4. α) Αν κάποιος από τους υπαιτίους των εγκλημάτων των άρθρων 235 έως 261, 390 και 396 ή πράξεων νομιμοποίησης εσόδων που προέρχονται άμεσα από τις συγκεκριμένες εγκληματικές δραστηριότητες, εισφέρει αποδεικτικά στοιχεία για τη συμμετοχή στις πράξεις αυτές προσώπων που

διατελούν ή διατέλεσαν μέλη της Κυβέρνησης ή Υφυπουργοί, το δικαστικό συμβούλιο, με βούλευμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του εισαγγελέα, διατάσσει την αναστολή της ασκηθείσας σε βάρος του ποινικής δίωξης και την αμελλητί παραπομπή της δικογραφίας στη Βουλή. Την παραπάνω αναστολή μπορεί να διατάξει το δικαστήριο και όταν τα στοιχεία εισφέρονται μέχρι την έκδοση απόφασης σε δεύτερο βαθμό. Με το ίδιο βούλευμα ή απόφαση μπορεί να διαταχθεί και η άρση ή η αντικατάσταση των μέτρων δικονομικού καταναγκασμού που έχουν ταχθεί. β) Αν η Βουλή κρίνει, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 86 του Συντάγματος, ότι τα στοιχεία δεν είναι επαρκή για την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος Υπουργού ή Υφυπουργού, το βούλευμα ή η απόφαση ανακαλείται και η ανασταλείσα ποινική δίωξη συνεχίζεται. Αν η Βουλή αποφασίσει την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος Υπουργού ή Υφυπουργού κατά το άρθρο 86 του Συντάγματος, σε περίπτωση καταδίκης από το Ειδικό Δικαστήριο, ο κατά το προηγούμενο εδάφιο συμμετέτοχος που εισέφερε τα αποδεικτικά στοιχεία τιμωρείται με ποινή μειωμένη στο μέτρο του άρθρου 44 παρ. 2. Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την αναστολή εκτέλεσης της ποινής αυτής κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 2.

5. Αν η κίνηση της ποινικής διαδικασίας δεν είναι δυνατή λόγω εξάλειψης του αξιόποινου, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 86 παρ. 3 εδ. β' του Συντάγματος, στον κατηγορούμενο επιβάλλεται ποινή μειωμένη στο μέτρο του άρθρου 44 παρ. 2. Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει και την αναστολή εκτέλεσης της ποινής αυτής, κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 2.

Άρθρο 395: Παρακώλυση συναγωνισμού

1. Όποιος σε προκηρύξεις δημοσίων έργων ή προμήθειες του ελληνικού δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης εμποδίζει με εναρμονισμένες πρακτικές ή συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, με βία ή απειλές, τον ελεύθερο συναγωνισμό ή απομακρύνει με δώρα ή υποσχέσεις αυτόν που συμμετέχει στη διαδικασία τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών και χρηματική ποινή, αν η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλη διάταξη.

2. Όποιος σε δημόσιους πλειστηριασμούς εμποδίζει με βία ή με απειλές τον ελεύθερο συναγωνισμό ή απομακρύνει με δώρα ή υποσχέσεις αυτόν που συμμετέχει στη διαδικασία ή έχει την πρόθεση να καταθέσει προσφορά τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή.

Άρθρο 396: Δωροληψία και δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα

1. Με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή, τιμωρείται όποιος εργάζεται ή παρέχει υπηρεσίες με οποιαδήποτε ιδιότητα ή σχέση στον ιδιωτικό τομέα και, κατά την άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητάς του, ζητεί ή λαμβάνει, άμεσα ή έμμεσα, οποιασδήποτε φύσης αθέμιτο ωφέλημα για τον ίδιο ή για άλλον ή δέχεται υπόσχεση τέτοιου ωφελήματος ως αντάλλαγμα για ενέργεια ή παράλειψή του κατά παράβαση των καθηκόντων του, όπως αυτά διαγράφονται από τον νόμο, ή προκύπτουν από τη φύση της θέσης ή της υπηρεσίας του.

2. Με την ίδια ποινή τιμωρείται και όποιος, κατά την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, υπόσχεται, προσφέρει ή παρέχει, άμεσα ή έμμεσα, οποιασδήποτε φύσης αθέμιτο ωφέλημα σε πρόσωπο που εργάζεται ή παρέχει υπηρεσίες με οποιαδήποτε ιδιότητα στον ιδιωτικό τομέα, για τον ίδιο ή για τρίτον, για ενέργεια ή για παράλειψη κατά παράβαση των ως άνω καθηκόντων του.

3. Η διάταξη του άρθρου 263Α εφαρμόζεται αναλόγως.

Άρθρο 6: Κίνητρα για την αποκάλυψη φαινομένων παραβατικής συμπεριφοράς επί φορολογικών υποθέσεων

1. Στην περίπτωση που καταγγελθεί από επιτηδευματία ή άλλο φορολογούμενο, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, και πιστοποιηθεί με συμμετοχή της αστυνομικής ή άλλης αρμόδιας αρχής δωροδοκία, τελούμενη από υπάλληλο φορολογικής αρχής κατά την άσκηση των καθηκόντων του γενικώς ή του φορολογικού ελέγχου ειδικότερα, ο επιτηδευματίας ή άλλος φορολογούμενος, από τον οποίο ζητήθηκε η παροχή ανταλλάγματος απαλλάσσεται των προστίμων, προσαυξήσεων και ποινικών κυρώσεων για τις παραβάσεις που επιδιωκόταν η συγκάλυψη. Ειδικά στις περιπτώσεις φορολογικού ελέγχου, η κατά τα ανωτέρω απαλλαγή καταλαμβάνει κάθε είδους φορολογική παράβαση του ελεγχόμενου που είχε ήδη διαπιστωθεί στο πλαίσιο εκτέλεσης του διαταχθέντος ελέγχου ή περαιτέρω θα διαπιστωθεί στο πλαίσιο ολοκλήρωσης αυτού, εφόσον δεν είχε ολοκληρωθεί. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, ο έλεγχος ολοκληρώνεται από υπαλλήλους άλλης ελεγκτικής αρχής που ορίζονται με απόφαση του προϊσταμένου της οικείας οικονομικής επιθεώρησης, ο οποίος και προΐσταται του ελέγχου.

2. Στις περιπτώσεις των δύο τελευταίων εδαφίων της προηγούμενης παραγράφου, πέραν των οριζόμενων σε αυτά, δεν διενεργείται επίσης τακτικός (οριστικός) φορολογικός έλεγχος στον καταγγέλλοντα επιτηδευματία για την τρέχουσα κατά το χρόνο της δωροδοκίας χρήση, καθώς και για τις επόμενες συνεχόμενες δύο (2) χρήσεις. Τα οριζόμενα στο προηγούμενο εδάφιο δεν ισχύουν αν πρόκειται για χρήσεις για τις οποίες διαπιστώνονται ουσιαστικές παραβάσεις του Κ.Β.Σ. από οποιονδήποτε άλλον έλεγχο. Ως ουσιαστικές παραβάσεις για την εφαρμογή των ανωτέρω νοούνται οι παραβάσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 3, 4 και 6 του άρθρου 30 του Κ.Β.Σ., ανεξάρτητα από το είδος και την έκτασή τους, καθώς και την τελική επίπτωσή τους επί του κύρους των βιβλίων και στοιχείων σύμφωνα με τις παραγράφους 7 και 8 του ίδιου πιο πάνω άρθρου του Κ.Β.Σ.. Στις περιπτώσεις των δύο προηγούμενων εδαφίων, για τον τακτικό (οριστικό) έλεγχο των χρήσεων για τις οποίες διαπιστώνονται ουσιαστικές παραβάσεις ισχύουν ανάλογα ως προς τα όργανα διενέργειάς του τα οριζόμενα στο τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1.

3. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων ισχύουν επί υποθέσεων στις οποίες η δωροδοκία τελείται από την ημέρα δημοσίευσης του παρόντος νόμου και μετά.

4. Επί υποθέσεων με δωροδοκίες που έχουν τελεστεί πριν την ημερομηνία δημοσίευσης του παρόντος νόμου, συνεχίζουν να εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 50 του Ν. 2065/1992 (ΦΕΚ 113 Α').

Άρθρο 7: Κίνητρα για την αποκάλυψη φαινομένων παραβατικής συμπεριφοράς επί τελωνειακών υποθέσεων

Σε περίπτωση που καταγγελθεί από φυσικό ή νομικό πρόσωπο δωροδοκία τελούμενη από υπάλληλο τελωνειακής αρχής, κατά την άσκηση των καθηκόντων του και εφόσον αυτή πιστοποιηθεί με συμμετοχή της αστυνομικής ή άλλης αρμόδιας αρχής, τα ανωτέρω πρόσωπα, από τα οποία ζητήθηκε η δωροδοκία, απαλλάσσονται των πάσης φύσεως ασφαλιστικών μέτρων, των διοικητικών και ποινικών κυρώσεων, καθώς και της αστικής ευθύνης για τις παραβάσεις που επιδιωκόταν η συγκάλυψη. Ειδικά στις περιπτώσεις που τα ανωτέρω πρόσωπα υπόκεινται σε έλεγχο από Τελωνειακές Αρχές ή άλλες Τελωνειακές Ελεγκτικές Υπηρεσίες, η κατά τα ανωτέρω απαλλαγή αφορά τις παραβάσεις που είχαν διαπιστωθεί στο πλαίσιο εκτέλεσης του διαταχθέντος ελέγχου,

καθώς και αυτές που θα διαπιστωθούν στο πλαίσιο ολοκλήρωσής του. Στην τελευταία αυτή περίπτωση ο έλεγχος ολοκληρώνεται από υπαλλήλους διαφορετικής Τελωνειακής Αρχής ή άλλης Τελωνειακής Ελεγκτικής Υπηρεσίας, οι οποίοι ορίζονται με απόφαση του Προϊσταμένου της αρμόδιας Οικονομικής Επιθεώρησης, ο οποίος και προΐσταται του ελέγχου.

Άρθρο 13 του Ν. 4049/2012 (Αντιμετώπιση της βίας στα γήπεδα, του Ντόπινγκ, των προσυνεννοημένων αγώνων και λοιπές διατάξεις)

Άρθρο 13: Ποινική αντιμετώπιση των προσυνεννοημένων αγώνων

Το άρθρο 132 του ν. 2725/1999, όπως αυτό συμπληρώθηκε με την παράγραφο 6 του άρθρου 78 του ν. 3057/ 2002, αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Όποιος παρεμβαίνει με αθέμιτες ενέργειες, με σκοπό να επηρεάσει την εξέλιξη, τη μορφή ή το αποτέλεσμα αγώνα οποιουδήποτε ομαδικού ή ατομικού αθλήματος, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους και χρηματική ποινή από εκατό χιλιάδες (100.000) έως πεντακόσιες χιλιάδες (500.000) ευρώ.

2. Όποιος, για τον ίδιο σκοπό, απαιτεί ή δέχεται δώρα ή άλλα ωφελήματα ή οποιαδήποτε άλλη παροχή ή υπόσχεση αυτών τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο (2) ετών και χρηματική ποινή από διακόσιες χιλιάδες (200.000) έως ένα εκατομμύριο (1.000.000) ευρώ.

3. Με την ίδια ποινή της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου τιμωρείται και όποιος για τον ίδιο σκοπό κατά την παράγραφο αυτή προσφέρει, δίνει ή υπόσχεται σε αθλητή, προπονητή, διαιτητή ή διοικητικό παράγοντα ή άλλο πρόσωπο που συνδέεται με οποιονδήποτε τρόπο με τον αθλητή, τον διαιτητή, το σωματείο, την Α.Α.Ε. ή το Τ.Α.Α., δώρα, ωφελήματα ή άλλες οποιεσδήποτε παροχές.

4. Εάν από την αξιόποινη πράξη των προηγούμενων παραγράφων 1 έως 3 επιτεύχθηκε ο σκοπός που επιδίωκε ο δράστης ή αν ο αγώνας το αποτέλεσμα του οποίου αλλοιώνεται περιλαμβάνεται σε στοιχηματικές διοργανώσεις του εσωτερικού ή εξωτερικού, τότε ο δράστης τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα (10) ετών.

5. Αν κάποιος από τους υπαίτιους των πράξεων των παραγράφων 1 έως 4 καταστήσει δυνατή με αναγγελία στην αρχή την πρόληψη της διάπραξης ενός από τα σχεδιαζόμενα εγκλήματα ή με τον ίδιο τρόπο συμβάλει ουσιωδώς στην τιμωρία τους, απαλλάσσεται από την ποινή για τις πράξεις αυτές. Αν δεν έχει ακόμη ασκηθεί ποινική δίωξη, ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών με αιτιολογημένη διάταξη του απέχει από την άσκηση της ποινικής δίωξης κατά του προσώπου αυτού, αν, δε, το πρόσωπο αυτό έχει ήδη τελέσει κάποιο από τα διωκόμενα εγκλήματα των παραγράφων 1 ως 4, το δικαστήριο επιβάλλει σε αυτόν ποινή ελαττωμένη κατά το άρθρο 83 του Ποινικού Κώδικα. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, το δικαστήριο, εκτιμώντας όλες τις περιστάσεις και ιδίως την έκταση της συμμετοχής του υπαίτιου στην εγκληματική πράξη και το βαθμό της συμβολής του στην αποκάλυψη ή τιμωρία της, μπορεί να διατάξει την αναστολή της εκτέλεσης της ποινής για τρία έως δέκα έτη, εφαρμοζομένων κατά τα λοιπά των άρθρων 99 έως 104 του Ποινικού Κώδικα.

6. Για τις αξιόποινες πράξεις των παραγράφων 1 έως 4, η έρευνα και οι διενεργούμενες ανακριτικές πράξεις μπορούν να συμπεριλαμβάνουν και όλες τις ενέργειες του άρθρου 253Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, υπό τις αναφερόμενες εκεί προϋποθέσεις. Κατά την ποινική διαδικασία για τα εγκλήματα αυτά μπορεί να λαμβάνονται μέτρα προστασίας μαρτύρων σύμφωνα με το άρθρο 9 του ν. 2928/2001.

7. Εκτός από τις παραπάνω ποινές, στα πρόσωπα που υποπίπτουν στα αδικήματα των παραγράφων 1 έως 4 επιβάλλεται και πειθαρχική ποινή για παράβαση του φιλάθλου πνεύματος, σύμφωνα με τις

διατάξεις του άρθρου 130, ύστερα από παραπομπή της οικείας ομοσπονδίας στην Επιτροπή Φιλάθλου Πνεύματος.»

Άρθρο 22 του Ν. 4689/2020 (Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών (ΕΕ) 2016/800, 2017/1371, 2017/541, 2016/1919, 2014/57/ΕΕ, κύρωση του Μνημονίου Διοικητικής Συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως της Κυπριακής Δημοκρατίας, τροποποιήσεις του ν. 3663/2008 (Α'99) προς εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1727 και άλλες διατάξεις)

Άρθρο 22: Δωροληψία και δωροδοκία υπαλλήλου σχετική με τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 4 παρ. 2 και 4 και άρθρο 11 παρ. 2 εδάφιο πρώτο της Οδηγίας)

1. Οι διατάξεις των παρ. 1 και 2 του άρθρου 235 Π.Κ., όταν οι εκεί αναφερόμενες υπηρεσιακές ενέργειες ή παραλείψεις ζημιώνουν ή μπορούν να ζημιώσουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφαρμόζονται και στις περιπτώσεις όπου η πράξη της δωροληψίας τελείται α) από οποιοδήποτε υπάλληλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά την έννοια της παρ. 5 του ίδιου άρθρου, ανεξαρτήτως του κράτους στο οποίο έχει την έδρα του το οικείο όργανο ή ο οικείος οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ή β) από οποιοδήποτε πρόσωπο που ασκεί δημόσιο λειτουργήμα ή υπηρεσία για άλλο κράτος.

2. Οι διατάξεις των παρ. 1 και 2 του άρθρου 236 Π.Κ., όταν οι σε αυτό αναφερόμενες υπηρεσιακές ενέργειες ή παραλείψεις ζημιώνουν ή μπορούν να ζημιώσουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφαρμόζονται και στις περιπτώσεις όπου η πράξη της δωροδοκίας τελείται προς οποιονδήποτε υπάλληλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά την έννοια της παρ. 4 του ίδιου άρθρου, ανεξαρτήτως του κράτους στο οποίο έχει την έδρα του το οικείο όργανο ή ο οικείος οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παράρτημα Γ: Σχετικά άρθρα του ΚΠοινΔ και του Ν. 4745/2020

Άρθρο 29: Δικαίωμα του Υπουργού Δικαιοσύνης για την αναβολή ή αναστολή της ποινικής δίωξης

Στα πολιτικά εγκλήματα, καθώς και στα εγκλήματα μεταξύ ευρύτερου Ελληνικού και αλλοδαπού Δημοσίου από τα οποία μπορούν να διαταραχθούν οι διεθνείς σχέσεις του κράτους, με την εξαίρεση της δωροδοκίας και της δωροληψίας κάθε είδους, ο Υπουργός Δικαιοσύνης έχει το δικαίωμα με προηγούμενη σύμφωνη απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου να αναβάλει την έναρξη της ποινικής δίωξης ή να αναστείλει την ποινική δίωξη επ' αόριστον.

Άρθρο 47: Αποχή από την ποινική δίωξη μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος

1. Σε υποθέσεις σχετικές με τις αξιόποινες πράξεις των άρθρων 159, 159Α, 235, 236, 237 και 237Α ΠΚ και τις συναφείς με αυτές πράξεις, είναι δυνατόν, μετά από έγκριση του αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου που εποπτεύει και συντονίζει το έργο των εισαγγελέων εγκλημάτων διαφθοράς, να χαρακτηρίζεται ως μάρτυρας δημοσίου συμφέροντος με πράξη του κατά τόπον αρμόδιου εισαγγελέα πλημμελειοδικών ή του εισαγγελέα εγκλημάτων διαφθοράς όποιος, χωρίς να εμπλέκεται καθ' οιονδήποτε τρόπο στις εν λόγω πράξεις και χωρίς να αποβλέπει σε ίδιον όφελος, συμβάλλει ουσιωδώς, με τις πληροφορίες που παρέχει στις διωκτικές αρχές, στην αποκάλυψη και δίωξή τους. Η κατά το προηγούμενο εδάφιο πράξη του εισαγγελέα μπορεί να ανακαλείται με τον ίδιο τρόπο και σε οποιοδήποτε στάδιο της ποινικής δίκης, αν ο εισαγγελέας κρίνει ότι δεν συντρέχουν οι λόγοι που τον οδήγησαν στην έκδοσή της.

2. Αν έχει υποβληθεί έγκληση ή μήνυση για τα εγκλήματα της ψευδούς κατάθεσης, της ψευδούς καταμήνυσης, της συκοφαντικής δυσφήμισης ή της παραβίασης υπηρεσιακού απορρήτου του ποινικού κώδικα ή για τις πράξεις των παρ. 4 ή 8 του άρθρου 22 του ν. 2472/1997 σε υπόθεση σχετική με τις αξιόποινες πράξεις που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο, ο αρμόδιος για την άσκηση της ποινικής δίωξης εισαγγελέας, πριν από κάθε άλλη ενέργεια, ενημερώνει σχετικά τον αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου που εποπτεύει και συντονίζει το έργο των εισαγγελέων εγκλημάτων διαφθοράς.

3. Αν ο αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου κρίνει μετά από την κατά την προηγούμενη παράγραφο ενημέρωσή του ότι η ποινική δίωξη των εγκλημάτων της προηγούμενης παραγράφου δεν είναι απαραίτητη για την προστασία του δημοσίου συμφέροντος, μπορεί να παραγγείλει στον αρμόδιο για την άσκηση της ποινικής δίωξης εισαγγελέα την οριστική αποχή από την ποινική δίωξη για τις εν λόγω πράξεις. Αν ανακληθεί η πράξη χαρακτηρισμού μάρτυρα δημοσίου συμφέροντος, ο αρμόδιος αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου ανακαλεί την παραγγελία του για την οριστική αποχή από την ποινική δίωξη.

Άρθρο 255: Ειδικές ανακριτικές πράξεις επί εγκλημάτων διαφθοράς

1. Ειδικά για τις αξιόποινες πράξεις των άρθρων 159, 159Α, 235, 236, 237 και 237Α ΠΚ, εφόσον αυτές δεν τελούνται στο πλαίσιο εγκληματικής ή τρομοκρατικής οργάνωσης, η έρευνα μπορεί να συμπεριλάβει και τη διενέργεια: α) συγκαλυμμένης έρευνας, την οποία ενεργεί ανακριτικός

υπάλληλος με παραγγελία του αρμόδιου εισαγγελέα και αφού ενημερωθεί προηγουμένως εγγράφως ο αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου που εποπτεύει και συντονίζει το έργο των εισαγγελέων εγκλημάτων διαφθοράς. Η εν λόγω παραγγελία δίδεται, αν συντρέχουν σοβαρές ενδείξεις ότι τελείται ήδη ή πρόκειται να επαναληφθεί η τέλεση κάποιας από τις προαναφερόμενες αξιόποινες πράξεις, όπως προκύπτει από ενδείξεις για προηγούμενη συστηματική δράση του προσώπου κατά του οποίου διενεργείται η συγκεκριμένη έρευνα ή από την εύρεση αδικαιολόγητων περιουσιακών στοιχείων του κατά τον έλεγχο της περιουσιακής κατάστασής του, και η αποκάλυψη αυτής είναι με άλλον τρόπο αδύνατη ή ιδιαιτέρως δυσχερής. Κατά τη συγκαλυμμένη έρευνα ο ανακριτικός υπάλληλος ή ο ιδιώτης που ενεργεί υπό τις οδηγίες του, εμφανίζεται ως ωφελούμενος ή ως μεσολαβητής ωφελουμένου προσώπου από την αξιόποινη πράξη της παρ. 1, την τέλεση της οποίας ο δράστης είχε προαποφασίσει. Η συγκαλυμμένη έρευνα ενεργείται για εύλογο κατά τις περιστάσεις χρονικό διάστημα, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τρεις μήνες και μπορεί να παραταθεί για ακόμη ένα τρίμηνο. Ο ενεργών τη συγκαλυμμένη έρευνα μπορεί να φέρει συγκαλυμμένα στοιχεία ταυτότητας και φορολογικά ή άλλα στοιχεία και να συναλλάσσεται με αυτά για τις ανάγκες της έρευνας που διεξάγει. Οι λεπτομέρειες και η διαδικασία εκδόσεως των εν λόγω στοιχείων συγκάλυψης ορίζονται με κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη. Για τις ενέργειες του συγκαλυμμένα δρώντος συντάσσεται αναλυτική έκθεση κατά τα άρθρα 148 έως 153. Αποδεικτικά στοιχεία που αποκτήθηκαν με ενέργειες του συγκαλυμμένα δρώντος, οι οποίες δεν μνημονεύονται αναλυτικά στην έκθεση, δεν λαμβάνονται υπόψη για την καταδίκη του κατηγορουμένου. β) άρσης του απορρήτου, καταγραφής δραστηριότητας εκτός κατοικίας και συσχέτισης ή συνδυασμού δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως αυτές προβλέπονται στα στοιχεία γ', δ' και ε' της παρ. 1 του άρθρου 254. Στις περιπτώσεις αυτές εφαρμόζονται αναλόγως οι παρ. 2 και 3 του ίδιου άρθρου.

2. Κάθε στοιχείο ή γνώση που αποκτήθηκε κατά την διενέργεια των προαναφερόμενων ανακριτικών πράξεων μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο για τους λόγους που όρισε το δικαστικό συμβούλιο.

Άρθρα 53 και 100 του Ν. 4745/2020 (Ρυθμίσεις για την επιτάχυνση της εκδίκασης εκκρεμών υποθέσεων του ν. 3869/2010, σύμφωνα με τις επιταγές της παρ. 1 του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α., ως προς την εύλογη διάρκεια της πολιτικής δίκης, τροποποιήσεις του Κώδικα Δικηγόρων και άλλες διατάξεις)

Άρθρο 53: Εισαγγελείς Οικονομικού Εγκλήματος

1. Ο τίτλος του Δεύτερου Κεφαλαίου του Δεύτερου Τμήματος του Πρώτου Βιβλίου του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής: «ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ».

2. Ο τίτλος και το άρθρο 33 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίστανται ως εξής:

«Άρθρο 33 Εισαγγελείς Οικονομικού Εγκλήματος

1. Στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών δημιουργείται Τμήμα Οικονομικού Εγκλήματος που λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας αυτής. Στο Τμήμα Οικονομικού Εγκλήματος της Εισαγγελίας Εφετών Αθηνών υπηρετούν τέσσερις (4) εισαγγελείς ή αντεισαγγελείς εφετών που τοποθετούνται για θητεία τριών (3) ετών, με τους ισάριθμους αναπληρωτές τους, με

προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από απόφαση του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης. Με τη διαδικασία του προηγούμενου εδαφίου ορίζεται ο αρχαιότερος από τους εισαγγελείς οικονομικού εγκλήματος ως Προϊστάμενος του Τμήματος. Σε περίπτωση που με το προεδρικό διάταγμα του πρώτου εδαφίου τοποθετείται στο Τμήμα Οικονομικού Εγκλήματος εισαγγελέας ή αντεισαγγελέας εφετών που δεν υπηρετεί στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών, μετατίθεται και τοποθετείται σε αυτήν. Οι εισαγγελείς οικονομικού εγκλήματος ασκούν τα καθήκοντά τους με πλήρη και αποκλειστική απασχόληση, ενώ οι αναπληρωτές τους με μερική απασχόληση, και τις εργασίες του Τμήματος συνεπικουρούν οκτώ (8) τουλάχιστον εισαγγελείς ή αντεισαγγελείς πρωτοδικών, εκ των οποίων επτά (7) τουλάχιστον από όσους υπηρετούν στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών και ένας (1) τουλάχιστον από όσους υπηρετούν στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης. Οι ως άνω εισαγγελείς ή αντεισαγγελείς ορίζονται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από απόφαση του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης.

2. Το έργο των εισαγγελέων οικονομικού εγκλήματος εποπτεύει και συντονίζει ο Προϊστάμενος του Τμήματος.».

3. Ο τίτλος και το άρθρο 34 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίστανται ως εξής:

«Άρθρο 34 Τοπική αρμοδιότητα εισαγγελέων οικονομικού εγκλήματος

Η κατά τόπον αρμοδιότητα των εισαγγελέων οικονομικού εγκλήματος εκτείνεται σε όλη την Επικράτεια.».

4. Ο τίτλος και το άρθρο 35 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίστανται ως εξής:

«Άρθρο 35 Καθήκοντα εισαγγελέων οικονομικού εγκλήματος

1. Οι εισαγγελείς οικονομικού εγκλήματος διενεργούν προκαταρκτική εξέταση είτε αυτοπροσώπως είτε παραγγέλλοντας σχετικά τους γενικούς ή ειδικούς ανακριτικούς υπαλλήλους, για τη διακρίβωση τυχόν τέλεσης κάθε είδους φορολογικών, οικονομικών και οποιωνδήποτε άλλων συναφών εγκλημάτων, εφόσον αυτά τελούνται σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου, οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή βλάπτουν σοβαρά την εθνική οικονομία. Επίσης, στην αρμοδιότητά τους υπάγονται τα κακουργήματα που τελούν Υπουργοί ή Υφυπουργοί και δεν καταλαμβάνονται από τις ρυθμίσεις της παρ. 1 του άρθρου 86 του Συντάγματος, καθώς και τα κακουργήματα που τελούν, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ή επωφελούμενοι από την ιδιότητά τους, βουλευτές, μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που εκπροσωπούν την Ελλάδα, γενικοί και ειδικοί γραμματείς της Κυβέρνησης, διοικητές, υποδιοικητές ή πρόεδροι διοικητικών συμβουλίων ή διευθύνοντες σύμβουλοι ή εντεταλμένοι σύμβουλοι νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και αιρετά μονοπρόσωπα όργανα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, κάθε υπάλληλος κατά την έννοια της περ. α' του άρθρου 13 ΠΚ και όσοι υπηρετούν μόνιμα ή πρόσκαιρα και με οποιαδήποτε ιδιότητα ή σχέση: α) σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που ιδρύθηκαν από το Δημόσιο και από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, εφόσον τα ιδρυτικά νομικά πρόσωπα συμμετέχουν στη διοίκησή τους ή τα νομικά αυτά πρόσωπα είναι επιφορτισμένα με εκτέλεση κρατικών προγραμμάτων οικονομικής ανασυγκρότησης ή ανάπτυξης και β) σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, στα οποία, κατά τις κείμενες διατάξεις, μπορούν να διατεθούν από το Δημόσιο και από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου επιχορηγήσεις ή χρηματοδοτήσεις, ακόμη και αν οι υπαίτιοι έχουν παύσει να φέρουν την ιδιότητα αυτήν, εφόσον αυτά σχετίζονται με επιδίωξη

οικονομικού οφέλους των ίδιων ή τρίτων ή την πρόκληση βλάβης στο Δημόσιο, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ή στα ανωτέρω νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου.

2. Με την επιφύλαξη της παρ. 3, ο Προϊστάμενος Εισαγγελέας του Τμήματος Οικονομικού Εγκλήματος έχει την εποπτεία, καθοδήγηση και τον συντονισμό των ενεργειών των γενικών κατά την περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 31 και ειδικών ανακριτικών υπαλλήλων, ιδίως δε υπαλλήλων του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (Σ.Δ.Ο.Ε.), της Διεύθυνσης Ερευνών Οικονομικού Εγκλήματος (Δ.Ε.Ο.Ε.) και της Διεύθυνσης Οικονομικής Αστυνομίας, σε σχέση με τις υποθέσεις, των οποίων οι ως άνω υπάλληλοι έχουν επιληφθεί ως ανακριτικοί υπάλληλοι, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους. Ο Προϊστάμενος Εισαγγελέας του Τμήματος Οικονομικού Εγκλήματος ενημερώνεται για όλες τις καταγγελίες ή πληροφορίες που περιέρχονται στις υπηρεσίες του προηγούμενου εδαφίου για εγκλήματα της αρμοδιότητάς του, αξιολογεί και διερευνά τις πληροφορίες αυτές, καθώς και κάθε άλλη σχετική είδηση που περιέρχεται σε γνώση του με οποιονδήποτε τρόπον και μέσο προτάσσοντας εκείνες τις υποθέσεις που βλάπτουν σοβαρά τα συμφέροντα του Ελληνικού Δημοσίου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αν η καταγγελία, πληροφορία ή είδηση δεν στηρίζεται στον νόμο ή είναι προφανώς αβάσιμη στην ουσία της ή ανεπίδεκτη δικαστικής εκτίμησης, τη θέτει στο αρχείο.

3. Ειδικά, για τους υπαλλήλους της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.) η διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης παραγγέλλεται αποκλειστικά και μόνο στους τελωνειακούς υπαλλήλους και τους υπαλλήλους της Διεύθυνσης Εσωτερικών Υποθέσεων και μόνο για υποθέσεις που εμπίπτουν στις ελεγκτικές τους αρμοδιότητες. Οι λοιποί υπάλληλοι της Α.Α.Δ.Ε. που έχουν προανακριτικά καθήκοντα σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, διενεργούν προκαταρκτική εξέταση, κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας που εκδίδεται μόνο μετά από αίτημα της ελεγκτικής υπηρεσίας της Α.Α.Δ.Ε. στην οποία ανήκουν προς τον εισαγγελέα οικονομικού εγκλήματος. Με την επιφύλαξη του προηγούμενου εδαφίου, οι εισαγγελείς οικονομικού εγκλήματος και οι λοιποί εισαγγελείς δεν παραγγέλλουν στις υπηρεσίες και το προσωπικό της Α.Α.Δ.Ε. τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης ούτε διαβιβάζουν με οποιαδήποτε διαδικασία εντολές ή αιτήματα διενέργειας φορολογικών ελέγχων. Η εκτέλεση των ανωτέρω εισαγγελικών παραγγελιών ανατίθεται σε υπηρεσία εκτός της Α.Α.Δ.Ε. με ειδικούς προανακριτικούς υπαλλήλους, που εποπτεύονται από εισαγγελέα οικονομικού εγκλήματος και με αρμοδιότητα την έρευνα τέλεσης εγκλημάτων φοροδιαφυγής ή λοιπών οικονομικών αδικημάτων.

4. Μετά το πέρας της προκαταρκτικής εξέτασης ο εισαγγελέας οικονομικού εγκλήματος είτε παραγγέλλει στον αρμόδιο εισαγγελέα πρωτοδικών την κίνηση ποινικής δίωξης είτε αρχειοθετεί την υπόθεση.

5. Οι εισαγγελείς οικονομικού εγκλήματος υποστηρίζονται στο έργο τους από αριθμό ειδικών επιστημόνων που κρίνεται αναγκαίος για τη διενέργεια της προκαταρκτικής εξέτασης. Οι ειδικοί αυτοί επιστήμονες συνεπικουρούν με κάθε πρόσφορο τρόπο τους εισαγγελείς οικονομικού εγκλήματος, καθώς και τους γενικούς και ειδικούς προανακριτικούς υπαλλήλους για την ακριβέστερη διάγνωση και κρίση γεγονότων για τα οποία απαιτούνται ειδικές γνώσεις επιστήμης και τέχνης. Ο ορισμός των προσώπων αυτών γίνεται με πράξη του προϊσταμένου εισαγγελέα του Τμήματος Οικονομικού Εγκλήματος μεταξύ αυτών που υπηρετούν στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, σε εξαιρετικές δε περιπτώσεις και από τον ιδιωτικό τομέα, εφόσον στο Δημόσιο δεν υπηρετούν πρόσωπα με τις γνώσεις αυτές, εφαρμόζονται δε αναλόγως ως προς αυτούς τα άρθρα 188 έως 193.».

5. Ο τίτλος και το άρθρο 36 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίστανται ως εξής:

«Άρθρο 36 Εξουσίες εισαγγελέων οικονομικού εγκλήματος

1. Οι εισαγγελείς του άρθρου 33 έχουν, εφόσον τηρείται η αρχή της αναλογικότητας, πρόσβαση σε κάθε πληροφορία ή στοιχείο που είναι χρήσιμο για την άσκηση του έργου τους, μη υποκείμενοι στους περιορισμούς της νομοθεσίας περί φορολογικού, τραπεζικού, χρηματιστηριακού και κάθε άλλου απορρήτου, με την εξαίρεση του δικηγορικού, καθώς και σε κάθε μορφής αρχείο δημόσιας αρχής ή οργανισμού που τηρεί και επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα σύμφωνα με ισχύοντες κανόνες ιχνηλασιμότητας. Ειδικά η πρόσβαση σε κάθε πληροφορία ή στοιχείο του τηλεπικοινωνιακού απορρήτου (ν. 2225/1994) επιτρέπεται στις περιπτώσεις κατά τις οποίες αποτυπώνεται και τεκμηριώνεται η αντικειμενική υπόσταση κακουργήματος.

2. Οι εισαγγελείς του άρθρου 33, όταν διενεργούν προκαταρκτική εξέταση για τη διακρίβωση τέλεσης εγκλημάτων της αρμοδιότητάς τους, έχουν τη δυνατότητα να προβαίνουν, με αιτιολογημένη διάταξή τους, σε δεσμεύσεις τραπεζικών λογαριασμών, περιεχομένου τραπεζικών θυρίδων και περιουσιακών εν γένει στοιχείων (κινητών και ακινήτων), προς τον σκοπό διασφάλισης των συμφερόντων του Δημοσίου, για χρονικό διάστημα μέχρι εννέα (9) μηνών που μπορεί να παρατείνεται με βούλευμα του αρμόδιου συμβουλίου κατ' ανώτατο όριο για άλλους εννέα (9) μήνες, λόγω δικαιολογημένης μη ολοκλήρωσης της διενεργούμενης, κατά τα ανωτέρω, προκαταρκτικής εξέτασης. Η διάταξη εκδίδεται χωρίς προηγούμενη κλήση του καθ' ου ή τρίτου και δεν είναι απαραίτητο να αναφέρει συγκεκριμένο λογαριασμό, τίτλο, χρηματοπιστωτικό προϊόν, θυρίδα, κινητό ή ακίνητο περιουσιακό στοιχείο. Η δέσμευση ισχύει από τη χρονική στιγμή της αποδεδειγμένης γνωστοποίησης της διάταξης στον οργανισμό ή την υπηρεσία προς την οποία απευθύνεται. Ως χρονική στιγμή αποδεδειγμένης γνωστοποίησης της διάταξης της παρούσας προς τους αρμόδιους οργανισμούς και υπηρεσίες, λογίζεται η ημέρα που γνωστοποιείται με οποιονδήποτε πρόσφορο τρόπο, ιδίως δε τηλεομοιοτυπικά ή με ηλεκτρονική αλληλογραφία, η διάταξη στην Τράπεζα της Ελλάδος και την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, οι οποίες οφείλουν να ενημερώνουν αμελλητί τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην ημεδαπή. Σε περίπτωση δέσμευσης ακινήτου, πλοίου ή αεροσκάφους, η δέσμευση επιδίδεται στον αρμόδιο υποθηκοφύλακα ή προϊστάμενο του κτηματολογικού γραφείου ή στον οικείο λιμενάρχη ή στην υπηρεσία πολιτικής αεροπορίας, οι οποίοι υποχρεούνται να προβούν την ίδια ημέρα σε σχετική σημείωση στα τηρούμενα από αυτούς βιβλία και ακολούθως να αρχειοθετήσουν το έγγραφο που τους επιδόθηκε. Με τον ίδιο τρόπο, η διάταξη γνωστοποιείται στην Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, η οποία δεν κωλύεται να λαμβάνει όλα τα σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις μέτρα διασφάλισης.

3. Η κατά την παρ. 2 διάταξη επιδίδεται εντός προθεσμίας είκοσι (20) ημερών στον καθ' ου ή στον τρίτο, οι οποίοι μπορούν να προσφύγουν, με αίτησή τους, προς το αρμόδιο συμβούλιο και να ζητήσουν την άρση της, εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών, η οποία δεν αναστέλλει την εκτέλεσή της. Η διάταξη ή το βούλευμα ανακαλούνται ή τροποποιούνται αν προκύψουν νέα στοιχεία. Μετά το πέρας της προκαταρκτικής εξέτασης: α) στην περίπτωση που παραγγέλλεται από εισαγγελέα οικονομικού εγκλήματος άσκηση ποινικής δίωξης, εφαρμόζονται οι διατάξεις του ΚΠΔ, β) σε περίπτωση αρχειοθέτησης της ποινικής δικογραφίας, η δέσμευση αίρεται αυτοδικαίως.

4. Με τη σύμφωνη γνώμη του Προϊσταμένου του Τμήματος Οικονομικού Εγκλήματος, ο εισαγγελέας οικονομικού εγκλήματος μπορεί να παραγγέλλει την έκδοση της διάταξης της παρ. 2 στον κατά τόπον αρμόδιο εισαγγελέα πρωτοδικών, ο οποίος την εκδίδει σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις

της προηγούμενης παραγράφου, οι διατάξεις της οποίας εφαρμόζονται ανάλογα. Η προσφυγή κατά της διάταξης του εισαγγελέα πρωτοδικών εισάγεται στο κατά τόπον αρμόδιο συμβούλιο πλημμελειοδικών.».

Άρθρο 100: Μεταβατικές διατάξεις για το Τμήμα Οικονομικού Εγκλήματος

1. Η θητεία των υπηρετούντων Εισαγγελέων Οικονομικού Εγκλήματος και Εγκλημάτων Διαφθοράς, των αναπληρωτών τους, των συνεπικουρούντων αυτούς εισαγγελικών λειτουργών, καθώς και του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου που εποπτεύει και συντονίζει τους ως άνω εισαγγελικούς λειτουργούς λήγει αυτοδικαίως από την τοποθέτηση των Εισαγγελέων Οικονομικού Εγκλήματος και του Προϊσταμένου του Τμήματος Οικονομικού Εγκλήματος, σύμφωνα με το άρθρο 53. Μέχρι τη λήξη της θητείας τους κατά το προηγούμενο εδάφιο, οι ήδη υπηρετούντες εισαγγελικοί λειτουργοί εξακολουθούν να ασκούν τα καθήκοντά τους σύμφωνα με τα άρθρα 33 έως και 36 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπως αυτά ίσχυαν πριν από την αντικατάστασή τους από το άρθρο 53 του παρόντος.

2. Η τοποθέτηση των Εισαγγελέων Οικονομικού Εγκλήματος και του Προϊσταμένου του Τμήματος Οικονομικού Εγκλήματος κατ' εφαρμογή του άρθρου 53 γίνεται εντός δεκαπέντε (15) ημερών από τη δημοσίευση του παρόντος.

3. Οι αρμοδιότητες επί όλων των εκκρεμών υποθέσεων ενώπιον των Εισαγγελέων Οικονομικού Εγκλήματος και Εγκλημάτων Διαφθοράς περιέρχονται αυτοδικαίως στο Τμήμα Οικονομικού Εγκλήματος που συστήνεται διά του παρόντος.

Όλες οι διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας που αφορούν στον εισαγγελέα οικονομικού εγκλήματος ή στον εισαγγελέα εγκλημάτων διαφθοράς εφαρμόζονται εφεξής στους εισαγγελείς οικονομικού εγκλήματος του παρόντος νόμου.